

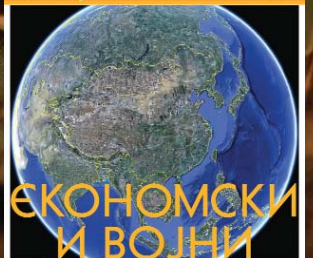
ОДБРАНА

Интервју

Генерал-мајор проф. др Божидар Форца
начелник Управе за стратегијско планирање

Транспарентно планирање

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

ЕКОНОМСКИ
И ВОЈНИ
УСПОХ КИНЕ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

СВЕЧАНА ПРОМОЦИЈА НОВИХ ОФИЦИРА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Субота, 11. септембар 2010.
17,30 испред Дома
Народне скупштине

www.mod.gov.rs

31. конгрес Европског удружења војних новинара

8–12. септембар 2010.
Београд

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ОДБРАНА

УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ
МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“

ВОЈСКА
СРБИЈЕ

POSEBNA AKCIJA ZA PRIPADNIKE VS 5 MODELA - 5% POPUSTA

www.citroen.rs

Novi CITROËN C3
popust do
-1125 €

CITROËN C3 PICASSO
popust do
-1140 €

CITROËN C5
popust do
-2740 €

-5%*

CITROËN C4 PICASSO
popust do
-1820 €

CITROËN C4
popust do
-1255 €

Vozite se bezbrižno uz dvogodišnju
besplatnu CITROËN pomoć na putu

VITRO GROUP
PRIJAVO MESTO

* osim modela na akciji - C1 X i SX 1.0i

SAMO U SEPTEMBRU - SAMO ZA PRIPADNIKE REDOVNOG SASTAVA

5% popusta važi samo za pripadnike VS za sve modele sa lagera

Izbor je sjajan - količine su ograničene

Informišite se o kompletnoj ponudi kod najbližeg dilera i zakažite test vožnju

CRÉATIVE TECHNOLOGIE

VITRO GROUP, OVLAŠĆENI UVOZNIK I DISTRIBUTER ZA SRBIJU I CRNU GORU, RADNIČKA 22, ADA, BEOGRAD, 011/35 38 555; NIŠ - 09. brigade 59, 018/20 22 08; JAGODINA - Slovenski put bb, 035/25 25 97; PODGORICA - Cijevna bb, 00 382 20/872 100

ASTOR AUTO - Vladimira Popovića 48, Novi Beograd, 011/260 1515; TENAX MOTORS - Katanićeva 18, Beograd, 011/2436 402; BEL CAR - Bulevar Vojvode Stepe bb, Novi Sad, 021/679 1004; AUTOSTIL-M - Arsenija Čarnojevića 16, Subotica, 024/571 111; AUTO AS - Jovana Mikića 42, Bačka Topola, 024/715 414; A&C GROUP - Prislonica bb, Čačak, 032/485 401; SANI GROUP - Loznički put bb, Šabac, 015/344 697; DELFIN LTD - Zona industriale p.n. Veternik, Priština, 038/550 556; COMPANY D.A.J.M.I. - Sutorina bb, Igalo, Crna Gora, 00 382 31/670 240

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић
Душан Глишић
Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Владица Крстић,
Александар Лијаковић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, Предраг Милићевић,
мр Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Иштван Пољонац, Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29
ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

САДРЖАЈ

АКТУЕЛНО

Министар одбране Драган Шутановац у посети Кини

ПОДРШКА СРБИЈИ

6

Сусрет министара одбране Србије и Канаде

ЗНАЧАЈ БАЛКАНСКЕ СТАБИЛНОСТИ

9

ИНТЕРВЈУ

Генерал-мајор проф. др Божидар Форца,
начелник Управе за стратегијско планирање

ТРАНСПАРЕНТНО ПЛАНИРАЊЕ

12

Обележено 96 година Церске битке

БЕСМРТНА ДЕЛА

16

Кадровска служба

ПОГЛЕД У БУДУЊНОСТ

18

ОДБРАНА

Пешадијски батаљон Прве бригаде

СТРУЧНОСТ ПРЕ СВЕГА

20

Оспособљавање извиђача Прве бригаде Копнене војске

НЕЧУЈНИ БОРЦИ

22

Припрема за вежбу SEESIM 2010

КОМПЈУТЕРСКИ СИМУЛИРАНО РЕАГОВАЊЕ

24

Телекомуникациона вежба у Немачкој

ЗДРУЖЕНИ ПОДУХВАТ

26

Специјални прилог **ЕКОНОМСКИ**

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

КИНА

Пажња домаће јавности била је прошле седмице окренута Кини из два разлога. Најпре је свет обишла вест да је Кина превазишла Јапан и постала друга по величини економија у свету, указујући још једном на снажан, а многи би рекли и незадржив успон Кине.

Онда смо праћили вишедневну посету делегације Министарства одбране којој, може се слободно рећи, новој светској сили, с којом имамо веома развијене војне односе, а у спољној политици Србије је у самом врху странишких партнерава.

Током посете, министра одбране Драгана Шушановца примио је председник Свепародног кинеског конгреса Ву Бангуо, што говори о уважавању и госта и државе одакле долази. Потврђена је кинеска подршка Србији и у вези са очувањем територијалног интегритета на Косову и Метохији и у даљем развоју укључених политичких и економских односа две земље.

Кинеска инвестиција у изградњу моста на Дунаву део је тих пријатељских односа, али и снажне експанзије кинеске економске моћи, која се манифестује широм света. Са бруто националним производом од 1.335 милијарди долара у другом кварталу ове године, према подацима америчке агенције АП, она је постала друга најјача економија у свету, премакавши Јапан. Бележећи већ низ година привредни раст по годишњој стоји од десет година одсто, Кина је још раније превазишла Француску, Велику Британију и Немачку.

Ипак, и уз наставак таквог тренда, процењује се да је Кини потребно најмање 20 година да досигне Сједињене Америчке Државе, које са националним производом од 14.000 милијарди долара скоро широкотруком премашују Кину и још више остале земље које су у врху светске економије. Амерички аналитичари, у страху од јачања Кине, виде могућност да се тај период чак преолови и да она већ за деценију премаше САД у економској моћи.

Међутим, пословично уздржани Кинези ипак су и званично прокоментисали најновији податак о економској снази, истичући своје проблеме. Пре свега, стандард просечног Кинеза много је нижи од просечног животног стандарда у САД, Јапану и западној Европи. Кинеско село је велики баласт њеном снажењу, уз проблеме које доноси бројношћу од 1,3 милијарде становника.

Део новог економског богатства Кина улаже у јачање система одбране и Народноослободилачке армије с циљем „очување интереса националног развоја и интереса кинеског народа изнад свега“.

Њен економски и војни успон праћи се са великом пажњом, пре свега у САД, које ће остати још најмање једну деценију најјача економска сила. Али, геополитичка и геостратешка безбедносна рачуница праћи се на много дужи рок, ипак да уздизање Кине и других регионалних сила, већ ствара нову мају планетарне моћи. ■

Рагенко МУТАВЦИЋ

33

54

Из „Застава-камиона“
НОВИ ТЕРЕНАЦ

28

СВЕТ
Специјалне снаге земаља источне Европе
ОТКРИВАЊЕ ТАЈНИ

30

Деца у оружаним сукобима
ПРСТИЋ НА ОБАРАЧУ

54

ТЕХНИКА
Симулације у проучавању физиономије савременог рата
КАО У РЕАЛНОСТИ

60

КУЛТУРА
Изложба фотографија „Нестали животи“
НЕПОЗНАТЕ СУДБИНЕ

64

ФЕЉТОН
Два века од битке код Варварина (1810–2010)
СРБИ У РУСКОМ РАТНОМ ПЛАНУ

66

ИСТОРИЈА
Срби на рекама
ХЕРОЈСКА ОДБРАНА

70

СПОРТ
Снежана Станчетић, референт за физичко вежбање
у Првој бригади
НА ЧЕЛУ СПОРТСКОГ СТРОЈА

76

И ВОЈНИ УСПОН КИНЕ

Министар Шутановац у разговору са председником Свекинеског народног конгреса Вуом Бангуом

П о д р ш к а С р б и ј и

Сама чињеница да је делегацију Министарства одбране приликом посете примио председник Свенародног кинеског конгреса господин Ву, а да је у прошлој посети то урадио потпредседник Кине Ши Ђи Пинг, говори о томе да у Кини постоји велика подршка Министарству одбране али и укупна подршка Србији, рекао је министар Шутановац после састанка са првим човеком кинеског парламента и изразио очекивање да ће та подршка донети унапређење укупних политичких и економских односа Србије и Кине

Делегација Министарства одбране Србије, коју је предводио министар одбране Драган Шутановац, боравила је од 16. до 20. августа у званичној посети Народној Републици Кини.

Министар Шутановац је у разговору са председником Свекинеског народног конгреса Вуом Бангуом захвалио за подршку Кине у дипломатским настојањима Србије да очува суверенитет и интегритет на Косову и Метохији.

На почетку састанка, он је у име грађана Србије изразио саучешће кинеском званичнику због жртава поплава у Кини.

Шутановац је захвалио председнику парламента због спремности Кине да инвестира у изградњу инфраструктуре у Србији, односно моста на Дунаву у Београду.

– Кина је данас веома важан фактор у свету и убеђен сам да ће и ова посета допринети да се повећају економски потенцијали Кине који се реализују у Србији, као и да ћемо успети да подигнемо економску сарадњу две земље и тако упослимо Србију и омогућимо инвеститорима из Кине да учествују у њеној изградњи – изјавио је Шутановац после састанка.

Драган Шутановац је први страни министар одбране који се састао са председником Свекинеског народног конгреса Вуом Бангуом.

Потписан уговор о кинеској донацији

Министар одбране Драган Шутановац изјавио је након потписивања уговора о донацији кинеске армије Војсци Србије у вредности од пола милиона евра, да између оружаних снага две земље постоји веома чврста сарадња али и да увек има простора за унапређење односа.

– Добили смо уверавање да ће кинеска војска и убудуће подржавати реформе у Војсци Србије и наставити да даје донације у складу са могућностима – истакао је Шутановац након разговора са кинеским министром одбране генералом Лианг Гуанглијем.

Шутановац је рекао да је било речи и о сарадњи одбрамбених индустрија Србије и Кине и изразио уверење да, уз заједничко улагање, постоји могућност за развој наоружања и војне опреме која би била понуђена другим земљама.

Након разговора двојице министара, представници министарстава потписали су уговор који предвиђа да кинеска армија поклони информатичку опрему Војсци Србије у вредности од 500.000 евра.

Министар је најавио да ће ускоро четири официра Војске Србије отпутовати у Кину на школовање а да ће од септембра двојица кинеских старешина доћи у Београд, где ће учити српски језик и похађати школу за Командно-штабно усавршавање.

– То је веома важан сегмент наших билатарелних односа, имајући у виду да ће они који заврше ту врсту школовања после бити мали амбасадори своје земље. Идеја је

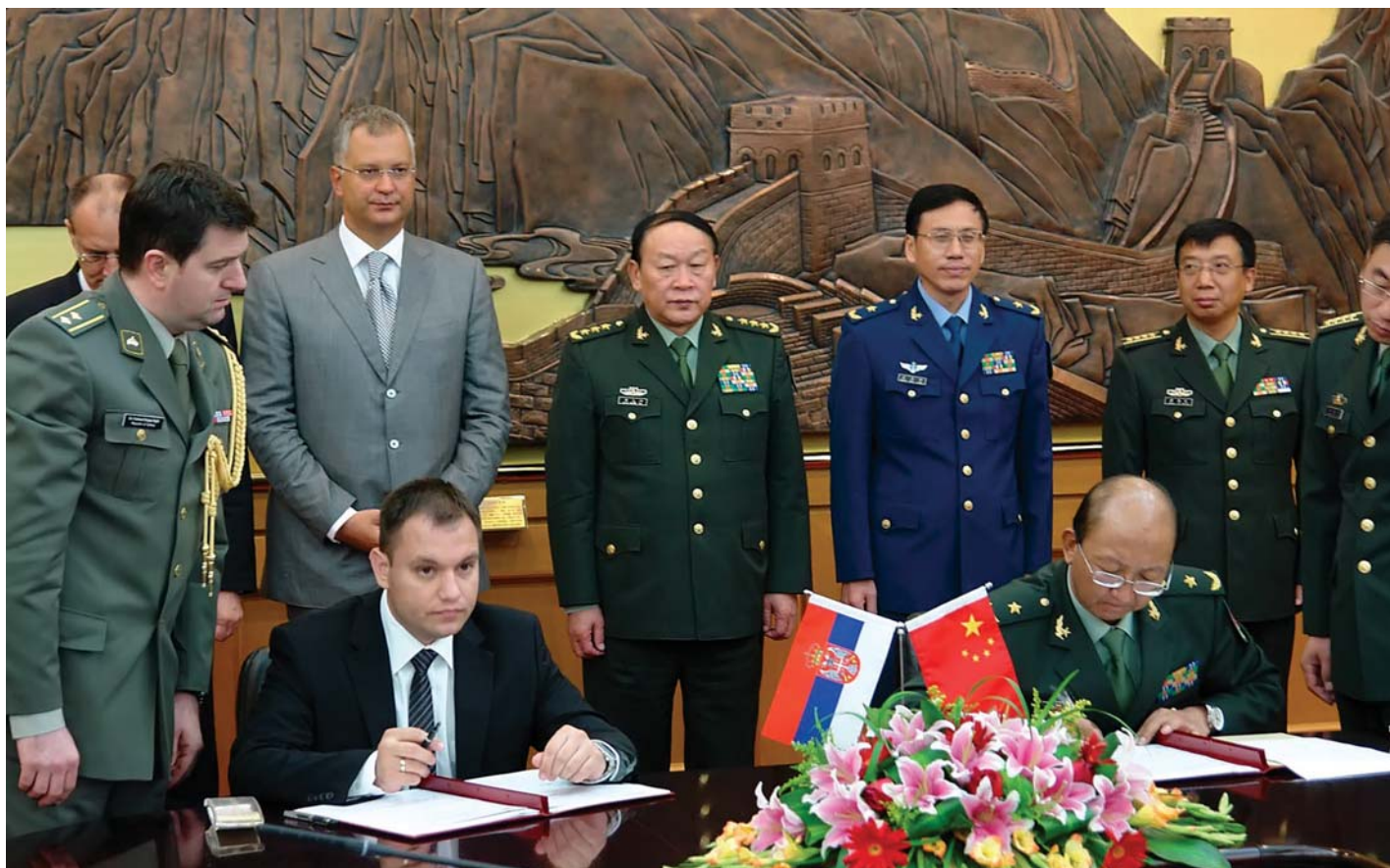
ЛЕТАЧКИ ПРОГРАМ У АВИО БАЗИ У ТЈЕНЋИНУ

Пре посете Министарству одбране Кине, министар Шутановац је обишао авио-базу 24. ваздухопловне дивизије у Тјенђину где је за госте из Србије приређен летачки програм.

Делегација Министарства одбране Србије је међу првим страним делегацијама којој су приказане летачке и маневарске способности вишенаменског кинеског млазног авиона J-10, који је пре неколико година уведен у наоружање.

– Видели смо кинески авион J-10, који је један од најбољих авиона на свету. Кина је показала да може да направи софистицирану војну опрему која може да се користи у Србији али и да се понуди земљама које традиционално купују наоружање од Србије – рекао је Шутановац.

Потписивање уговора о кинеској донацији вредној пола милиона евра

ПОСЕТА ЕХРО ИЗЛОЖБИ У ШАНГАЈУ

Делегација Министарства одбране, предвођена министром Драганом Шутановцем, посетила је павиљон Србије на ЕХРО изложби у кинеском граду Шангају, где се информисала о начину на који се Србија представља на тој светској манифестацији.

да се настави са том праксом – рекао је Шутановац.

Он је додао да Србија може да понуди сарадњу у области војног школства и Војномедицинске академије, а да жели да користи искуства која Кина има у области мировних операција. Шутановац је изразио и жељу да официри Војске Србије посете кинески Центар за мировне мисије.

– Желимо да учимо од њих имајући у виду да Кинези иста присуствују у великом броју у мировним мисијама. Они су, практично, једна од земаља која највише доприноси мировним мисијама под заставом Уједињених нација – рекао је Шутановац.

Кинески министар одбране генерал Лианг је приликом разговора са Шутановцем позитивно оценио напредак вој-

Шутановац се, у разговору са представницима Србије на ЕХРО изложби, упознао са интересовањем кинеских посетилаца и туриста за српски павиљон и са плановима за представљање до затварања те изложбе.

Осим павиљона Србије, Шутановац је обишао и павиљоне Кине, Турске, Русије и Либије.

Изложба ЕХРО 2010 у Шангају окупила је око 200 земаља а очекује се да ће за шест месеци трајања ту манифестацију посетити око 70 милиона људи. Према речима организатора, током лета манифестацију дневно посети око 400.000 људи.

Србија се на шангајском ЕХРО-у представља као самостална држава, први пут након 110 година када се појавила на париској манифестацији.

Програм којим се представља је тематски подељен по месецима, а посетиоцима павиљона се представљају привредни и туристички потенцијали Србије, домаћи филм, спорт и етно музика. За нешто мање од четири месеца, павиљон Србије на ЕХРО изложби у Шангају посетило је око два милиона људи.

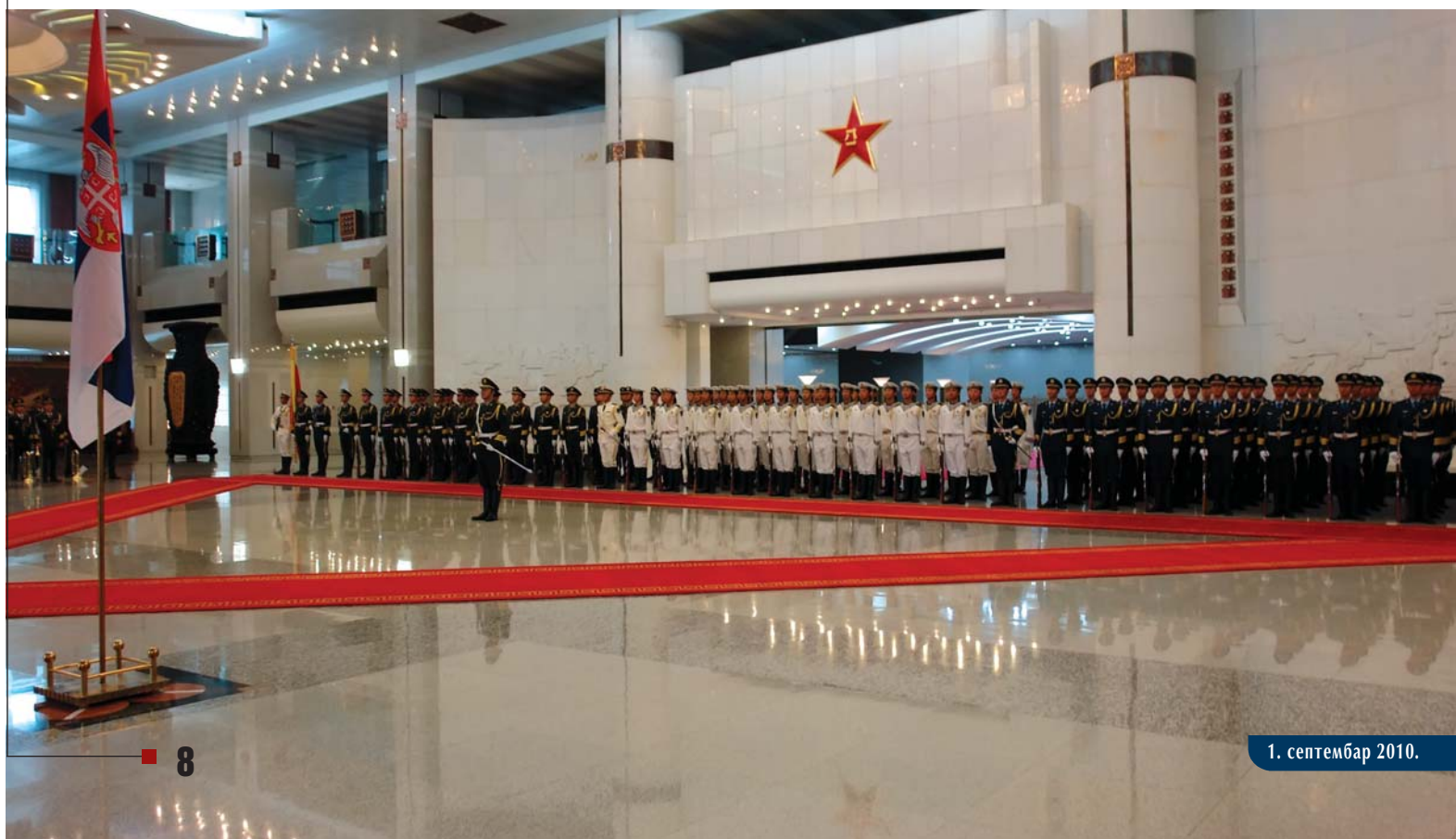
них односа две земље, подсећајући на честе посете на високом нивоу и сарадњу на бројним пољима.

Генерал Лианг је захвалио на привржености Србије политици једне Кине и додао да је та земља спремна да учини заједничке напоре са Србијом како би ојачала даљи развој билатералног стратешког партнерства.

Кинески министар је позвао оружане снаге две земље да наставе јачање међусобних веза и пронађу нове области и видове сарадње.

Делегација Министарства одбране Србије је током посете Кини обишла и Академију специјалних јединица Народне наоружане милиције кинеске војске и Шангајску војну област. ■

Агенција БЕТА

Снимко Ј. МАМУЛА

Значај балканске СТАБИЛНОСТИ

Министри одбране Србије и Канаде, Драган Шутановац и Питер Мекеј, састали су се 27. августа у Дому Гарде у Топчидеру. После разговора министар Шутановац је истакао да је ово прва посета високе делегације Министарства одбране Канаде после дугог низа година и прилика да се досадашња добра сарадња прошири и унапреди.

– Обавестио сам колегу Мекеја о свим реформским потезима које изводи Министарство одбране и о нашим настојањима да завршимо професионализацију Војске ове године – рекао је министар Шутановац нагласивши значај предузетих активности на међународном плану и жељу да се такве активности унапреде и са Канадом.

– Велики број официра Војске Србије школује се ван граница наше земље, један број официра био је и у Канади, а хтели бисмо да поред официра који из других земаља долазе код нас на усавршавање имамо и официре из Канаде. Тако бисмо направиле један квалитетан мост сарадње међу официрима који касније могу бити амбасадори својих војски.

Министар Шутановац је истакао да је у разговорима било речи и о економској сарадњи. Неколико наших фабрика наменске индустрије већ извози у Канаду, а посебно је значајан извоз муниције, која би после извршених тестирања добила НАТО код као потврду највишег светског квалитета и ишла би у извоз у земље НАТОа.

– У плану је да потпишемо уговор о сарадњи у области одбране на основу кога бисмо направиле споразум о билатералној војној сарадњи и наше односе подигли на виши ниво – навео је министар Шутановац и изнео податак да је у оквиру програма који је NAMSА донирала Србији у вредности од

милион и триста хиљада евра Канада учествовала са пола милиона евра.

Шутановац је истакао и могућности сарадње са Канадом у размени искустава у учењу у мировним мисијама. – Сада учествујемо у шест мировних операција, а војска Канаде у 16. Жеља нам је да сарађујемо у тој области и да учимо од нашег партнера. Шутановац је као области размене искустава навео и професионализацију и увођење свештеничке службе у Војску Србије.

Министар националне одбране Канаде Питер Мекеј, захваљујући на изузетној добродошлицы, истакао је да је импресиониран реформама у Војсци Србије о којима га је информисао министар Шутановац. У разговорима, како је нагласио, разматрани су правци унапређења односа двеју земаља, у војним и у економским аспектима. Према речима министра Мекеја, неке канадске компаније су заинтересоване за пословање у Србији.

– Канада види Србију као веома важног партнера у региону и придаје велики значај безбедносним напорима на Балкану – истакао је Мекеј.

Канадски министар одбране је нагласио да осим сарадње у војним питањима постоје могућности за билатералну сарадњу и у другим областима које су подједнако значајне.

– Посебно бих нагласио програм међународне војне размене између војски Канаде и Србије који је успостављен 2005. године, нарочито у војној обуци и усавршавању, а данас смо разговарали о повећању тог броја и могућностима размене у другим областима – нагласио је министар Мекеј. Према његовим речима, Канада верује да ће боља интеграција Балкана у евроатлантске институције допринети стабилности у региону, а како је нагласио, Канада такође поздравља учешће Србије у Програму *Партнерства за мир* и остале активности које предузима у сарадњи са НАТОом. ■

Р. М. – Б. М.

Начелник Генералштаба обишао
Прву бригаду

СПРЕМНОСТ ЗА ПРОФЕСИОНА- ЛИЗАЦИЈУ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић обишао је 25. августа јединице Прве бригаде Копнене војске. Обилазак је почео у касарни „Бошко Палковљевић Пинки“ у Сремској Митровици, затим је делегација Генералштаба обишла касарну „Бачка“ у Бачкој Тополи, а активност је завршена обиласком новосадских касарни „Југовићево“ и „Тврђава“.

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић и заменик команданта Прве бригаде КоВ пуковник Жељко Трамошљика известили су начелника Генералштаба о стању у јединици и планираним задацима.

– Циљ обиласка је да утврдимо у којој мери се реализују задаци у одржавању и унапређивању оперативних способности и да стекнемо увид у достигнути ниво професионализације, при чему је важан и број примљених професионалних војника, али и у којој мери смо спремни да прихватимо нови начин рада који захтева професионализација и да превазиђемо проблеме које доноси овај процес – истакао је генерал Милетић том приликом. Он је додао да се на овај начин трага за најрационалнијим решењима тих проблема.

Начелник Генералштаба подсетио је на неопходност сталног усавршавања прирадника Војске Србије, нагласивши значај стручне оспособљености, физичке обуке и познавања енглеског језика.

Генерал Милетић је истакао да искуство показује да су жене које су одскора у професионалном саставу наше Војске подједнако способне за многе дужности које су сматране традиционално мушким занимањима.

Након обиласка јединица дефинисане су мере за унапређење постојећег стања. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

ПРИМЕНА РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 УН – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ

Чланови радне групе Владе Србије и радног тима Министарства одбране за израду Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН састали су се 23. августа у Дому Гарде на Топчидеру на првом у низу планираних састанака овим поводом.

Састанак су водили руководилац Радног тима Министарства одбране генерал-мајор проф. др Божидар Форца, заступник начелника Института за стратегијско истраживање Министарства одбране и заменик руководиоца Радног тима доц. др Јованка Шарановић и координатор пројекта у Београдском фонду за политичку изузетности Наташа Петровић. Влада Србије је 24. јуна ове године донела одлуку о формирању Радне групе за израду Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – *Жене, мир и безбедности*.

– Више од 30 земаља света у протеклој деценији донело је националне акционе планове за примену те резолуције. Међутим, ниједна земља из нашег окружења није то учинила, нити је то урадила било која посткомунистичка земља – рекао је генерал Форца, додајући да је од изузетног значаја да Србија на свом путу ка Европској унији и овим чином покаже приврженост миру и поштовању људских права, укидању дискриминације и залагању за родну равноправност.

Стручну подршку радним тимовима Владе и Министарства одбране пружили су представници и сарадници Београдског фонда за политичку изузетност, који је и иницијатор доношења акционог плана.

Циљ Националног акционог плана је повећање видљивости жена у сектору безбедности, њиховог ангажмана у мировним процесима, те побољшање имплементације родне једнакости. Министарство одбране активно је учествовало у свим фазама рада на препорукама за израду Националног акционог плана. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Министар Шутановац са амбасадорима САД при ЕУ и НАТОу

Министар одбране Драган Шутановац разговарао је 30. августа са амбасадором САД при Европској унији Вилијемом Кенардом и амбасадором САД при НАТОу Ивом Далдером.

Министар Шутановац упознао је делегацију са достигнутом степеном реформе система одбране и истакао да је приоритет Министарства у наредном периоду завршетак процеса професионализације.

Амбасадори Кенард и Далдер изразили су подршку Србији на европском и евроатлантском путу. Такође, нагласили су импресије спроведеним реформама и заинтересованост за наставак сарадње. ■

Нови тим за мисију у Конгу

Државни секретар Зоран Јефтић примио је припаднике петнаестог по реду санитарског тима који учествује у мировној мисији Уједињених нација у Конгу.

У тиму за евакуацију ваздушним путем су потпуковник Жарко Мићовић, који је и вођа тима, мајор Божидар Јаковљевић, старији водници прве класе Ђорђе Кукркић и Александар Николић, старији водник Бојан Јовановић и водник Иван Живковић.

Савет безбедности је од 1. јула ове године продужио мисију у Конгу, у којој припадници наше војске учествују од 2003. године. Мандат нове мисије MONUSCO траје до јула 2011. године. ■

Изложба „Гарда у Србији“ у Војном музеју

Снимио Д. БАНДА

Поводом обележавања Дана Војног музеја, 20. августа, у малој галерији отворена је изложба „Гарда у Србији“. Изложене су униформе, оружје и фотографије које осликавају живот и рад гардијских официра током 180 година постојања ове службе на нашим просторима.

Отварајући изложбу, заступник помоћника министра за људске ресурсе бригадни генерал Слађан Ђорђевић истакао је да су протоколарне активности и учешће Гарде у догађајима које су од државног значаја први утисци и слика државе и Војске, додајући да репрезентативни изглед њених припадника привлачи пажњу атрактивним униформама и до савршенства увежбаним радњама.

У оквиру поставке могу се погледати униформе од првоуспостављене униформе коњаника Кнежеве гарде из 1859. године, затим раскошни мундири и копија гардијског поручника краљевског ордонанса из 1882. године, доламице и шапке вишег коњичког гардијског официра која је припадала краљу Александру Карађорђевићу.

Посетиоци могу да погледају и ретко сачуване униформе војника и официра почасног гардијског батаљона из половине прошлог века, али и пратећу опрему, оружје и уметничка дела познатих аутора.

Аутор поставке је виши кустос Војног музеја Душанка Маричић. ■

Б. М.

Потписан план војне сарадње са Данском

Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и изасланик одбране Краљевине Данске потпуковник Сорен Кнудсен потписали су 18. августа План билатералне војне сарадње између Министарства одбране Србије и Команде одбране Данске.

Војна сарадња две земље је веома интензивна. Доминантне активности су у области ваздухопловства, развоја службе трагања и спасавања и система управљања безбедношћу летења, људских ресурса – Програм ПРИСМА, обуке и тренинга за учешће у мировним операцијама и цивилно-војне сарадње (CIMIC).

Данска је једна од најзначајнијих држава донатора Војске Србије. Министарство одбране Краљевине Данске донело је одлуку да до краја године новом донацијом подржи ЦУК АБХО Крушевац као регионални центар. ■

Генерал-мајор
проф. др Божидар Форца,
начелник Управе
за стратегијско
планирање

ТРАНСПАРЕНТНО ПЛАНИРАЊЕ

У све три сфере развоја система одбране, стратешко-доктринарној, правно-нормативној и организационо-функционалној, можемо рећи да смо интероперабилни са најјачим, најразвијенијим земљама, а посебно са својим окружењем. У стратегији и доктрини, ми практично говоримо истим језиком, односно, говоримо о истим аспектима, водећи рачуна о специфичностима сопственог система посебно, каже генерал Форца, истичући да је у изради Нацрта дугорочног плана развоја система одбране Србије примењен савремени приступ планирању одбране заснован на дефинисању стратешких опредељења и потребних способности Војске Србије.

СНИМИО Р. ПОПОВИЋ

У Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране Министарства одбране тренутно се ради на више важних задатака и докумената за развој и доградњу система одбране. То су Нацрт дугорочног плана развоја система одбране, који најпре усваја Влада а потом и Народна скупштина, затим оптимизација система планирања, програмирања, буџетирања и извршења (ППБИ) у систему одбране, израда Министарског упутства за наредну годину и *Беле књиге одбране*, увелико се одмакло у изради Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности под називом „Жене, мир и безбедност“, из научне делатности актуелан је скуп SYMOPIS 2010, који се одржава у септембру...

О тим и другим пословима и задацима разговарамо са начелником Управе генерал-мајором проф. др Божидаром Форцом.

□ Докле се ситингло са израдом Нацрта дугорочног плана развоја система одбране?

Дугорочни план развоја система одбране Републике Србије је документ планирања одбране у коме се дефинишу стратегијска опредељења и потребне способности Војске Србије, садржај и динамика организационих промена, развој људских и материјалних ресурса, финансирање система одбране и друга питања за функционисање система одбране, у складу са мисијама и задацима у одбрани Србије. Документ се израђује сваке четврте године за период од десет година, ставови утврђени у том документу операционализују се у *Стратегијском прегледу одбране*, а достижу се извршавањем Средњорочног плана и програма развоја система одбране.

У складу са прописаним надлежностима, наша управа је заједно са Радном групом припремила нацрт. После разматрања на Савету за планирање одбране и када га министар одбране верификује, он ће бити достављен Влади Србије на разматрање, а коначно га, у складу са Законом о одбрани, усваја Народна скупштина. То је битан дугорочни плански документ који употпуњује процес планирања одбране, а у његовој изради примењен је савремени приступ планирању одбране заснован на способностима, што подразумева утврђивање основних елемената одбрамбених способности и конципирање развоја кроз развој чиналаца способности система одбране. У оквиру овог документа првенствено се дефинишу дугорочни, средњорочни и краткорочни циљеви, али и приоритети достизања тих циљева и способности за систем одбране у периодима од 2010. до 2015. године, као и од 2016. до 2020. године.

□ *Актуелан задатак је оптимизација система планирања, програмирања, буџетирања и извршења (ППБИ) у систему одбране?*

Од 2008. године постоји Правилник о планирању, програмирању, буџетирању и извршењу у Министарству одбране и Војсци Србије, урађен на бази страних искустава, наших сазнања и обуке која је спроведена.

Тај систем уведен је у нашу праксу ове године и после првих анализа уочена је потреба његове доградње, након чега је формиран радни тим који до октобра треба да Савету за планирање одбране предложи оптимизирану организацију и функционисање тог система.

Основне примедбе су на велики број главних програма и функција, али и на односе носилаца функција и носилаца главних програма. Трећи аспект овог проблема су норме и стандарди, који постоје у свим војскама као и код нас, а које носиоци функција треба да искажу. На пример, колико једног војника следује – од чарапа до пушке...

Изучили смо бројна искуства страних земаља, формирали радни тим који у септембру завршава студију „Оптимизација организације и функционисање ППБИ у Министарству одбране и Војсци Србије“ са намером да је тестирамо 2011. године и да 2012. године стартујемо са новом организацијом ППБИ. Уверени смо да смо на добром путу.

□ *Шта би требало тежишно да садржи ново Министарско упутство за следећу годину?*

Министарско упутство за наредну годину неће претрпети знатније промене када је реч о општим садржајима. Ми смо предложили да, уколико се не утврди посебно Министарско упутство за *Партнерство за мир*, као што га имају земље чланице Европске уније, у том случају бисмо додали *Партнерство за мир* и рад Групе Србија–Нато за реформу система одбране.

Министарско упутство се у Управи за стратегијско планирање израђује од 2006. године и оно даје смернице за израду годишњих планова носилаца функција и годишњих планова рада организационих јединица Министарства одбране и команди, јединица и установа Војске Србије. Њиме се практично одређују приоритети у раду Министарства и Војске.

Припреме за израду овог упутства су плански отпочеле и у њему ће тежиште бити професионализација војске, реформа војношколског система, развој људских и материјалних ресурса и модернизација наше војске, што ће бити и кључни аспекти дугорочног плана развоја система одбране.

□ *Приметно је интензивирање активности везаних за Програм „Партнерство за мир“, а шта је и реактивирање рада Групе Србија–НАТО за реформу одбране?*

Прошле и ове године са Директоратом НАТОа за планирање договорили смо 42 партнерска циља. Прошле године било их је 19, а ове су усвојена 23 нова и до октобра треба да предамо акциони план у коме ћемо изнети начине достизања тих циљева у Министарству одбране и у Војсци Србије.

У јуну ове године реактивиран је рад Групе Србија–НАТО за реформу одбране. Смањен је број радних столова на шест, а на заједничком састанку са Директоратом НАТОа за планирање који је одржан у Београду договорен је једногодишњи план. Оно што смо оптимизирали у раду те Групе јесте да смо све партнерске циљеве који пролазе кроз Процес планирања и ревизије (ПАРП) уједно уврстили у рад радних столова, чиме ћемо носиоцима партнерских циљева помоћи да у сарадњи са земљама чланицама Европске уније и НАТОа што ефикасније раде на реализацији тих циљева, а њихова суштина је развијање војних капацитета ради доприноса активностима *Партнерства за мир*. Са друге стране, радни столови подржаће програме и задатке који се већ реализују у Министарству одбране и Војсци Србије, пре свега преко прикупљања најбољих страних искустава и предлога носиоцима функција у систему одбране.

□ *Које партнерске циљеве издвајате?*

Очекује се значајније ангажовање Војске и других снага система одбране у мултинационалним операцијама, у складу са законом који је донет прошле године. Као што је познато, учешће у неким новим операцијама већ је договорено. Један смер избора нових циљева управо се односи на припреме, обуку, организовање, употребу и обезбеђење декларисаних снага за мултинационалне операције по стандардима и нормама који важе у тим операцијама.

Други аспект односи се на професионализацију војске, односно како да нам земље партнери, својим искуствима, помогну у увођењу професионалне војске и свега што професионализацију прати.

Генерал-мајор проф. др Божидар Форца (1957) завршио је Војну академију 1979. године, магистрирао 1994, и докторирао 2003. године. Школу националне одбране завршио је 1997.

Службовао је у Центру војнотехничких школа КоВ ЈНА „Иван Гошњак“ у Загребу од 1979. до краја 1991. године, а од 1992. је у Београду на дужностима у Институту ратне вештине (сада Институт за стратегијска истраживања), Кабинету начелника Генералштаба, Школи националне одбране, био је заменик и начелник Управе за планирање и развој (Ј-5) Генералштаба, а сада је начелник Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране.

Професор је стратегије у Школи националне одбране и војног менаџмента у Војној академији.

Објавио је књигу, неколико студија и монографија и више стручних и научних чланака у часописима.

Посебан аспект који бих такође истакао је логистика и војно здравство, где имамо добра искуства из мисије у Чаду, па је наставак здравствених активности у мултинационалним операцијама, свакако, један од аспеката где очекујемо даљу успешну сарадњу са чланицама НАТОа и *Партнерства за мир*.

Свакако, не смемо изгубити из вида активности у оквиру партнерства а које су везане за оно што систем одбране Републике Србије може да понуди. Ту, пре свега, мислимо на могућности усавршавања страних припадника у нашим војношколским установама, могућности усавршавања у Центру за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу и другим центрима, заједничке вежбе за мултинационалне операције, те сарадњу у домену одбрамбене индустрије.

□ После „Беле књиге одбране државне заједнице Србија и Црна Гора“, сада ће Србија први пут имати такав документ. Шта се њиме постиже?

Већина земаља света има такав документ којим држава најширем унутрашњем мњењу и страној јавности, на популаран начин, саопштава суштину одбрамбених припрема и спровођења организацијских и других промена у систему одбране.

Основна сврха Беле књиге одбране јесте презентовање резултата реформе система одбране, приоритета у области развоја Војске Србије и планова за наредни период. Усвајањем низа докумената заокружени су стратешко-доктринарни, нормативно-правни и организационо-функционални оквири, тако да су се стекли услови за израду и презентовање Беле књиге одбране.

Радни тим, који води Управа за стратегијско планирање, направио је структуру тог документа и прве верзије носилаца израда појединих делова. У септембру ћемо предложити министру одбране да усвоји структуру и садржаје, да бисмо до краја године и презентовали јавности овај документ.

□ Како оцењујете најредак у изради Националног акционог плана поводом Резолуције 1325 Савета безбедности под називом „Жене, мир и безбедност“?

То је важан задатак који је прихватило Министарство одбране, на препоруку Београдског фонда за политичку изузет-

ност. Ове године обележава се десетогодишњица доношења те резолуције, а од 2004. године посебно се потенцира да све земље чланице УН донесу своје националне акционе планове. До сада је око 30 земаља донело своје планове, а Србија ће бити прва у региону која ће то урадити.

Родна равноправност у Националном акционом плану (НАП) односи се пре свега на сектор безбедности. Систем одбране наше земље може да се похвали да има велику заступљеност жена у систему. НАП је формиран у неколико целина, као што су улога жена у одлучивању, едукација, повећање броја жена на руководећим функцијама... Очекујемо да ће се професионализацијом војске и пријемом на Војну академију број припадница лепшег пола у униформи знатно повећати. Самим тим створиће се услови да оне напредују у каријери заједно са мушкарцима, а тиме и да се појављују на руководећим положајима.

Влада Републике Србије образовала је јуна месеца ове године Радну групу за израду НАП-а, а Министарство одбране пружа стручну и административно-техничку подршку раду те групе. На недавном заједничком састанку Радне групе Владе и Радног тима Министарства одбране усвојен је динамички план израде и донели смо одговарајуће закључке. Сматрамо да ћемо до 15. септембра изаћи са првим нацртом који ћемо предложити радној групи Владе Србије за израду овог документа.

□ Шта систем одбране може очекивати од резултата рада овогодишњег научног скупа SYMOPIS, у септембру на Тари?

Најважније је да уочимо помаке у примени операционих истраживања у систему одбране. Очекујемо добре резултате јер је пријављено преко 200 радова од више од 350 аутора из Србије и иностранства. После стручне рецензије, одабрана су и припремљена за штампање 183 рада, који су разврстани у 26 стандардних секција симпозијума. Припадници Министарства и Војске учествују са 45 радова.

Ово је 37. симпозијум о операционим истраживањима који ће се одржати на Тари, од 21. до 24. септембра. Већ дуги низ година ми смо, поред десетак научних института и факултета из земље, један од равноправних организатора овог симпозијума. Симпозијум представља националну конференцију

са међународним учешћем, која једном годишње окупља операционе истраживаче, како теоретичаре тако и стручњаке из праксе, с циљем да се размене научне и стручне информације, пренесу искуства и саопште нови резултати постигнути у развоју и примени метода операционих истраживања у различитим областима људске делатности.

□ *Одворене су нове могућности за развој научне делатности у земљи? Како користићемо ту шансу у систему одбране?*

Као што је познато, ове године презентована је Стратегија научног и технолошког развоја Србије и у оквиру тога добијена су немала средства од Европске уније, чиме се даје шанса свим научним институцијама и организацијама у земљи да се пројектима кандидују за добијање тих средстава у средњорочном периоду до 2015. године. У том смислу, изменама републичког закона, препозната је и научна делатност у систему одбране, што је нама, научним радницима, као и самом систему, отворило врата да конкуришемо својим пројектима.

Војнотехнички институт већ је конкурисао и акредитован је са неколико пројеката. Војна академија акредитована је као наставно-образовна установа, а ускоро се очекује и акредитација у научном смислу, када ће сви професори са ове установе моћи да се укључе и да кандидују пројекте Војне академије или са неким другим факултетима.

Такође, покренута је иницијатива, а министар одбране донео је и одлуку да све научне организације у систему одбране које сада немају услове за акредитацију, ураде акциони план како ће стећи услове да те акредитације добију. Тиме бисмо искористили шансу да се квалификујемо било за стране, било за домаће пројекте, са једне стране, и знатно унапредимо научни рад у систему одбране, са друге стране. Ово, пре свега, из разлога што је чињеница да нема говора о озбиљним помацима у ма којој сфери људске делатности без удела науке и научног рада.

□ *Како Ви, као генерал у Војсци Србије, процењујете најредак у њеној интероперабилности са другим армијама?*

Када је реч о развоју способности војске, оне су утврђене у Доктрини Војске која је усвојена и оне су кључ дугорочног плана развоја система одбране. Њих, по угледу на најразвијеније земље света, има седам. Такође, утврђени су и критерији развоја потребних способности Војске, међу којима је и интероперабилност.

У све три сфере развоја система одбране, стратешко-доктринарној, правно-нормативној и организационо-функционал-

ној, можемо рећи да смо интероперабилни са најјачим, најразвијенијим земљама, а посебно са својим окружењем. У стратегији и доктрини, ми практично говоримо истим језиком, односно, говоримо о истим аспектима, водећи рачуна о специфичностима сопственог система посебно. У домену организације и функционисања, између осталог, користе се најбоља страна искуства. У правно-нормативној сфери донети су сви закони и готово сви потребни прописи, како се то ради у најразвијенијим земљама.

У раду Групе Србија-НАТО за реформу система одбране најсвеобухватнији је управо радни сто број четири који се бави способностима војске. Председник Србије донео је смернице за развој оперативних и функционалних способности Војске до 2015. године. У фокусу је стварање потребних способности војске и зато радни сто број четири укључује око 30 партнерских циљева. Изузетно интересовање земаља чланица ЕУ и Програма Партнерство за мир управо је за рад тог радног стола.

Родна равноправност у Националном акционом плану (НАП) односи се пре свега на сектор безбедности. Очекујемо да ће се професионализацијом војске и пријемом на Војну академију број припадника лејшег пола у униформи знатно повећати. Самим тим створиће се услови да оне најпредују у каријери заједно са мушкарцима, а тиме и да се појављују на руководећим положајима.

□ *Од скоро сте на челу Управе за стратешкијско планирање. Шта ћете поштенцирати у њеном раду у будућем периоду?*

Задаци на којима сада радимо дефинишу највећи део задатака који нас очекује наредне године, али и убудуће. Дугорочни план развоја система одбране, када га усвоји Народна скупштина, уједно ће лимитирати и диктирати задатке које ћемо радити у наредном периоду. Значајни задаци очекују нас у домену планирања одбране Републике Србије и употребе Војске, као и доношење новог Стратешког прегледа одбране, који је практично операционализација Дугорочног плана развоја система одбране.

Управа је стручни орган Сектора за политику одбране у планирању. Њене надлежности су прописане, а активности у наредној години и убудуће одобриће и наредити топ менаџмент Министарства одбране. Као начелник Управе, потенцираћу тимски рад експерата на сваком задатку, квалитет рада, поштовање рокова и одговорност за резултате, са једне и,

перманентност стручног и научног усавршавања припадника Управе, са друге стране.

Као начелник Управе, својим потписом, стајаћу иза сваког урађеног посла. Међутим, у Управи ће се водити рачуна о томе ко је шта и како урадио. Награђивање према резултатима рада биће једна од мојих активности. ■

Раденко МУТАВЦИЋ
Биљана МИЉИЋ

БЕСМРТНА ДЕЛА

Победа српске војске на Церу, као и свака велика победа, саткана је од мноштва појединачних напора официра, подофицира и војника. За победу су неопходне хиљаде личних подвига, одрицања и јуначких дела о којима историја не пише често, али који су стварни и одлучујући за исход ратних операција. Величини и генијалности војсковођа доприносе ти безимени војници својом одлучношћу и храброшћу – нагласио је генерал Милетић на свечаности у Текеришу, подсећајући на значај Церске битке.

На свечаности поводом обележавања 96. годишњице Церске битке, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, у име Министарства одбране и Војске Србије, положио је 22. августа венац на спомен-обележје церским јунацима у Текеришу. У делегацији Министарства и Војске били су и командант Команде за обуку генерал-мајор Александар Живковић и командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак.

Свечаности на Церу присуствовали су државни и војни званичници, дипломатски представници земаља учесника битке, али и савезника Краљевине Србије у Првом светском рату, потомци ратника и представници локалне самоуправе. Венце на

ЗАВЕШТАЊЕ ПОКОЛЕЊИМА

У спомен-књигу Музеја „Церска битка“, генерал Милетић забележио је: „С поносом се сећамо храбрости српских ратника, јадарских и церских јунака, наших предака којима су слобода и част отаџбине биле највише вредности и подстрек за надљудске подвиге. Њихова несебична жртва јесте најсветије завештање поколењима која живе у слободи. Нека им је вечна слава и хвала! Живела Србија! Живела Војска Србије!“

Венце на спомен-обележје положили су и представници Министарства рада и социјалне политике Владе Србије, града Лознице, Амбасаде Чешке у Београду, те бројних удружења грађана и организација које негују традиције српских ослободилачких ратова.

Говорећи на свечаности, генерал Милетић истакао је да се с поносом и дужним поштовањем сећамо наших предака, јунака са Цера, али не да бисмо живели у прошлости, већ како бисмо боље разумели ко смо, одакле потичемо и куда идемо.

– Обавеза свих нас јесте да чувамо сећање на славне победе српске војске и да своје потомке учимо таквој историји – поручио је генерал Милетић, изражавајући као војник поштовање и свим погинулим непријатељским војницима у Церској бици.

И у време највећих сукоба, српска војска се на примерен начин односила према непријатељским војницима, поштујући њихово достојанство и професију, нагласио је начелник Генералштаба, додајући да се у име мира, на провереним вредностима из прошлости, могу у будућности градити успешни односи са суседима, али и у међународној заједници.

– Последњих година, Министарство одбране и Војска Србије интензивно унапређују сарадњу са оружаним снагама многих земаља, у којима смо препознати као поуздан и пожељан партнер – истакао је генерал Милетић. Учешћем на међународним војним вежбама, мултинационалним опе-

Обележена годишњица боја на Мишару

У селу Мишар крај Шапца 13. августа обележена је 204. годишњица боја на Мишару, једне од најзначајнијих победа устаника тадашње Србије над оружаним снагама Отоманског царства.

Традиционалну државну церемонију одавања почаси и полагања венаца на Споменик мишарским јунацима организовало је Министарство рада и социјалне политике у сарадњи са Министарством одбране и градом Шапцем.

У име Министарства одбране и Војске Србије венац је положила делегација са начелником Управе за оперативне послове Генералштаба ВС генерал-мајором Драганом Колунџијом на челу.

ПРВА САВЕЗНИЧКА ПОБЕДА

Церска битка, која се одиграла на широком простору Цера од 16. до 20. августа 1914, једна је од најзначајнијих и највећих победа српске војске у Првом светском рату. Истовремено је и прва савезничка победа. Позната је и као „Јадарска битка“ јер су се главне операције одвијале у сливу Јадра. Претходиле су јој борбе предстражних одреда на Дрини и Сави, који су четири дана храбро одолевали надирању знатно бројнијих и јачих аустроугарских трупа. Српским снагама командовао је генерал Степа Степановић.

Операција на Церу окончана је гоњењем непријатеља до Дрине и завршним борбама код Шапца, од 21. до 24. августа 1914. године. Србија је у борбама изгубила више од 16.000 војника, док су Аустроугари имали око 25.000 погинулих. Због изузетних заслуга у руковођењу и командовању Церском битком, командант Друге српске армије Степа Степановић унапређен је у чин војводе. Битка је блистав пример тактички добро осмишљене и остварене војне операције.

Спомен-костурница у Текеришу подигнута је 1928. године на месту где су се од 15. до 19. августа 1914. водиле борбе које су одлучиле исход битке. Саграђена је за време владавине краља Александра Првог. Има облик природне стене, димензија 8,6 x 7,6 метара, а висока је десет метара. У темеље костурнице положени су посмртни остаци више од десет хиљада погинулих српских ратника. На њеном прочељу стоји записано – „Ваша дела су бесмртна“.

рацијама под окриљем Уједињених нација, различитим облицима стручног усавршавања и сличним активностима, додао је он, Војска Србије потврђује се као институција од националног значаја, у потпуности укључена у светске безбедносне токове.

– Поштујући традиције српске војске, али и разумевајући савремене светске процесе, у току ове године приводимо крају процес реформе и професионализације Војске Србије – рекао је начелник Генералштаба, додајући да на тај начин чувамо и повећавамо углед наше земље и част војне професије.

Градоначелник Лознице Видоје Петровић, обраћајући се присутнима, нагласио је да су церски јунаци одавно постали симбол пожртвованости и херојства.

– На падинама Цера, српски војници, у миру добри домаћини, пожртвовани очеви, заузели су положаје и ископали ровове преко својих воћњака, њива и пашњака. Без обзира на две крваве године херојске борбе против Турака, Бугара и Албанаца у балканским ратовима, поново су стали у одбрану отаџбине, победили непријатеља и тиме овенчали себе бесмртном славом, а нас обавезали на незаборав – рекао је Петровић.

Церемонију поводом годишњице Церске битке, на којој су учествовали и Репрезентативни оркестар и почасна јединица Гарде Војске Србије, организовали су Министарство одбране и Центар за културу „Вук Караџић“ из Лознице. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Поглед у будућност

Од корака који се у кадровској служби чине данас, од спремности на образовање, усавршавање и непрекидно доказивање, у великој мери зависи изглед Војске Србије у будућности. Тежња да прави људи дођу на права места може се остварити само повећањем транспарентности у раду и омогућавањем квалитетне конкуренције, чему доприноси реализација многобројних већ завршених, али и неких тек започетих пројеката у Сектору за људске ресурсе Министарства одбране.

За неколико дана Војска Србије промовисаће још једну генерацију потпоручника и тако ојачати своје редове најмлађим, образованим и амбициозним официрима, спремним за све изазове које та одговорна и тешка професија подразумева. Да то није само фраза, уверавају нас у Сектору за људске ресурсе Министарства одбране који непрестано веома будно прати рад и достигнућа сваког припадника Министарства одбране и Војске, како оног у униформи, тако и запослених у цивилу.

Да смо баш сви у њиховом видокругу најбоље сведоче функције које се реализују у области управљања људским ресурсима у систему одбране. Поред оних традиционалних, везаних за обиље аналитичко-планских, персоналних и послова војне обавезе, реорганизацијом Министарства одбране неке су функције и прекомпоноване, попут оних које је реализовала недавно укинута Управа за школство, а сада су у надлежности Управе за кадрове, док су друге у међувремену дограђене и усавршене, а тичу се области културе, традиције, етике, стандарда - подршке запосленима у проналажењу новог запослења, задовољења потреба ветерана, здравственог осигурања, области хуманитарног права и стамбеног збрињавања.

Оно што карактерише Сектор за људске ресурсе је, свакако, брига о свеукупном професионалном статусу сваког припадника, односно управљање каријером, профилисање кадра, подршка кадру и предвидивост каријере, посебно војних лица.

Једна од најважнијих активности Сектора за људске ресурсе је свакако професионализација Војске Србије. Планирано је да се тај процес оконча крајем ове године, када ће Војска бројати око 30.000 припадника, од чега по 15 одсто официра и цивилних лица, 25 одсто подофицира и 45 одсто професионалних војника. У Сектору за људске ресурсе истичу да у Војсци тренутно има око 11.000 формацијских места за професионалне војнике, од чега је попуњено нешто мање од 80 одсто. Интересовање за пријем у статус професионалних војника превазишло је, кажу у Сектору за људске ресурсе, сва очекивања.

ПОДРШКА АМБИЦИЈАМА

– Брига о кадру, о каријери припадника Министарства одбране и Војске, о њиховом непрекидном усавршавању, наш је најважнији задатак – каже бригадни генерал Слађан Ђорђевић, заступник начелника Сектора за људске ресурсе у Министарству одбране, који руководи младим и веома стручним менаџментом, задуженим за планирање и реализацију бројних задатака и обавеза које подразумева кадровска служба.

– Управљање људским ресурсима, профилисање кадра, подршка припадницима Министарства одбране и Војске у остваривању њихових амбиција захтева одговоран и промишљен рад, заснован на науци и непрекидним истраживањима – истиче генерал Ђорђевић.

Мogućности за напредовање и успех у каријери су велике и доступније него раније а добро познати РАМКО, кроз који се сада развија и „војни Интернет“, свакако доприноси већој транспарентности и масовнијем одзиву на различите конкурсе. Ту се, иначе, објављују конкурси за попуну

ЧЕСТИТКА ДРЖАВНОГ СЕКРЕТАРА ИГОРА ЈОВИЧИЋА

Поводом Дана кадровске службе, 1. септембра, свим припадницима Сектора за људске ресурсе МО, Управе за људске ресурсе Генералштаба ВС (I-1) и органа за управљање људским ресурсима команди, јединица и усџанова МО и ВС упућујем срдечне честитке.

Кадровска служба једна је од најмањих служби у нашем систему одбране из ког разлога тек шрећи пуш обележавамо овај дан, али знамо да кадровско обезбеђење постоји као област важна за војску скоро од њеног настајања као институције, а сасвим сигурно од успостављања модерне војске, како у свету, тако и код нас. То потврђује значај и стручних лица за кадровско обезбеђење који данас представљају менаџере за управљање људским ресурсима.

Данас је кадровска служба у процесу реформе система одбране веома често на челу промена, а самим тим и пред великим изазовима, из којих је до сада и поред потешкоћа, излазила чвршћа и компактнија, спремна да обезбеди кадар који ће моћи да одговори захтеви-

одређених формацијских места, понуде за школовање и усавршавање, нови прописи из области управљања људским ресурсима, стамбене ранг листе... Таква транспарентност води већој масовности и квалитету кадра, што несумњиво доприноси развоју људских ресурса у складу са захтевима времена и окружења.

– Много је послова који се обављају у Сектору за људске ресурсе – истиче пуковник Војкан Неоричић. – Неки се приводе крају, неки су већ завршени, а неки нас тек очекују. Група за реформу одбране на свом Радном столу број 2 – људски ресурси, планира и реализује пројекте којима се значајније унапређује управљање људским ресурсима, подршка кадру и информациони системи, што на свој начин доприноси остваривању дугорочног плана развоја система одбране. Оно што је обележило протекли период у области аналитичко-планских, персоналних и статусних послова јесте израда мноштва прописа, везаних за праћење каријере припадника МО и ВС, спроводи се психолошка селекција кандидата за Генералштабно усавршавање, објављени су конкурси за пријем на неодређено време официра и цивилних лица, завршава се циклус избора професионалних припадника за последипломска школовања и усавршавања у ВА, ВМА и на факултетима у грађанству, приводе се крају задаци везани за професионализацију Војске и прилагођавање наших прописа републичком Закону о високом образовању...

Увођењем програмског пакета „Хедоника“ омогућиће се објективнија и ефикаснија психолошка процена кандидата за различите облике школовања и усавршавања, пријем у професионалну службу и одређене специфичне дужности. У току је израда идентификационих картица за све припаднике МО и Војске, а ускоро нас очекује још један велики посао, односно израда новог информационог система људских ресурса – каже пуковник Неоричић и напомиње да је један од предуслова ефикасног и квалитетног извршавања бројних задатака у кадровске службе свеобухватније повезивање теорије и праксе. ■

Душан ГЛИШИЋ

Реновирана кантина на Војној академији

На Војној академији недавно је реновирана кантина Војне установе „Дедиње“ коју користе кадети и остали запослени. На тај начин побољшан је квалитет услуга и обогаћен јеловник, а визуелни идентитет простора осмишљен је према потребама младих. Уз пекарске и кондиторске производе, топле напитке и безалкохолна пића, на менију се сада могу наћи и пице, топли сендвичи, сладолед и хот дог. И радно време преуређеног простора прилагођено је обавезама кадета.

Према речима помоћника министра одбране за материјалне ресурсе Илије Пилиповића, реновирање канине на Војној академији представља почетак још једног пројекта у оквиру реорганизације војних установа, која је започета прошле године.

– После трансформације шест војнодоходовних установа и њиховим спајањем у три које данас успешно послују – „Моровић“, „Дедиње“ и „Тара“ – наставља се унапређење квалитета услуга које пружају како би биле профитабилније, пратиле

савремене трендове у тој области, али и задовољиле разноврсне потребе корисника из система одбране. Реновирање канине на Војној академији служиће као модел према коме ће се преуређивати и остале у јединицама Војске Србије и установама Министарства одбране – каже помоћник министра.

Начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна истиче да је кантина сада знатно боља јер је простор модернији и ближи потребама кадета, односно прилагођен садашњем времену. Како наглашава, све је то учињено како би се унапредио квалитет живљења у тој војношколској установи.

Пуковник Слободан Шегрт, директор Дирекције за услуге стандарда Управе за општу логику Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране, наводи да је реновирање канине Војне академије почетак приче о видљивим променама набоље када је реч о подизању стандарда припадника система одбране. Он најављује да ће се у наредном периоду, уз добро организовање и без додатних финансијских средстава из војног буџета, успешно окончати трансформација војних установа.

Како објашњава директор Војне установе „Дедиње“ потпуковник Дејан Мрљеш, кантина на Академији преуређена је за месец дана. У том услужном објекту постављене су нове инсталације, промењено осветљење, а простор је опремљен новим инвентаром и намештајем. Радови су финансијски из профита који је у протеклом времену, после реорганизације, „Дедиње“ остварило. ■ В. П.

ПОВОДОМ ДАНА КАДРОВСКЕ СЛУЖБЕ

ма исџих џих реформи.

У ѓрошџеклој години одлучно се настџуило ка ѓрофесионализацији Војске Србије која џтреба да се заврши до краја 2010. године, а за усџешан развој људских ресурса изузџетно је важан рекордан одзив за ѓријем у војне школе, џиџо је добар сигнал да се и војни ѓозив враџа на месџо које му у друџџиву објџекџивно ѓриџада. Ту су и ѓомаци у развоју кадра, доношење одређених ѓройиса којима се сџварају сисџемске и сџаџџусне ѓреџџосџавке за ѓобољшање кадровског обезбџења, као и задовољење сџамбених ѓоџтреба ѓриџадника сисџема одбране ѓуџем субвенционисаног сџамбеног кредиџирања. Уз овакве, охрабрујуће резулџаџе, на свџму наведеном вреди и даље исџџрајаваџи, уз нову енерџију и енџуџиџазам.

У уверењу да ћеџе и у наредном ѓериоду својим сџџручним радом и залагањем сџвараџи услове за обезбџење ѓрофесионалног и сџџручног кадра за ѓоџтребе сисџема одбране, жџлим вам усџехе у раду.

Пешадијски батаљон Прве бригаде

Стручност пре свега

Због квалитетне промоције позива професионалног војника, Прва бригада, уз сарадњу с локалном самоуправом Панчева, обезбедила је да одзив кандидата за војничке дужности у том саставу Војске буде заловљавајући и да се попуна у континуитету квалитетно реализује

У односу на период када је пешадијски батаљон био формацијски попуњен већином војницима на редовном служењу војног рока, професионализацијом Војске подигнут је ниво укупне оспособљености јединице за извршавање наменских задатака.

Према речима потпуковника Ненада Милојичића, команданта батаљона, до сада остварена динамика пријема професионалних војника обећава потпуну професионализацију јединице до краја текуће године.

Како је у центрима за обуку кандидата за професионалне војнике тежиште на оспособљавању појединца, у панчевачкој касарни „Стевица Јовановић“, у којој је размештен пешадијски батаљон, свакодневно се током сложене и захтевне обуке професионални војници оспособљавају за рад у оквиру основних јединица, од одељења, вода, чете до батаљона.

За време *жуџог* периода обучавања, када се изводи најинтензивнија обука на полигону *Пасуљанске ливаде*, припадници јединице ангажовани су, у тронедељним сменама на бази „*Девојачка чука*“, и на обезбеђењу административне границе према Косову и Метохији.

Међу професионалним војницима батаљона је и седам жена, распоређених на борбене дужности стрелца. Најдужи, трогодишњи стаж има десетар Војка Мијаиловић, стрелац радиофониста. Залагање, стручност, испуњавање прописаних услова али и жеља за напредовањем у војничкој каријери, били су пресудни да Војку надлежни предложе за оспособљавање и на Лидерском курсу, који представља прву степену за добијање чина подофицира.

И разводник Лидија Матијевић, некадашњи стручњак за пејзажну архитектуру, професионални је војник већ шеснаест месеци. Од стрелца је напредовала до дужности извиђача, што је знатно сложенији посао. Ускоро очекује да понесе и црвену беретку. ■ Б. М. ПОПАДИЋ

Оспособљавање извиђача Прве бригаде Копнене војске

Нечујни борци

У оквиру обуке за наменске задатке у летњим условима, припадници извиђачких јединица Прве бригаде извели су на Босуту увежбавање у савладавању водених препрека

Прикупљање обавештајних података о противнику у различитим временским и земљишним условима од професионалних припадника извиђачких јединица захтева врхунску обученост. Како наводи капетан Ђорђе Бачкалић, командир извиђачке чете Прве бригаде, то су, сем осталих, познавање, руковање и употреба свих врста личног и заједничког наоружања, савремених средстава осматрања и везе, те увежбаност у различитим борилачким вештинама и употреби хладног оружја. Такође, и способност у прикривеном кретању на одређеном простору, уз савлађивање многобројних препрека.

Вешто користећи сплавове за једног, два или више војника, израђене од аутомобилских гума и дасака, буради и дасака, сламе и осталог материјала који представљају део „приручног извиђачког арсенала“, извиђачи су вешто савладали Босут. Разводник Љубица Козаров, извиђач везиста радиотелеграфиста, у свом једанаестомесечном професионалном извиђачком стажу, већ увелико се привикла на захтеве војничке професије, па је за њу обука у пловљењу, иако захтевна, још један од изазова.

Поред обуке у специфичним условима један од приоритетних задатака Прве бригаде јесте ангажовање људских и материјалних ресурса у Копненој зони безбедности. Према речима разводника Наташе Совић, извиђача радио телеграфисте, тада у пракси проверавају све што су током обуке у јединици научили и увежбали. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Припрема за вежбу SEESIM 2010

Компјутерски симулирано реаговање

У Здруженој оперативној команди Генералштаба Војске Србије недавно је одржана дводневна главна планска конференција поводом међународне симулационе командно-штабне вежбе SEESIM 2010 – South Eastern Europe Simulation 2010, која ће се реализовати од 18. до 25. октобра у Албанији

Вежбе SEESIM организују се сваке друге године и представљају софистициран начин за увежбавање деловања у кризним ситуацијама на националном и регионалном нивоу. Оне, међутим, не подразумевају размештај и покрет снага на терену, већ симулацију реаговања у реалном времену према претходно дефинисаном сценарију. До сада су одржане четири такве вежбе у југоисточној Европи, а Србија је имала статус посматрача на вежбама SEESIM 06 и SEESIM 08.

На овогодишњој компјутерски симулираној вежби SEESIM 2010, која се изводи под претпоставком терористичких напада и природних непогода на простору југоисточне Европе, учествоваће 13 земаља и бројне међународне организације за помоћ у ванредним ситуацијама.

Отварајући главну планску конференцију о SEESIM 2010 руководилац вежбе, заменик команданта Здружене оперативне команде Војске Србије бригадни генерал Милан Мојсиловић нагласио је да је учешће наше земље на таквој активности значајно и да је то прилика да се на међународном нивоу провери, унапреди и промовише интероперабилност у реаговањима и сарадња у областима одбране и безбедности.

– Циљ вежбе јесте да се на националном нивоу активирају национални центри за ванредне ситуације и да се креирају механизми за проверу увежбаности реаговања на кризну ситуацију – истакао је командант вежбе пуковник Саша Стефановић. С обзиром на то да ће се део вежбе одвијати у реалном времену, како је нагласио, практично ће се провера-

УСЛОВИ ЗА УЧЕШЋЕ

Да би Србија учествовала на вежби SEESIM 10 основни услов био је стицање формалног SEDM (South Eastern Europe Defense Ministerial Proces) чланства, које је остварила прошле године, а које подразумева и потписивања одређених докумената о сарадњи. Иницијатива SEDM броји 13 чланица из југоисточне Европе и САД, док две земље имају статус посматрача. Уз то, потребно је обезбедити одговарајуће техничке услове, али и строге стандарде када је реч о сценарију и кадру који се ангажује на вежби.

вати размена информација између националних и интернационалних организација и институција. Поред тога, вежба је прилика да се увежбају и процедуре које ће омогућити бољи проток информација, навео је пуковник Стефановић.

Сценарио вежбе заснован је на терористичким и сајбер нападима, али и осталим врстама ванредних ситуација које су последица људског фактора или природних непогода на територији југоисточне Европе. Када је о Србији реч, симулираће се догађаји и активности које се односе на поплаве које су проузроковале и знатне људске жртве и материјалне штете, али и појаву криминалних и терористичких активности. Такође, и реаговање у случајевима кријумчарења робе и људи, те пролиферације опасних материја.

Овогодишњи домаћин SEESIM 10 је Албанија, а међународни контролни апарат за вежбу – EXCON биће у Тирани. За потребе вежбе, у државама учесницима формираће се центри за ванредне ситуације, који ће током вежбе EXCON бити у директној вези са националним командама помоћу центара за ванредне ситуације.

За нашу војску тежишни садржај вежбе јесте планирање ангажовања снага система безбедности Републике Србије у кризним ситуацијама и непосредна помоћ иностраних институција. Како је реч о подршци цивилним властима приликом отклањања последица елементарних непогода и катастрофа, на вежби ће се ангажовати и припадници Министарства унутрашњих послова из Управе полиције, Сектора за заштиту и спасавање, Управе саобраћајне полиције, Управе за обезбеђење и Управе граничне полиције, представници министарстава животне средине и просторног планирања, здравља, финансија, Министарства иностраних послова и Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде. Уз њих, планира се учешће и представника окружне, општинске и локалне управе, штабова цивилне заштите и Црвеног крста Србије. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Хотел „Бреза“

Гости се враћају

Такмичење у спремању рибље чорбе и речне рибе на роштиљу још је једна карика у враћању некадашњег сјаја хотелу „Бреза“ у Врњачкој Бањи

Летња сезона је одлично прошла, а најважнији показатељ јесте стандардних 80 посто попуњености капацитета хотела, у ситуацији када се у српским бањама бележи пад попуњености од 10 до 17 посто. Већ су уговорени семинари и екскурзије за наредни период, што гарантује да ће ова пословна година бити завршена са добрим резултатима, истиче управник хотела „Бреза“ Дане Ђирковић.

Најновија иницијатива је организовање првог такмичења у спремању рибље чорбе и речне рибе на роштиљу, а та манифестација укључена је у летњи туристички програм општине Врњачка Бања.

Такмичење је одржано 21. и 22. августа, уз учешће 27 екипа из Велике Планае, Трстеника, Краљева, Крушевца, Врњачке Бање и са планине Таре, које су приказале велику вештину у припреми рибљих специјалитета.

Жири је одлучио да су најбољи риболовци из удружења „Петар Спасојевић“ из Трстеника и риболовачког друштва „Моравац“ из Руђинаца, а њима је директор ВУ „Тара“ потпуковник мр Јован Мијатовић уручио награде – аранжман за дочек Нове године.

На такмичењу су у незваничној конкуренцији учествовале и две екипе ВУ „Тара“, предвођене директором потпуковником Јованом Мијатовићем и управником хотела „Бели бор“ Гвозденом Димитријевићем. Реч је о правим знацима за припрему рибљих ђаконија, што потврђују подаци о до сада освојеним наградама на сличним такмичењима. Потпуковник Мијатовић је победник у припреми рибље чорбе на такмичењу угоститељских установа из целе земље, док је Гвозден Димитријевић недавно освојио прво место међу 26 такмичара на „Преображењском рибљем котлићу“ у манастиру Рача.

Тајна добре рибље чорбе је у риби, води и паприци, открива Гвозден Димитријевић, који каже да је ово такмичење још један допринос враћању некадашњег сјаја хотелу „Бреза“ у Врњачкој Бањи. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Телекомуникациона вежба у Немачкој

Здружени подухват

На овогодишњој вежби „Combined Endeavor 2010“ учествоваће 41 земаља, представници НАТО и Мултинационалног корпуса „Североисток“, односно око 1.500 припадника различитих оружаних снага. Уговорено је више од 1.200 тестова које ће реализовати учесници. Војску Србије, која има 76 тестова, представљаће 32 официра, подофицира и војних службеника, од којих ће 26 бити у Немачкој.

„Cyber Endeavor“

Први пут на вежби „Здружени напор“ реализоваће се курс о заштити информација, који траје 12 дана. Извођачи обуке биће представници SANS института, академске заједнице – Norwich University и индустрије – Symantec и McAfee. У оквиру курса планира се и рад у лабораторији, где ће учесници практично проверити знања. Полазници ће проигравати улогу „нападача“ на рачунарским системима, користећи сва позната средства и методе. Организатор вежбе обезбедиће да на страни „одбране“ буду искусни инжењери и светски призната имена из те области.

Међународна војна вежба „Combined Endeavor 2010“ данас представља највећу војну вежбу у области телекомуникационо-информатичког обезбеђења у свету. Организује је једном годишње, од 1995. године, Европска команда оружаних снага САД, уз учешће оружаних снага земаља НАТО, чланица „Партнерства за мир“ и осталих земаља Европе, Азије и Африке. Од 2006. године за земље афричког континента реализује се посебна вежба „African Endeavor“.

Циљ вежбе је да се планира, испита и документује интероперабилност опреме којом учесници располажу ради ефикасније реализације задатака у мултинационалном окружењу. То остварују имплементацијом јединственог здруженог телекомуникационо-информатичког система. Уз то, вежба представља својеврсну изложбу телекомуникационе и информатичке војне опреме, али и прилику за организацију специјалистичких обука.

У протеклом периоду концепт вежбе мењао се у складу с повећањем броја учесника и развојем нових технологија. Може се рећи да је вежба у техничком смислу „Интернет у малом“, формиран ангажовањем савременим техничких средстава учесника.

Да би се створили услови за успешну реализацију „Combined Endeavor 2010“ и имплементацију сложеног техничког система, вежба се планира неколико месеци. Обука четири планске конференције које трају по недељу дана. Конференција о планирању концепта вежбе одржана је у новембру прошле године у Београду. Иницијална конференција организована је у јануару 2010. у Јерменији. Сарајево је у марту било домаћин Главне конференције, док је завршна изведена пре два месеца у Будви.

Имплементација система и провера интероперабилности реализоваће се од 2. до 16. септембра у немачком граду Графенверу, где је база оружаних снага САД, и у бази оружаних снага Румуније у Констанци. За формирање телекомуникационо-информатичке инфраструктуре између поменутих локација ангажоваће се капацитети савремених сателитских система и глобалне рачунарске мреже – Интернета. Поред наведених места, 19 земаља ангажоваће у склопу активности и станице једноканалног радија велике снаге с властите територије, што у техничком смислу систем чини знатно комплекснијим.

Техничке области које се ове године тестирају јесу системи преноса, мреже за пренос података засноване на IP протоколу, системи за пренос гласа и видеа, основни сервисни мреже засновани на модерним сервисима Интранет типа, пренос гласа и података путем једноканалног радија у опсезима ВФ и ВВФ, заштита информација, те системи за приказ јединствене слике бојишта. Специјалистички курсеви који се организују односиће се на управљање радио-фреквенцијским спектром „Phoenix Endeavor“ и безбедности рачунарских система „Cyber Endeavor“.

Учешћем на вежби Војска Србије додатно развија капацитете за квалитетну реализацију задатака из друге и треће мисије. Остварени резултати обезбедиће унапређење функција Управе за телекомуникације и информатику Генералштаба наше војске – телекомуникације, информатике и заштите информација. Такође, провериће се нове технологије и разменити искуства у њиховој примени с учесницима осталих земаља. Припреме наших официра и подофицира за „Combined Endeavor 2010“ трају четири недеље, од чега је око 70 одсто времена посвећено уређењу инсталација и конфигурисању опреме. ■

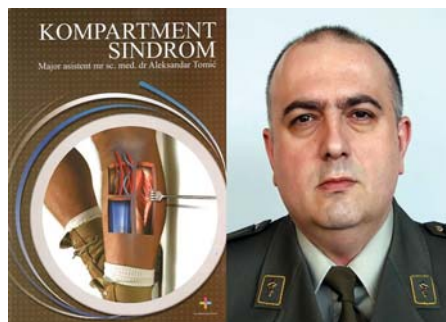
Приредио В. ПОЧУЧ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Компартмент синдром – дијагноза и лечење

Мајор асистент др Александар Томић из Клинике за васкуларну хирургију ВМА аутор је недавно објављене књиге „Компартмент синдром“ у којој су сабрана искуства у збрињавању пацијената код којих је дошло до компликација после повреда крвних судова доњих и горњих екстремитета.

Поменути синдром јесте стање повишеног хидростатског притиска у мишићним ложама које може да се јави после збрињавања повреда мусколоскелетног система и магистралних крвних судова. Услед повишеног притиска екстрацелуларне течности у ограниченом простору компромитује се микроциркулација и узрокује исхемија неуромускуларног ткива. Редуковањем капиларног, а касније и артеријског и венског протока угрожава се виталност свих елемената мишићног одељка. Благовременом хируршком интервенцијом то стање се успешно решава, док непрепознавање проблема и неодговарајуће реаговање могу довести до губитка екстремитета.

У књизи су наведени дефиниција, епидемиологија, етиологија и патофизиологија компартмент синдрома,

дијагностика која укључује и аутохтону ауторову методу модификације мерења притиска у мишићној ложи, као и технике хируршког збрињавања. Описане су и компликације које се могу јавити после интервенције и поступци њиховог збрињавања.

– Ратни сукоби на нашим просторима последње деценије двадесетог века и велики број мирнодопских повреда екстремитета наметнули су потребу да сваки лекар хирург буде едукован и приправан за хитно и правилно реаговање у суочавању са изазовима хируршког збрињавања. Општи и васкуларни хирурзи, ортопеди, пластични хирурзи ВМА имају велико искуство у овој области, а јединствена знања којима су овладали преносе млађима – бележи у рецензији генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, начелник Војномедицинске академије и истиче да је мултидисциплинарност у лечењу политрауматизованих део са-

На ВМА успешно обављена трансплантација јетре

У оквиру националне акције „Продужи живот“, трансплантациони тим ВМА је, у току ноћи 22. на 23. август успешно обавио 11. трансплантацију јетре.

Операција је урађена у сарадњи са Ургентним центром Клиничког центра Србије, где је учињена и експлоатација, а орган је у ВМА трансплантиран војном пензионеру Ц.Х. из Ниша, старом 54 године.

времене хируршке доктрине и да стога књига може бити вредан уџбеник за последипломску и специјалистичку наставу лекара различитих хируршких грана.

Аутор књиге је, иначе, начелник другог одељења Клинике за васкуларну хирургију ВМА и члан трансплантационог тима те установе. Написао је више научних и стручних радова из области васкуларне и трансплантационе хирургије. ■

Лечење остеопоротичких прелома кичме

Стручни тим Клинике за неурохирургију ВМА успешно спроводи методу перкутане *Vertebral Body Stent* кифопластике, која јесте најновија минимално инвазивна хируршка процедура лечења прелома кичме. Преодминантно се примењује и код пацијената са остеопорозом, те пацијената са метастатским туморима у кичменом стубу.

Поменута метода се у нашој земљи реализује једино на Војномедицинској академији, у којој су је неурохирурзи почели примењивати само неколико месеци пошто је спроведена у најразвијенијим светским неурохируршким центрима.

– Интервенција се изводи без класичног оперативног реза, тако

што се кроз кожу пласира шупља игла кроз коју се изводи цела интервенција. У сломљени пршљен најпре се убаци специјални балон којим се коригује прелом и у значајној мери врати претходна висина пршљена, потом се пласира одговарајућа стент-мрежица која обезбеђује да коригована позиција прелома остане непромењена док се, као последњи корак интервенције, не убаци коштани цемент који трајно фиксира пре-

лом и учврсти кичмени стуб. Концепт кифопластике разликује се од интервенције вертебропластике по томе што се код кифопластике не учвршћује само прелом кичме, него се и враћа нормална висина сломљеног пршљена, односно исправља цела кичма и спречава настанак погрбљености и савијања тела према напред – објашњава потпуковник др Миленко Савић.

Такође, истиче да се интервенција може радити и у локалној анестезији. Код једносементног прелома процедура траје до 45 минута и применљива је без обзира на старост пацијента. Они су потпуно покретни само неколико сати после интервенције, а болничко лечење траје до 24 сата. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

Из „Застава-камиона“

Нови теренац

На падинама планине Рајац недавно је демонстрирана вожња два нова возила предузећа „Застава-камиони“. Реч је о прототипу лаког теренског неборбеног возила **New Turbo Rival 40.12 НКРКВ (4x4) (1+5)** и **New Turbo Rival 49.10 ННМРК** минибус (19+1) – панорама, са погоном на CNG.

Предузеће „Застава-камиони“, које ове године обележава 70 година рада, јубилеј прославља промоцијом два нова возила – прототипом војног возила **New Turbo Rival 40.12 НКРКВ (4x4) (1+5)** и **New Turbo Rival 49.10 ННМРК** минибусом (19+1) – панорама, са погоном на CNG.

То предузеће има вишедеценијску традицију у производњи и монтажи војних возила. Тачније, она су се у њему производила од настанка, почетком 1940. (у крагујевачком Војно-техничком заводу, касније у Заводу „Црвена застава“). Започели су склапањем 400 теренских возила марке „шевролет“ (Chevrolet) за потребе Војске Краљевине Југославије. Тај посао је прекинут током рата, а рад фабрике обновљен је 1953, када је монтирано 162 возила марке Willys.

ЕКОЛОШКИ МИНИБУС

Крагујевачка „Застава-камиони“ одскора нуди модел **New Turbo Rival 49.10 ННМРК** минибуса (19+1) – панорама, са погоном на CNG. Тим возилом, укупне масе од пет тона, може да се превози 19 путника и иде у ред код нас ретких, али у свету тражених еколошких и штедљивих возила.

У тај модел минибуса уграђен је мотор Iveco 8149.03 CNG. Запремина цилиндара је 2.800 кубика, максимална снага 78 kW (106 КС). Користи само метан, а укупна запремина четири цилиндричног резервоара је 160 литара, са могућношћу повећања на 300, чиме се, ка-

До краја 2009. у „Застава-камионима” произведено је око 185.000 лаких комерцијалних и специјалних возила, од чега је трећина продата на иностраном тржишту. Од 2001. сертификовани су према стандарду квалитета ЈУС-ИСО 9001.

Лако теренско неборбено возило New Turbo Rival 40.12 НКРКВ (4x4) (1+5), које је произвело крагујевачко предузеће, намењено је превозу људи и терета у екстремним теренским условима експлоатације. Тај петобрзинац са ходом уназад има изванредне маневарске могућности на терену. Може да превезе пет путника (плус возач). Корисна носивост у теренским условима јесте 1,4 тоне, а маса возила спремног за вожњу са возачем је 2.800 килограма.

Директор „Застава-камиони” Ђорђе Несторовић каже да нови модел има јачи мотор, стални погон 4x4, велике пнеуматике, клиренс од чак 300 мм, могућност блокаде предњег, централног и задњег диференцијала. Удобност путника побољшана је уградњом предњег независног ослањања. Такође, у возило је уграђен клима уређај, а по захтеву купаца може да се угради и додатно грејање. Као опција предвиђена је уградња Run-Flat уложака који омогућавају кретање возила са пробушеним пнеуматичима

Према речима директора, ново возило ће имати тржиште – понудиће га Војсци Србије и купцима из иностранства.

– С обзиром на то да је старост возног парка Војске Србије око 27 година и да постоји ургентна потреба за теренским возилима која служе за превоз и вишенаменске логистичке потребе, ми смо Војсци понудили ово возило и надамо се да ћемо бити носиоци теренских неборбених возила за потребе Војске Србије. Наше предузеће има капацитете да задовољи све домаће поруџбине. Сигурни смо да можемо задовољити и све техничке услове.

Војни теренац је већ прошао прву фазу испитивања у којој су тестиране тактичко-техничке карактеристике. Након тога уследиће производња неколико возила, која ће бити тестирана у суровијим теренским условима.

Директор каже да преговарају и са потенцијалним иностраним партнерима о сарадњи на производњи лако оклопљених возила намењених војсци, за којима такође постоји потреба.

Извесно је да ће нови домаћи теренац морати да претрпи многобројна испитивања, поприми мало војничкији изглед, а о даљој судбини одлучиваће његов квалитет. ■

Мира ШВЕДИЋ

Снимио Радован ПОПОВИЋ

ко кажу у „Застави”, омогућава аутономија кретања од око 350 километара.

Осим значајне уштеде у трошковима експлоатације у односу на возила са погоном на дизел, предност овако конципираног минибуса јесте и смањена емисија издувних гасова и нижи ниво буке, па је возило нарочито погодно за градске услове и подручја заштићених еколошких зона

ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ВОЈНОГ ВОЗИЛА

МОТОР – тип EURO 3	Iveco 8140.43 S
Запремина цилиндра	2.800 cm ³
Максимална снага при 3.600 мин ⁻¹	92 kW (125 КС)
МЕЊАЧ	Iveco 2826.5 (5 брзина + ход уназад)
МАСА	
Маса возила спремног за вожњу са возачем	2.800 kg
Корисна носивост у теренским условима	1.400 kg
Укупна маса возила	4.200 kg
УПРАВЉАЧ – тип Хидраулички са серво дејством	
РАЗВОДНИК ПОГОНА – тип	Механички, двостепени, са блокадом диференцијала
– високи пренос – директни ...	1,051
– ниски пренос – редуковани ..	3,937
Предњи и задњи мост – тип	са простом редукацијом и блокадом диференцијала (5,22)
КОЧНИЦЕ	напред диск – позади добош (ABS + EBD + ABD)
ПНЕУМАТИЦИ	255 / 100 R16, Michelin XZL
ПЕРФОРМАНСЕ	
Максимална брзина	110 km/h
Савлађивање макс. успона, са приколицом	60 %
Бочни нагиб	47 %
Клиренс	300 mm
ВЕШАЊЕ Предње: независно са торзионом опругом, гуменим одбојницима и стабилизационом полугом	
задње: лиснате опруге са гуменим одбојницима и стабилизационом полугом	

Откривање тајни

Све до пада Берлинског зида и Совјетског Савеза, што је довело и до распада Варшавског пакта, о специјалним јединицама тог савеза врло мало се знало. Осим чувених *Сїецназ* – састава Црвене армије, о специјалцима осталих источноевропских војски на Западу су знали само они који су се том облашћу бавили.

Специјалне снаге појединих земаља источне Европе данас су интегрисане у НАТО, док су се остале прилагодили Западу, попут Пољске, Чешке, Мађарске и појединих држава бивше Југославије. Радикална промена међународног геополитичког сценарија омогућила је да се боље сагледају њихова организација, намена и улога, што је доскора било прекривено велом тајне.

Руски *Сїецназ*

После распада Совјетског Савеза, почетком 1991. године, и оружаних снага држава које су чиниле Варшавски пакт, ситуација, када је реч о специјалним војним саставима у Русији, није се развијала у добром смеру. Поменути догађаји допринели су знатном смањењу јединица специјалних снага, тако да је данас тешко проценити њихово стварно стање у погледу оперативне способности.

Чини се да су јединице руске морнарице и снаге за антитерористичке операције избегле смањење и укида-

ње, за разлику од састава совјетске копнене војске или безбедносне службе које су у доброј мери демобилисане. Бројни њихови припадници прешли су у приватни сектор или у специјалне јединице новонасталих независних република.

Развој Русије и нова одбрамбена политика Москве допринеле су радикалној промени начина употребе јединица *Сџецназ*, које су се до данас употребљавале искључиво на Кавказу и у централној Азији. Неколико година уназад, руски генералштаб био је промотер оснивања федералног комитета или здружене команде за специјалне операције, по

моделу команди западних земаља, поготову америчке, француске или британске. Међутим, таква идеја напуштена је због недостатка новчаних средстава.

Руски термин *сџецназ* означава бесконачан број јединица или група за специјалне интервенције или за антитероризам. Осим званичних оружаних снага Руске Федерације, и руске безбедносне службе, Министарство унутрашњих послова и Министарство правде Русије имају јединице за специјалне задатке.

Јединице *Алфа* и *Вумџел*, на пример, припадају Федералној служби безбедности која је наследник некадашњег и чувеног КГБ-а, док је батаљон *Восток* разрешен задатака 2008. године. Садашње групе за специјалне интервенције *Сџурм*, *Север*, *Феникс* су под командом Министарства правде, а специјалним групама за хитне интервенције и специјалном интервентном групом *Виџез*, која је учествовала у борбеним операцијама у Чеченији, командује Дирекција МВД.

Стога се данас у саставу *Сџецназа* руских оружаних снага налазе различити састави, бројних специјалности. Пре пада Совјетског Савеза стручњаци су процењивали да је у једи-

ницама *Сџецназ* било од 30.000 до 40.000 људи, од којих су многи били војници на служењу војног рока од две године. Распоређени су у саставима аутономних чета, које су бројале по три оперативна вода, командног вода и одељења везе. Свака армијска област имала је *Сџецназ* чету. Пукови или бригаде такође су имали такве јединице – укупно 20 бригада, односно по једна за сваку армијску групацију и по једна за сваку морнаричку флоту. И велики број ондашњих војних округа поседовао је по једну аутономну бригаду Спецназ.

Главни узрок преображаја таквих *Сџецназ* јединица био је распад Совјетског Савеза. Оне које су се налазиле у Естонији или у Грузији остале су у тим независним републикама. Слично се догодило и петој бригади *Сџецназ* из Маријагоркава која је припала Белорусији, а бригаде *Сџецназ* из Старог Крима, Кировграда и Изиджесва припале су Украјини. Остале јединице специјалних састава руске војске поново су основане, попут Десете бригаде из Молкина, специјализоване за операције у планинским условима, која је активирана у јулу 2003. у оквиру војног одсека северног Кавказа.

Специјалци балтичких држава

Слично се дешавало и када је реч о специјалним саставима војски новонасталих балтичких независних држава. Летонија је основала самосталну компоненту за специјалне операције – Јединицу специјалне намене. У Литванији постоје четири такве јединице, различитих специјалности, које се налазе у оквиру њене копнене војске и морнарице. У морнарици је, на пример, састав диверзаната – Командоси за подводне акције.

Чак је и на далеком Азербејџану 2002. године активирана нова компонента специјалних снага – *Пеленг Хјусуи Туинашли Д сџ*, која је основана у сарадњи са Турском, односно по моделу турских јединица *Су Алџи Таарруз* и *Су Алџи Савунма*, састава за специјалне операције турске морнарице. У Грузији, у оквиру копнене војске, уз помоћ Америке и Израела, основана је специјална јединица *Special Forces Group*.

Пољске снаге

Пољска је једна од земаља бившег социјалистичког блока која данас има изразито развијене и значајне јединице за специјалне операције. Распоређене су у саставу њене копнене војске и морнарице – *Wojska Lądowe* и *Marinska Wojenka*, односно 1^о пук командоса из Лублинека и Морнаричка јединица за специјалне операције – *Формоза* из Гдиније.

Први пук организован је од три оперативна батаљона и самосталне диверзантске чете специјализоване за операције у мокром амбијенту, такозвани борбени пливачи. Сваки батаљон има три чете, састављене од по три вода који имају по три тима у којима је по шест оперативаца. Пук је већ више пута учествовао у мировним мисијама на Балкану (Македонија и Косово и Метохија), у Ираку и у Авганистану, те у провинцији Кандахар.

Формоза броји стотинак војника, подводних диверзаната и особље за логистику. Осим што су њени припадници обучени за вођење ратних операција у области специјалног поморског ратовања, група је оспособљена и да изводи интервенције које се односе на поморски противтероризам, што подразумева нападе на платформе off-shore, те укрцавање и претрес бродова на отвореном мору.

У Пољској постоји и јединица за антитерористичке операције и ослобађање талаци *Гром*. Основана је 13. јуна 1990, а седиште јој је Варшави. Састав има од 270 до 300 оперативаца, распоређених у командно-логистичку јединицу и два сквадрона – А за копнене операције, састављен од командне хелије, два оперативна вода, вода снајпериста,

јединице за тактичку подршку и секција за обуку; и М за операције у поморском амбијенту. М сквадрон има команду, оперативни вод, вод јуришних пловила и секцију снајпериста. Сваки оперативни вод дели се на командну хелију и четири тима, који броје од шест до осам оперативаца, у зависности од профила мисије.

Бугарски и румунски специјалци

И остале државе бившег Варшавског пакта реорганизовале су или основале своје специјалне јединице. У Бугарској, на пример, постоје јединице за специјалне операције у сва три вида оружаних снага – бугарска копнена војска има Бригаду за специјалне операције, њена морнарица има Поморску специјалну извиђачку јединицу – *Ајкуле црног мора*, док војно ваздухопловство има *Групу Ц-САР* из састава 24. хеликоптерске јединице.

Од специјалних састава Румуни су организовали у копненој војсци Први батаљон за специјалне операције – *Орлови*, чије је седиште у Таргу Мурс. У саставу њихове морнарице постоји 307. батаљон морнаричке пешадије, стационаран у Багдаду, чији тимови командоса и подводних диверзаната представљају специјалну компоненту румунских поморских снага. Такође, у морнарици Бугарске налази се јединица борбених ронилаца из 39. ронилачког центра, чије је седиште у Констанци, на обали Црног мора. Румунска копнена војска има и јединицу ренцера величине батаљона – падобрански батаљон и батаљон за специјално извиђање, те антитерористичку јединицу у оквиру војне полиције.

Формације Чешке и Словачке

Од некадашње Чехословачке 1993. године настале су Чешка Република и Словачка. Чешке специјалне снаге представља 601. група специјалних снага чија је команда у Протејову. Јединица је основана 2003. трансформацијом постојеће 6. групе специјалних снага. За антитерористичке операције и операције ослобађања талача Чешка има активну

јединицу из састава војне полиције, која је уједно и најмања специјална формација у чешкој војсци.

Словачка такође има састав за специјалне операције, тачније 5. пук за специјалне задатке стационаран у Зилину. Основан је новембра 1994. године и у свом саставу, осим Команде, има чете везе и логистике, четири чете за специјалне операције, које чине оперативни тимови од по десет елемента, попут чешке организације.

Пети пук из Словачке и чешка 601. група специјалних снага учествовали су у многобројним мировним операцијама, посебно у бившој Југославији у оквиру мисија Унпрофора, Ифора, Сфора и Кфора, али и у Албанији, Ираку и у Авганистану.

Мађарски специјални батаљон

Мађарске оружане снаге такође имају специјални састав – 34. батаљон за специјалне операције, настао трансформацијом некадашњег мађарског Падобранског батаљона. Седиште му је у Сзолноку, где се налазе и 25°/88° мешовити падобрански батаљони. Батаљон за специјалне операције састављен је од командно-логистичке чете и три извиђачко-диверзантске чете. Задржао је стари назив *Берцсény Ласзлó*, по центлмену и авантуристи из 18. века чији је коњанички пук гусара служио у Француској током владавине Луја XV.

Задаци садашњег мађарског специјалног батаљона одnose се на читав спектар специјалних операција и у конвенционалном и у неконвенционалном амбијенту. Они су и офанзивног и дефанзивног типа – извиђање, сакупљање информација на непријатељској територији, директне акције. ■

Зоран МИЛОШЕВИЋ

Економски и војни успон Кине

Планетарни утицај са истока

Кина је превазишла Јапан и постала друга по величини економија у свету, објавили су недавно светски медији, указујући још једном на незадрживи успон те земље. Све јача економија представља широк и стабилан основ за њен све убрзанији напредак и достизање статуса светске силе.

Податке о кинеском престижу прва је објавила јапанска влада, наводећи да је јапански економски раст био спорији од очекиваног у другом кварталу ове године. У том периоду бруто национални производ Кине био је, према подацима америчке агенције АП, 1.335 милијарди долара, док је јапански износио 1.286 милијарди долара.

Кинески министар трговине Јао Ђијан, у обраћању новинарима на прес конференцији поводом објављивања вести, истакао је да исту такву пажњу треба посветити управо ниској стопи прихода по становнику, јер, како је рекао, „десетине милиона Кинеза још живе испод званичне границе сиромаштва“.

Примера ради, просечан бруто производ по глави становника у Јапану прошле године износио је 37.800 долара, док је просечан Кинез имао само – 3.600 долара. Просечни Американец опет има највише – 42.240 долара, уз мање социјалне разлике међу 310 милиона становника САД. У том погледу, нагли економски раст у Кини изазвао је даља

социјална раслојавања међу њених 1,3 милијарде становника.

У кинеским коментарима ове „нежељене“ пажње такође се указује и на притиске којима је Кина изложена и који су најизраженији у захтевима да дозволи реалну вредност своје валуте и да више учини на сузбијању климатских промена.

Непознанице привредног модела

Светски аналитичари, задивљени али и збуњени оваквим кинеским резултатом у привредном развоју, постављају неколико питања. Како је то могуће и где су извори континуираног вишегодишњег убрзаног раста? Који је то заправо друштвено-економски систем, социјализам са кинеским карактеристикама како га Кинези називају или, што је ближе истини, капитализам са кинеским карактеристикама? Да ли је такав раст одржив на дужи период и где Кина види могућности амортизације проблема ако до њих дође?

У покушају одговора на ова питања, један од водећих кинеских економиста и признати стручњак Светске банке Џастин Лин Ифу истиче да кинески модел раста треба приписати особеностима кинеских политичких институција и идејама на које суштински утичу кинески лидери. У темељу напретка су технолошке иновације као најважнија покретачка снага за раст сваке привреде. Важни су и тржишни подстицаји, без којих би успех био доведен у питање, затим подстицање ефикасности и помоћ како би се повећало благостање. Овакав модел постаје узор развоју и других азијских економија, али су њихови потенцијали свакако много слабији од кинеских.

У овим анализама указује се посебно на ограничења Кине у будућем развоју, као што су природна богатства, енергетски потенцијал и опасно угрожавање животне средине.

Указује се да одржавање економског раста захтева знатно уравнотеженији модел развоја, него што је сада кинески, јер се њена привреда претерано ослања на инвестиције (у односу на потрошњу) и на вишак индустријских капацитета (посебно у тешкој индустрији). Да ли ће то моћи да прате технолошке иновације и финансијски систем, којим доминира кредитирање државних банака? А ту су и социјалне последице – подизање нивоа неједнакости и могући раст корупције – тако да кинески лидери морају и даље водити неку врсту идеолошке револуције, односно социјалних и политичких реформи, како би се избегли могући сукоби и угрожавање развоја.

На спољнотрговинском плану приметни су повећање присуства Кине у расту улагања у економију и њен утицај на глобално тржиште. Није било тако давно, седамдесетих

година прошлог века, када Кине такорећи није било у либералној светској трговини и финансијском систему.

Поставља се и једно занимљиво питање, актуелно због сиромаштва стотина милиона Кинеза. Да ли је могуће и да ли ће то бити једна од мера социјалистичке Кине – да се повећа национални доходак по глави становника уместо раста индивидуалних богатстава?

Ово питање само потенцира дилему о карактеру кинеског друштвено-економског система. Изгледа да се идеологија социјализма добро уклопила у капиталистичке принципе привређивања и да у том споју управо и лежи тајна успеха? Оно што није успело током више од пола века на скоро половини планете, у Кини даје зачуђујуће добре резултате!

Западни менаџери увиђају и истичу професионалност кинеских менаџера, са којима се ради и добро и брзо, али такође увиђају да закон профита руководи у послу и једне и друге! Нема културних и вредносних ограничења, кажу, и за кинеске колеге профит је мерило пословног успеха.

Јачање одбране и војске

Колико новог економског богатства Кине одлази на јачање система одбране и Народноослободилачке армије непознаница је, тачније верује се да се улаже много више него што званични подаци о војном буџету приказују. Најважнији циљ војног јачања је, истиче се у званичним документима, очување интереса националног развоја и интереса кинеског народа изнад свега.

Јачајући економију и војску, Кина гради умерено напредно друштво у свим аспектима.

Оно што је до сада урађено на том плану сматра се темељем развоја у наредној деценији, јер је планским документима предвиђено да се до 2020. године развије модуларна организације војске и њен институционални оквир у складу са модерним принципима изградње оружаних снага. До тада се планира остваривање потребног нивоа механизације и информатизације као кључних циљева развоја у деценији која следи. Дугорочном визијом војног развоја Кина предвиђа да до средине овог века достигне пуну модернизацију националне одбране и војске.

Ова визија део је раније започете стратегије развоја у три корака, која се придржава принципа координираног развоја привреде и националне одбране, односно сталног успостављања равнотеже између економског развоја земље и јачања њене одбрамбене моћи.

У наставку овог прилога даје се подробније кинеско виђење њеног војног јачања, али и исцрпна анализа геополитичког и геостратегијског положаја Кине и могућих домета њене моћи у успону и на копну и на мору. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Модернизација националне одбране

Кина води преваходно дефанзивну политику одбране, стављајући изнад свега заштиту националног суверенитета, безбедности, територијалног интегритета, очување интереса националног развоја и интереса кинеског народа. При том, настоји да обогати земљу и ојача војску, градећи умерено напредно друштво у свим аспектима.

Нова етапа у новом веку кинеске националне политике одбране у основи обухвата подржавање националне безбедности и јединства, обезбеђивање интереса за национални развој, постизање свеукупног, координираног и одрживог развоја националне одбране и оружаних снага, унапређење перформанси оружаних снага где је информатизација главни критеријум за мерење, спровођење војне стратегије активне одбране, примену самоодбрамбене нуклеарне стратегије и очување безбедносног окружења погодног за миран развој Кине.

У складу са захтевима националне безбедности и степена економског и социјалног развоја, Кина спроводи стратегију развоја у три корака, којом ће модернизовати своју националну одбрану и оружане снаге постепено и на добро испланиран начин.

Узимајући информатизацију као циљ модернизације националне одбране и оружаних снага и у светлу њених националних и војних усло-

ва, Кина активно покушава да наметне и промовише *Револуцију војске* са кинеским карактеристикама. На научни начин формулисани су стратешки планови за народну одбрану и изградњу оружаних снага као и стратегија за развој родова и видова, који служе као чврст темељ за механизацију и информатизацију војске до 2020, да би до средине 21. века у потпуности достигла циљ да модернизује националну одбрану и војску.

Држећи се принципа координираног развоја привреде и националне одбране, Кина прави планове за коришћење својих националних ресурса и настоји да успостави равнотежу између економског развоја земље и јачања војске, како би се осигурало да стратегија националне одбране и изградња оружаних снага буду компатибилни са стратегијом националног развоја.

У процесу изградње народне одбране, Кина се нарочито труди да узме у обзир потребе економског и друштвеног развоја и инсистира на томе да војни и цивилни циљеви буду међусобно усклађени и да буду од обостране користи, како би имали више друштвене користи током коришћења ресурса националне одбране у мирнодопским условима.

Реформа одбране и оружаних снага

Кина ради на томе да прилагоди и реформише организацију, структуру и политику оружаних снага, и труди се да постепено унапређује организационе форме и модел оружаних снага како би до 2020. године развила комплетан сет научних модула организације, институција и начина рада са кинеским карактеристикама и у складу са принципима који регулишу изградњу модерних оружаних снага.

Поред тога, Кина тежи да прилагоди и реформише системе у одбрамбеној индустрије, науци и технологији, да набави оружје и опрему али и да повећа своје капацитете за независну иновацију, истраживање и развој наоружања и опреме, настојећи да достигне бољи квалитет и већу исплативост. Успостављају се и унапређују системи за истраживање и производњу наоружања и опреме као и обуку војног особља и логистичку подршку, који интегришу војне и цивилне циљеве и комбинују војне напоре са цивилном подршком. Такође, чине се напори да се успостави и унапреди систем мобилизације у националној одбрани која је централизована и јединствена, добро структурирана, која брзо реагује, а уз то је ауторитативна и ефикасна.

Резултати реформе

Од касних седамдесетих и осамдесетих, Народноослободилачка армија Кине кренула је да изграђује рационализовану војску. Направљен је стратешки помак у водећем принципу за изградњу војске, од припреме за „рани, нуклеарни рат великих размера“ до изградње војске у мирнодопским условима уз напредну модернизацију, под условом да такви напори треба да буде подређени и у служби општег развоја земље. Војска је претрпела знатна прилагођавања и реформе, прилагодила је бројно стање оружаних снага смањењем за милион војника, чинећи тако важан корак напред како би изградила уравнотежену, комбиновану и ефикасну војну силу.

Деведесетих година, Народноослободилачка армија почела је енергично да промовише *Револуцију војске*, успоста-

вљајући стратешке смернице активне одбране за ново доба, у условима савремене високе технологије.

У новој етапи у новом веку, кинеска армија наставља процес модернизације, посвећена је обављању своје нове историјске мисије и побољшању могућности да се супростави различитим безбедносним претњама и да оствари разноврсне војне задатке, што је убрзало композитни развој механизације и информатизације. Енергично се спроводи војна обука у новим условима и побољшавају иновације у војној теорији, технологији, организацији и управљању, уз стално побољшавање језгра војних капацитета за победу у локалним ратовима. Развија се и способност обављања војних мирнодопских операција (MOOW – Military Operations Other than War).

Што се тиче војне обуке, као основног приступа даљем свеобухватном развоју војске и подизању борбене готовости, Народноослободилачка армија Кине реформише програме обуке, методе, системе управљања и подршке, и ради на интензивирању командне обуке на стратешком и оперативном нивоу, одржавајући трансрегионалне вежбе евалуације са супротстављеним таборима, уз одржавање ноћне обуке за читаве јединице и извршавање интегрисаних вежби за логистичку и интендантску подршку.

Све већи нагласак ставља се на обуку у борби против тероризма у мирнодопским војним операцијама, на одржавање стабилности, брзо реаговање, одржавање мира, спасавање и помоћ у ванредним ситуацијама.

Развој наоружања и опреме

Како би задовољила потребе развоја наоружања и опреме, и да би одговорила на захтеве развоја социјалистичке тржишне привреде, Кина стално реформише систем управљања на пољу одбрамбене науке, технологије и индустрије.

Током 2007. године Државни савет одобрио је Извесна мишљења о продубљивању реформи Инвестиционог система за одбрамбену науку, технологију и индустрију, која експлицитно предлажу нови инвестициони систем уз ефикасне регулативе за управљање и контролу, али и учешће друштвеног капитала, стандардизацију службе посредовања, енергично и одлучно надзирање и управљање и позитивне војно-цивилне интеракције.

Као резултат тога почео је да се ствара нови образац развоја на пољима одбрамбене науке, технологије и индустрије. Проширени су начини за инвестирање, а структура улагања додатно је оптимизирана. Дошло је до диверзификовања начина улагања који укључују не само директне инвестиције, већ и капиталну инјекцију и инвестиционе субвенције.

Структуралне противречности у области одбрамбене науке, технологије и индустрије постепено се и у основи решавају стратешким реструктурирањем и промовисањем трансформисања предузећа одбрамбене индустрије у акционарска предузећа. При том, активно се истражују приступи диверзификацији структуре имовинских права, дајући

приоритет подршци квалификованим конкурентним предузећима да се реорганизују и да буду уврштена на берзи. Уједно се подстиче специјализовано реструктурирање и интеграција напора предузећа, универзитета и истраживачких института. Релевантни закони и прописи су побољшани како би стандардизовали и надзирали реорганизацију предузећа одбрамбене индустрије и њихово укључивање на тржиште одбрамбене индустрије.

Успостављање доброг система лиценцирања за наоружање и опрему, за истраживање и производњу, у складу са Мерама за примену лиценцирања оружја и опреме за истраживање и производњу, донетим у мају 2005. године, одбрамбена наука, технологија и индустрија усвојиле су систем за издавање дозвола за истраживање и производњу наоружања и опреме уз правилан менаџмент категоризације. Док, са једне стране, овај документ омогућава одржавање државне контроле над истраживањем и производњом наоружања и опреме, он такође омогућава приватном сектору да уђе на ово поље и надмеће се како би освојио пројекте за истраживање и производњу.

Кина је подигла низ објеката за дигиталну симулацију и виртуелну симулацију хардвера у реалном времену, као и велики број објеката за напредне експерименте и демонстрације, што је резултирало побољшањем дизајна и вишом стопом успеха у процесу истраживања и развоја.

Јачање сарадње са другим државама

Држећи се принципа узајамне користи и заједничког развоја, Кина сарађује са страним земљама у области одбрамбене науке, технологије и индустрије. Акцент се ставља на размену и сарадњу са развијеним земљама како би се искористила искуства страних армија на пољу технолошког развоја и управљања. Унапређује се узајамно корисна сарадња са земљама у развоју, и учествује у заједничким пројектима истраживања, развоја и производње, у складу са националним условима и специфичним захтевима партнера.

Када се ради о извозу војних производа, сматрају да ти производи треба да помогну држави која купује производе да побољша своје способности за легитимну самоодбрану, да ти производи наменске индустрије не смеју угрозити мир, безбедност и стабилност региона или света, и да се не смеју користити као средство мешања у унутрашње послове државе примаоца.

Кинеска одбрамбена наука, технологија и индустрија активно сарађује са другим земљама у области високотехнолошке (hi-tech) индустрије, комбинујући војне и цивилне потребе, и чини велике напоре за развој високотехнолошких цивилних производа високе вредности.

Током овог процеса направљени су велики помаци и открића у развоју међународног тржишта за космичке производе, где је Кина извезла свој први сателит, док пројекат са Бразилом о производња сателита за осматрање Земље (China-Brazil Earth Resources Satellite Programme) игра важну улогу у економском развоју обе земље.

Знатно је побољшана сарадња са другим земљама у ваздухопловној индустрији и технологијама, и направљен је

искорак у развоју међународног тржишта за цивилне авионе. Кинеска бродоградња извезла је производе за цивилну употребу у групама и серијама, и тако повећала свој удео на светском тржишту за такве производе.

Кинески војници у мировним мисијама УН

Кина је послала укупно 15.000 војника у мировне мисије УН широм света у последње две деценије. Ове године обележава се 83. годишњица од оснивања Народне ослободилачке армије (ПЛА) и 20. годишњица учешћа Кине у мировним операцијама УН.

Током протекле две деценије кинеска армија учествовала је у 18 мировних операција УН, у којима је девет припадника кинеске војске изгубило животе на дужности.

Тренутно, око 2.000 официра и војника кинеске армије укључено је у девет мировних операција УН.

У последњих неколико година све више кинеских војника и полицајаца ради на пословима организатора и команданата при мировним операцијама. Неки од њих су на веома важним дужностима као што су команданти снага, шефови војних одељења и штабни официри у седишту УН.

Због изузетног професионализма, одлучности и издржљивости, уз одличне перформансе које су показали, кинески официри и војници током мировних операција добили су високе почести и похвале од УН, влада и народа земаља где су ангажовани.

Структура и организација оружаних снага

Оружане снаге Народне Републике Кине састављене су од Народноослободилачке војске (ПЛА) активног и резервног састава, Кинеских народних оружаних полицијских снага (АПФ-а) и милиције.

Централна војна комисија Кине има јединствену команду над оружаним снагама земље, док Министарство народне одбране у оквиру Државног савета надгледа и управља националном одбраном.

Активна компонента кинеске армије је стајаћа војска, које углавном има за задатак одбрану земље, али помаже и да се одржи друштвени ред и поредак, ако је потребно, у складу са законом. Основна организациона структура састоји се од главних штабова/одељења, родова и видова и војних командних области.

Систем главних штабова кинеске армије састоји се од Генералштаба, Управе за политику Генералштаба, одељења Опште логистике и одељења Општег наоружања, који су сви подређени Централној војној комисији.

Комисија, преко ова четири главна штаба, усмерава и командује свим војним областима, родовима и видовима.

Кинеска армија има три вида – војску, морнарицу и ваздухопловство – и независни вид, артиљеријске снаге.

Војне командне области (или области ратовања) кинеске армије су војне организације основане у складу са административним поделама унутар државе, географским областима, стратешком и оперативном оријентацијом и оперативним задацима. У оквиру сваке војне команде налази се одређени број мешовитих корпуса, јединица различитих родова, јединице за логистичку подршку и покрајински или команди гарнизони. Њихова главна функција укључује организовање и координацију заједничких операција и вежби копнених, поморских и ваздухопловних снага у сваком војном подручју. Тренутно кинеска армија има седам војних командних области: Шејанг, Пекинг, Ланзоу, Јинан, Нањинг, Гуангџоу и Ченгду.

Кинеска армија има следеће високошколске установе: Академију војних наука (AMS – Academy of Military Science), Универзитет националне одбране (NDU – National Defense University) и Национални универзитет одбрамбене технологије (NUDT – National University of Defense Technology).

Академија војних наука је истраживачки институт и центар војне науке на највишем нивоу, док су Универзитет националне одбране и Национални универзитет одбрамбене технологије две институције високог образовања директно под управом Централне војне комисије, где је први углавном одговоран за образовање и обуку официра за висока командна и штабна места и обуку истраживача, а други је одговоран за образовање и обуку виших научника и инжењера, и специјализованих командних официра.

Резервни састав, који је део борбеног поретка кинеске армије, подлеже обуци у миру у складу са прописима, и помаже да се одржи социјални ред, ако је потребно. Током

ратних дејстава може бити позван у активну службу у стању опште мобилизације.

Кинеске народне оружане полицијске снаге имају задатак да одржавају безбедност. Оне су под јурисдикцијом два тела: Државног савета и Централне војне комисије и састоје се од унутрашњих снага безбедности и снага за заштиту и безбедност рудника злата, шума, вода, енергије и саобраћаја.

Милиција је саставни део оружаних снага државе. И мушки и женски припадници милиције су под командом војних органа, и дају подршку борбеној готовости и одбрамбеним операцијама, помажући да се одржи друштвени поредак. ■

Са веб сајта Министарства одбране Кине превела Маја ПОПОВИЋ

Географија КИНЕСКЕ МОЋИ

Географија Кине је толико очигледна ствар да се често превиђа у дискусијама о економској динамичности земље и националном самопоуздању. Ипак, она је од суштинског значаја: то значи да ће Кина стајати на чворишту геополитике упркос томе што пут ове земље ка томе да постане глобална сила не мора да буде праволинијски.

Роберт Д. Каплан
Foreign Affairs, мај/јун 2010.

Енглески географ сер Халфорд Мекиндер завршио је свој чувени чланак из 1904. године, „Географски стуб историје“, узнемирујућим освртом на Кину. Након што је објаснио зашто Евроазија представља геостратегијско упориште светске моћи, изнео је тврдњу да би Кинези, уколико прошире своју моћ далеко изван својих граница, „могли да представљају жуту опасност за слободу у свету само зато што би додали део простора на океану ресурсима великог континента – предност која је до сада ускраћивана руском станару овог упоришног региона“.

Остављајући по страни расизам овог мишљења, уобичајеног за то доба, као и хистерију коју успон незападне моћи изазива у свако доба, Мекиндер је имао на уму следеће: док је Русија, тај други евроазијски гигант, у основи била, и

још увек јесте, копнена сила са излазом на океан који је блокиран ледом, Кина, захваљујући обали дугој 9.000 километара са благом климом и много добрих природних лука, представља истовремено и копнену и поморску силу. (Мекиндер се заправо плашио да би Кина једног дана могла да освоји Русију).

Стварни домет Кине протеже се од централне Азије, са свим њеним богатством минерала и угљоводоника, до главних путева транспорта преко Тихог океана. Касније, у чланку „Демократски идеали и реалност“, Мекиндер предвиђа да ће Кина на крају водити свет заједно са САД и Великом Британијом, „градећи за четвртину човечанства нову цивилизацију, која није ни сасвим источна ни сасвим западна“.

Благословена географија Кине је толико очигледна ствар да се често превиђа у дискусијама о економској динамичности земље и националном самопоуздању. Ипак, она је од суштинског значаја: то значи да ће Кина стајати на чворишту геополитике упркос томе што пут ове земље ка томе да постане глобална сила не мора да буде праволинијски. (Стопа раста БДП у Кина је у протеклих 30 година редовно прелазила десет процената на годишњем нивоу, али то готово сигурно не може потрајати још 30 година). У Кини се меша екстремни, западњачки тип савремености са „хидрауличном цивилизацијом“ (термин који је сковао историчар Карл Витфогел да опише друштва која спроводе централизовану контролу над наводњавањем), која подсећа на древни Оријент: захваљујући централизованој контроли, режим може, на пример, да ангажује милионску радну снагу за изградњу веће инфраструктуре. То чини Кину непрестано динамичном на начин на који демократске земље, са свим својим обзирима, то не могу бити.

Пошто номинално комунистички владари Кине – потомци неких 25 династија које датирају од пре 4.000 година – апсорбују западне технологије и западну праксу, они их интегришу у дисциплинован и разрађен културни систем са јединственим искуством, између осталог, у формирању вазалских односа са другим државама. Како ми почетком ове године рече један сингапурски службеник: „Кинез вас шармира када жели да вас шармира, а стисне вас када желе да вас стисне, и то раде врло систематски“.

Унутрашња динамичност Кине ствара њене спољне амбиције. Империје ретко кад настају по дизајну, оне се ор-

гански развијају. Како државе јачају, оне гаје нове потребе и – ово може изгледати контрадикторно – страховања која их терају да се шире на различите начине.

Чак и под управом неких од председника САД који се најмање памте – Радерфорд Хејз, Џејмс Гарфилд, Честер Артур, Бенџамин Херисон – привреда САД се крајем деветнаестог века развијала мирно и стабилно. Како се трговина земље са спољним светом све више развијала, развијали су се и сложени економски и стратешки интереси у далеким местима. Понекад, као на пример у Јужној Америци и региону Пацифика, ови интереси били су оправдање за војну акцију. Сједињене Државе су у том периоду могле да почну да се окрећу ка спољњем свету јер су се консолидовале у унутрашњости континента – последња велика битка у оквиру индијанских ратова водила се 1890. године.

Кина данас консолидује своје копнене границе и почиње да се окреће ка спољњем свету. Амбиције Кине у спољној политици агресивне су исто колико су биле и амбиције Сједињених Америчких Држава пре једног века, али из потпуно других разлога. Кина не заузима мисионарски приступ према светској политици, у тежњи да прошири идеологију или систем државне управе. Морални напредак у међународним пословима је циљ Америке, али не и Кине. Оно што је покретач активности Кине у иностранству је њена потреба да обезбеди енергију, метале и стратешке минерале, како би могла да задовољи све веће потребе ве-

зане за раст животног стандарда њене огромне популације, која износи око једну петину од укупног броја становника у свету.

Да би остварила овај задатак, Кина је изградила повољне односе моћи са суседним територијама али и са далеким местима богатим ресурсима који су јој потребни да одржава свој развој. Пошто оно што покреће ту земљу у иностранству има везе са суштином њеног националног интереса – економским опстанком – Кина се може дефинисати као хиперреална сила. Она настоји да развије снажно присуство у свим деловима Африке који су богати нафтом и минералима и жели да обезбеди лучки приступ на читавом простору ка Индијском океану и Јужном кинеском мору, који повезује арапско-персијски свет богат угљоводонцима са кинеским приморјем. Немајући избора по овом питању, Пекинг не брине много о врсти режима са којима је то повезано. То захтева стабилност, а не врлину, како то Запад схвата. А пошто су неки од ових режима – као што су они у Ирану, Мјанмару (познатом и као Бурма) и Судану – заостали и ауторитарни, борба Кине за ресурсе широм света доводи је у сукоб са мисионарски оријентисаним Сједињеним Америчким Државама и са земљама као што су Индија и Русија, у чије сфере утицаја Кина задире.

Кина свакако не представља егзистенцијални проблем за ове државе. Шансе за рат између Кине и Сједињених Америчких Држава су далеке. Кинеска војна претња Сједи-

њеним Америчким Државама је само индиректна. Изазов који Кина представља пре свега је географски – без обзира на питања од кључног значаја која се тичу дуга, трговине и глобалног загревања. Новонастало подручје утицаја Кине у Евроазији и Африци се шири, не у империјалистичком смислу као у деветнаестом веку, већ на суптилнији начин који више одговара ери глобализације.

Једноставно обезбеђујући своје економске потребе, Кина помера однос снага у источној хемисфери, а то мора у великој мери да се тиче Сједињених Америчких Држава. На копну и на мору, подржан повољним положајем Кине на мапи, утицај Пекинга проистиче и шири се од централне Азије до Јужног кинеског мора, са руског Далеког истока до Индијског океана. Кина је континентална сила у успону и, као што је Наполеон славно рекао, политика таквих држава у природној је вези са њиховом географијом.

Иритирајући синдром границе

Ксинџанг и Тибет су две главне области у оквиру кинеске државе чији су становници пружали отпор у свим периодима кинеске цивилизације. Ово их, на неки начин, чини царском својином Пекинга. Осим тога, етничке тензије националиста у овим областима компликују односе Пекинга са суседним државама.

„Ксинџанг”, име најзападније провинција Кине, значи „нова власт”, и то се односи на кинески Туркестан, област чија је површина два пута већа од Тексаса и која се налази далеко од унутрашњости Кине, преко пустиње Гоби. Кина постоји као држава у неком облику хиљадама година, али је Ксинџанг формално постао њен део тек у касном деветнаестом веку. Од тада, како је британски дипломата двадесетог века сер Фицрој Меклен једном рекао, историја покра-

јине „је историја сталних немира“, испрекидана побунама и различитим периодима независне владавине све до касних четрдесетих година. Године 1949, Мао Цедунгови комунисти умарширали су у Ксинџанг и присилно присајединили ову покрајину остатку Кине. Али, тек 1990, и поново прошле године, етнички турски Ујгури – потомци Турака који су владали Монголијом у седмом и осмом веку – побунили су се против владавине Пекинга.

Ујгура има око осам милиона и чине мање од један одсто становништва Кине, али они чине 45 одсто популације Ксинџанга. Већинска популација Хана у Кини је у великој мери концентрисана у низији у централном делу земље и поред Пацифика, док су сувље висоравни на западу и југозападу земље историјски домови ујгурских и тибетанских мањина. Овај распоред је и даље извор тензија, јер у очима Пекинга, модерна кинеска држава треба да има потпуну контролу над

тим висоравнима. Да би обезбедио ове области – као и нафту, природни гас, бакар, гвожђе и руде у земљишту – Пекинг их већ деценијама насељава ханским Кинезима из унутрашњости земље. При томе се и агресивно додворава независној етнички турској републици централне Азије, делимично и зато да би Ујгуре у Ксинџангу лишио сваке могућности да имају позадинску базу.

Пекинг се додворава и владама Централне Азије како би проширио своје сфере утицаја. Кина се већ протеже далеко у Евроазију, али недовољно далеко имајући у виду њену потражњу за природним ресурсима. Утицај Пекинга у Централној Азији поприма облик два главна ценовода за Ксинџанг који ускоро треба да буду завршени: један да се њиме преноси нафта из Каспијског мора преко Казахстана, а други да се њиме преноси природни гас из Туркменистана преко Узбекистана и Казахстана. Глад Кине за природним

ресурсима значи и да ће Пекинг преузети значајан ризик да их обезбеди. Док ископава бакар јужно од Кабула, у ратом разрушеном Авганистану, другим оком гледа на гвозђе, злато, уранијум и драго камење у овом региону (овај регион поседује нека од последњих неискоришћених лежишта у свету). Пекинг се нада да ће изградити и путеве и цевоводе за енергенте и кроз Авганистан и Пакистан, чиме би повећао своју тек успостављену власт у Централној Азији са лукама на Индијском океану. Стратешка географска позиција Кине би се побољшала ако би Сједињене Државе стабилизувале Авганистан.

Као и Ксинјанг, Тибет је од суштинског значаја за територијалну самоконцепцију Кине, и као и код Ксинјанга, то утиче на кинеске спољне односе. Планинска Тибетанска висораван, богата бавром и рудом гвозђа, захвата велики део територије Кине. То је разлог зашто се Пекинг ужасаваша од помисли на могућу аутономију Тибета, а камоли независност, и зашто френетично гради путеве и железничке пруге широм овог подручја. Без Тибета, Кина би била забит – а Индија би додала северну зону својој потконтиненталној бази моћи.

Са својом популацијом од милијарду и више становника, Индија већ представља туп географски клин у подручју утицаја Кине у Азији. Мапа „Велике Кине“ у књизи Збигњева Бжежинског из 1997. године, „Велика шаховска табла“, илуструје ову идеју. У извесној мери, Кина и Индија су заиста географски предодређене да буду ривали: суседи са огромним становништвом, богатим и цењеним културама, и конкурентским претензијама на територију (на пример, индијска држава Аруначал Прадеш). Питање Тибета само погоршава ове проблеме. Индија је домаћин Далај Ламиној влади у егзилу од 1957. године, а према речима Данијела Твининга, вишег сарадника у немачком *Маршаловом фонду*, не-

давне тензије око кинеско-индијске границе „могу бити у вези са бригадама у Пекингу око наслеђивања Далај Ламе“. Следећи Далај Лама могао би да дође из тибетанског културног појаса који се протеже преко северне Индије, Непала и Бутана, што би га вероватно чинило још више проиндијским и антикинеским. Кина и Индија ће играти „велику игру“, не само у тим областима, већ и у Бангладешу и Шри Ланки. Ксинјанг и Тибет спадају у оквире легалних граница Кине, али затегнути односи кинеске владе са народима обе покрајине указују на то да како Пекинг шири свој утицај изван свог етнички ханског језгра, он мора наићи на отпор.

Потајна контрола

Чак и тамо где су границе Кине безбедне, сам облик земље чини да оне изгледају опасно непотпуне – као да су делови некадашње Велике Кине уклоњени. Северна граница Кине обавија се око Монголије, џиновске територије која изгледа као да је некада одгрижена са леђа Кине.

Монголија има једну од најнижих стопа густине насељености на свету, а сада јој демографски прети урбана кинеска цивилизација у суседству. Пошто је једном освојио спољну Монголију да би добио приступ већој површини обрадивог земљишта, Пекинг је спреман да Монголију поново освоји, на неки начин, како би задовољио своју глад за нафтом, угљем, уранијумом и богатим празним пашњацима ове земље. Кинеске рударске компаније настоје да добију велике уделе у подземним потенцијалима Монголије јер су неконтролисана индустријализација и урбанизација претворили Кину у водећег потрошача алуминијума, бакра, олова, никла, цинка, калаја и руде гвозђа на свету. Удео Кине у светској потрошњи метала је од краја 1990. године скочио

са десет одсто на 25 одсто. Уз Тибет, Макао и Хонг Конг, који су већ под контролом Пекинга, пословања са Монголијом биће модел за оцењивање степена до којег Кина гаји империјалистичке претензије.

Северно од Монголије и три североисточне провинције Кине лежи руски регион Далеког истока, обамрло пространство два пута веће од површине Европе са оскудном и све мањом популацијом. Руска држава проширила је свој утицај у овој области током 19. и почетком 20. века, док је Кина била слаба. Сада је Кина јака, а руске државне власти нигде нису толико слабе као у источној трећини земље. Одмах преко границе са око седам милиона Руса који живе на руском Далеком истоку – цифра која би до 2015. године могла да падне и на 4,5 милиона – у три граничне кинеске покрајине живи око 100 милиона Кинеза: густина насељености је 62 пута већа на кинеској страни у односу на руску. Кинески мигранти се инфилтрирају у Русију и насељавају се у великом броју у граду Чита, северно од Монголије, и на другим местима у региону. Стицање ресурса је главни циљ спољне политике Кине на сваком месту, а ретко насељени руски Далеки исток има велике резерве природног гаса, нафте, дрвета, дијаманата и злата. „Москва са опрезом гледа на велики број кинеских досељеника који се досељавају у овај регион и покрећу дрвна и рударска предузећа”, написао је прошлог лета Дејвид Блер, дописник лондонског *Дејли Шелеграфа*.

Као и код Монголије, не постоји страх да ће кинеска војска једног дана напасти или формално припојити руски Далеки исток. Ствар је у томе да се потајна демографска и корпоративна контрола Пекинга над регионом – чије је делове Кина кратко време држала током династије Ђинг – стално повећава. Током хладног рата, погранични спорови између Кине и Совјетског Савеза довели су стотине хиљада војника

отвори према Кини. У будућности, поред Кине као велике силе, могло би се очекивати да ће Сједињене Америчке Државе склопити са Русијом стратешко партнерство ради равнотеже у односу на Средње царство.

ЈУЖНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Кинески утицај шири се и на југоисток. У ствари, због релативно слабих држава југоисточне Азије, појава Велике Кине наилази на минималан отпор. Релативно је мало географских препрека које одвајају Кину од Вијетнама, Лаоса, Тајланда и Мјанмара.

Природни главни град сфере утицаја са средиштем на реци Меконг, који би повезивао све земље Индокине друмом и реком, био би Кунминг, у кинеској покрајини Јунан. Највећа земља континенталне југоисточне Азије је Мјанмар. Ако је Пакистан Балкан Азије, у опасности да буде раскомадан, Мјанмар је као Белгија почетком двадесетог века, у опасности да је опустоше њени велики суседи. Као и Монголија, руски Далеки Исток и друге територије које се копном граниче са Кином, Мјанмар је слаба држава богата природним ресурсима који су Пекингу очајнички потребни. Кина и Индија се такмиче да развију прекоокеан-

у ову сибирску залеђину и понекад би избијали сукоби. У касним шездесетим годинама, ове тензије довеле су до кинеско-совјетске поделе. Географија је могла да раздвоји Кину и Русију, јер је њихов тренутни савез чисто тактички. То би могло да користи Сједињеним Америчким Државама.

Током седамдесетих, Никсонова администрација могла је да искористи расцеп између Пекинга и Москве да се

ску луку Ситве на мјанмарском приморском делу Индијског океана, при чему се обе надају да ће на крају изградити гасовод који ће се протезати од приобалних налазишта у Бенгалском заливу.

Као и за регион у целини, Пекинг је у неким аспектима усвојио стратегију „подели па освоји“. У прошлости, он је преговарао са сваком од земаља ASEAN-а (Удружење земаља Југоисточне Азије) посебно, а не са свима њима као целином. Чак и недавно закључени споразум о зони слободне трговине са ASEAN-ом показује како Кина наставља да развија профитабилне односе са својим јужним суседима. Она користи ASEAN као тржиште за продају високовредне кинеске робе, док купује од њих пољопривредне производе мале вредности. Ово је довело до кинеског трговинског суфицита, чак и ако земље ASEAN-а постају простор за изbacивање индустријске робе коју производи јефтина кинеска радна снага.

Ово се дешава исто као и са некада јаком државом Тајланд, коју у последње време потресају домаћи политички проблеми и која игра све мању улогу регионалног средишта и специфичне противтеже Кини. Тајландска краљевска породица, са својим болешљивим краљем, не може више бити стабилизациона снага у оној мери у којој је то некад била, док фракционаштво слаби Тајландску војску. (Кина развија билатералне војне односе са Тајландом, а такве односе гради и са другим земљама југоисточне Азије, управо као што се Сједињене Америчке Државе мање усредсређују на војне вежбе у овом региону како би се концентрисале на ратове у Авганистану и Ираку.)

На југу Тајланда, у Малезији и Сингапуру, предстоје изазовне демократске транзиције након што су њихови моћни људи, градитељи нације, Мартир бин Мохамад, односно, Ли Куан Ју, сишли са сцене. Малезија још више долази под сенку Кине у економском смислу, управо као што се њено етнички кинеско становништво осећа угроженим од већинског муслиманског малајског становништва. И влада Сингапура, иако је то држава чије становништво чине углавном етнички Кинези, страхује од тога да ће постати вазал Кине. Већ дуго година, она негује односе у области војне обуке са Тајваном. Ли је јавно позвао САД да остану ангажоване у региону, војно и дипломатски.

Индонезија је, са своје стране, ухваћена између потребе за поморским присуством Сједињених Америчких Држава како би направила ограду према Кини и страха да ће ако буде превише изгледала као амерички савезник навући бес остатка исламског света. Како моћ САД у југоисточној Азији пролази свој зенит, а моћ Кине расте, државе у региону

све више сарађују једне са другима како би ослабиле стратегију Пекинга „подели па освоји“. Индонезија, Малезија и Сингапур су се, на пример, удружили против пиратерије. Што се више ослане саме на себе, мање ће бити угрожене успоном Кине.

Корејско полуострво

Централна Азија, Монголија, руски Далеки Исток и југоисточна Азија су природне зоне кинеског утицаја. Али, то су и зоне чије политичке границе тешко да ће се мењати. Ситуација на Корејском полуострву је другачија: мапа Кине је тамо посебно окрњена, и политичке границе би тамо могле и те како да се померају.

Херметички севернокорејски режим је суштински нестабилан, и његово разрешење могло би да утиче на цео регион. Извирући из Манџурије, Корејско полуострво управља свим поморским саобраћајем до и од североисточне Кине. Наравно, нико стварно не очекује да ће Кина анектирати било који део Корејског полуострва, па ипак тој земљи и даље не одговара суверенитет других држава у том подручју, посебно на северу. И мада подржава стаљинистички режим Ким Џонг Ила, она има планове за ово полуострво након завршетка његове владавине. Пекинг би желео да коначно пошаље назад хиљаде пребега из Северне Кореје који су сада у Кини, како да би могао да изгради и повољан по-

литички основ да Пекинг постепено економски преузме област реке Тумен, где се спајају Кина, Северна Кореја и Русија и која има добре лучке могућности, будући да се налази наспрам Јапана на Пацифику.

То је један од разлога зашто би Пекинг више волео да види како се у Северној Кореји развија далеко модернија, ауторитарнија држава, јер би таква ситуација створила тампон између Кине и живе, демократске земље са средњом класом каква је Јужна Кореја. Али, поновно уједињење на Корејском полуострву на крају би користило Пекингу. Уједињена Кореја била би националистичка и гајила би непријатељство према Кини и Јапану, од којих су и једни и други у прошлости настојали да је окупирају.

Међутим, непријатељство Кореје према Јапану је знатно веће од његовог непријатељства према Кини. (Јапан је држао полуострво под окупацијом од 1910. до 1945. године, а Сеул и Токио се и даље расправљају око статуса острваца Токдо/Такешима.) Економски односи били би јачи са Кином него са Јапаном: јединствена Кореја била би мање или више под контролом Сеула, а Кина је већ сад највећи трговински партнер Јужне Кореје. Коначно, поново уједињена Кореја која се мало приближила Пекингу а удаљила од Јапана не би имала много разлога да и даље буде домаћин америчким војницима. Другим речима, лако је замислити будућност Кореје у оквиру Велике Кине и време када ће присуство Сједињених Америчких Држава на терену у североисточној Азији ишчезнути.

Значај војске

Како показује пример Корејског полуострва, копнене границе Кине указују више на могућности него на опасности. Како је Мекиндер указао, изгледа да се Кина развија као велика копнена и поморска сила која ће, у најмању руку, засенити Русију у Евроазији.

Политиколог Џон Миршајмер написао је у „Трагедији политике великих сила“ да су „најопасније државе у међународном систему континенталне силе са великим армијама“. То може бити разлог за страх од утицаја Кине како ова земља постаје све већа континентална сила. Али, Кина само делимично одговара Миршајмеровом опису: њена копнена војска, са 1,6 милиона војника, највећа је на свету, али још годинама неће имати експедициону способност. Народноослободилачка војска је реаговала када је дошло до земљотреса у Сечуану 2008. године, у последњим етничким немирима на Тибету и Ксинјангу и код безбедносног изазова који су представљале Олимпијске игре у Пекингу 2008. године.

Међутим, према Абрахаму Денмарку из Центра за нову америчку безбедност, ово показује само да НОВ може да пребацује трупе са једног краја континенталне Кине на дру-

ги, али то још не значи да може да премешта залихе и тешку опрему брзином која је потребна за размештање војске ван граница земље. Можда стицање овакве способности у сваком случају није много важно, јер је мало вероватно да ће НОВ прелазити границе Кине осим услед лоше процене (уколико буде још један рат са Индијом) или да попуни празнину (ако режим Северне Кореје падне). Кина може да попуни вакууме моћи на својим пространим границама демографским и друштвеним средствима, без потребе за подршком експедиционих копнених снага.

За своју снагу на копну која је без преседана, Кина делимично може да захвали кинеским дипломатама, који су у последњих неколико година ујурбано решавали многе граничне спорове са централно-азијским републикама, Русијом и другим суседима (Индија је упечатљив изузетак). Значај ове промене не може се претерано нагласити. То није више копнена војска која се ослања на Манџурију. Током хладног рата, његово злослутно присуство приморало је Маоа да концентрише одбрамбени буџет Кине на копнену војску и занемари морнарицу. Како сведочи Велики зид, Кина је била преокупирана копненим инвазијама ове или оне врсте још од антике. Више није.

Добијање морских ногу

Захваљујући повољној ситуацији на копну, Кина сада слободно може да ради на изградњи велике морнарице.

Док државе са приморским градовима и острвске земље теже ка поморској моћи као нечему што је природно, за историјски острвско-континенталне силе попут Кине ово представља луксуз. У њеном случају, то би могао бити луксуз који је прилично лако стећи, јер је земља исто толико благословена својим приморјем као и континенталном унутрашњошћу. Кина доминира источноазијском обалом у умереним и тропским зонама на Пацифику, а њена јужна граница је довољно близу Индијског океана, тако да би једног дана могла да се повеже са њим путевима и цевоводима за енергенте. У двадесет првом веку, Кина ће манифестовати своју јаку моћ у иностранству пре свега својом морнарицом.

При томе, она се суочава са много више непријатељског окружења на мору него на копну. Кинеска морнарица не види ништа друго до невољу у ономе што назива „првим острвским ланцем“: Корејско полуострво, Курилска острва, Јапан (укључујући Острва Рјукју), Тајван, Филипини, Индонезија и Аустралија. Сви осим Аустралије су потенцијална жаришта. Кина је већ уплетена у различите спорове око делова океанских лежишта богатих енергентима у Источном кинеском мору и Јужном кинеском мору: са Јапаном око острва Диаоју/Сенкаку и са Филипинима и Вијетнамом око острва Спратли. Такви спорови омогућавају Пекингу да под-

стиче национализам у земљи, али за кинеске поморске стратеге, ова морска слика је углавном суморна.

Овај први острвски ланац, по речима Џејмса Холмса и Тоши Јошихаре са Ратног поморског колеџа САД, нека је врста „Великог зида у обрнутом смеру“: добро организован ред америчких савезника који служе као нека врста стражарског торња за праћење и евентуално блокирање приступа Кине Тихом океану.

Одговор Кине на осећање да је тако стешњена био је повремено агресиван. Поморска моћ је обично бенигнија од копнене моћи: морнарица не може сама да заузме велика пространства и мора чинити много више од борбе – наиме, мора да штити трговину. У том смислу од Кине би се могло очекивати да буде исто онолико добронамерна колико су то биле и друге поморске земље пре ње – Венеција, Велика Британија, Сједињене Америчке Државе – и да се бави пре свега, као што су то чиниле и те силе, очувањем мирног поморског система, укључујући и слободно кретање трговине.

Али, Кина није толико самоуверена. Будући да је још несигурна поморска сила, она о океану размишља територијално: сами термини „први острвски ланац“ и „други острвски ланац“ (други острвски ланац обухвата територије САД Гуам и Северна Маријанска Острва) указују на то да Кина сва ова острва посматра као проширења кинеске копнене масе у виду архипелага. Размишљајући на такав зихерашки начин о морима у суседству своје земље, поморске вође Кине показују агресивну филозофију стратега Алфреда Тајер Махана с краја двадесетог века, који се залагао за контролу мора и одлучујућу битку. Али они немају такве поморске снаге да могу да је примењују, и тај несклад између тежње и средстава довео је до неких невештих инцидената током протеклих неколико година.

У октобру 2006. године, кинеска подморница прикрала се америчком *Киџи Хоуку*, а затим се појавила у домету његовог торпеда. У новембру 2007. године, Кинези су забранили америчкој ударној групи носача авиона *Киџи Хоук* приступ у луку Викторија када је тражио предах од узбурканог мора и погоршаних временских прилика. (*Киџи Хоук* је ипак посетио Хонг Конг 2010. године.) У марту 2009. године, прегршт бродова морнарице НОВ узнемиравало је брод америчке ратне морнарице *Имџекабл* док је отворено изводио операције изван територијалне границе Кине дуге 12 миља на Јужном кинеском мору. То нису акције једне велике силе, већ силе која је још незрела.

Самопоуздање Кине на мору показује се и у њеним капиталним куповинама. Пекинг развија асиметричне специјалне способности намењене да блокирају америчку морнарицу да уђе у Источно кинеско море и друге кинеске приобалне воде. Кина је модернизовала своју флоту разарача и планира да набави један или два носача авиона, али не набавља ратне бродове на велико. Уместо тога, она је усредсређена на изградњу нових класа подморница: конвенционалних, за нуклеарни напад и за балистичке пројектиле. Према Сету Кропсију, бившем заменику подсекретара америчке морнарице, и Роналду О’Рурку из Конгресне истраживачке службе, Кина би у року од 15 година могла да уведе у оперативну употребу противподморничке снаге веће него америчка ратна морнарица, која је опремљена са 75 подморница.

Осим тога, кинеска морнарица, каже Кропси, планира да употреби радаре преко хоризонта, сателите, сонарне мреже на морском дну и компјутерско ратовање у служби противбродских балистичких ракета. Ово је, заједно са кинеском подморничком флотом каја је у порасту, намењено да на крају онемогући америчкој морнарици једноставан приступ великом делу западног Пацифика.

У оквиру напора да контролише своје приобалне воде у Тајванском мореузу и Источном кинеском мору, Кина побољшава и своју способност противминског ратовања, куповином четврте генерације млазних ловаца из Русије и распоређујући око 1.500 руских ракета земља-ваздух дуж обале. Осим тога, иако стављају системе оптичких влакана испод земље и премештају своје одбрамбене способности дубоко у западну Кину, изван домета морнаричких ракета потенцијалних непријатеља, Кинези развијају офанзивну стратегију да прецртају ту икону америчке моћи – носач авиона.

Кина, наравно, не намерава у скорије време да нападне амерички носач и још је далеко од тога да директно изазове САД у војном смислу. Али, њен циљ је да развије такву способност дуж свог приморја да одврати америчку морнарицу да долази између првог острвског ланца и кинеске обале кад год и где год то хоће. Будући да способност да се обликује понашање противника представља суштину моћи, ово је доказ да се Велика Кина остварује и на мору као и на копну.

Право на Тајван

Најважније за појаву Велике Кине јесте будућност Тајвана. О питању Тајвана често се расправља у моралном смислу: Пекинг говори о потреби да се консолидује национално наслеђе и уједини Кина за добробит свих етничких Кинеза, а Вашингтон говори о очувању ове узорне демократије.

Али ,прави проблем је нешто друго. Како је рекао амерички генерал Даглас МекАртур, Тајван је „непотопиви носач авиона“ негде на пола пута до кинеске обале. Одатле, кажу поморски стратежи Холмс и Јошихара, спољна сила, као што су Сједињене Америчке Државе, може да „зрачи“ силу дуж обалске периферије Кине. Ако се Тајван врати у окриље копнене Кине, кинеска морнарица не само да би се одједном нашла у повољном стратешком положају у односу на први острвски ланац, већ би била и слободна да манифестује силу и преко њега до степена који до сада није виђен. Спајање Тајвана са кинеским копном означило би праву појаву мултиполарног војног поретка у источној Азији.

Према студији RAND из 2009. године, до 2020. године, Сједињене Америчке Државе више неће моћи да бране Тајван од кинеског напада. Кинези ће, тврди се у извештају, до тог времена бити у стању да победе Сједињене Америчке Државе у рату у Тајванском мореузу, упркос томе што Америка има авионе F-22, две групе ударних носача, и стални приступ ваздухопловној бази Кадена, у Окинави, у Јапану. У извештају се ставља нагласак на битку у ваздуху. Кинези ће и даље морати да искрцавају десетине хиљада војника морем и биће осетљиви на америчке подморнице. Ипак, у овом извештају, са свим његовим ограничењима, наглашава се узнемирујући тренд. Кина је само 100 миља удаљена од Тај-

вана, док Сједињене Америчке Државе морају да манифестују војну силу преко пола света и са ограниченијим приступом страним базама него што су га имале током хладног рата. Стратегија Кине да онемогући приступ америчкој морнарици у одређене воде намењена је не само да генерално држи америчке снаге далеко, већ и да сачува своју доминацију над Тајваном.

Пекинг се припрема да обухвати Тајван не само у војном, већ и друштвено-економском смислу. Око 30 одсто извоза Тајвана иде у Кину. Између Тајвана и копна има 270 комерцијалних летова недељно. Две трећине тајванских компанија улагале су у Кину у последњих пет година. Пола милиона туриста годишње иде са копна на острво, а 750.000 Тајванаца живи у Кини по шест месеци годишње. Изгледа да је извесна све већа интеграција. Међутим, оно што је неизвесно и што ће бити од кључног значаја за будућност политике великих сила у овом региону јесте како се то дешава. Ако Сједињене Америчке Државе једноставно препусте Тајван Пекингу, онда ће Јапан, Јужна Кореја, Филипини, Аустралија, и други савезници САД у Тихом океану, као и Индија, па чак и неке афричке државе, почети да сумњају у снагу опредељења Вашингтона. То би могло да наведе те државе да се приближе Кини и на тај начин омогуће појаву Велике Кине истински хемисферских размера.

То је један од разлога зашто Вашингтон и Тајпеј морају да размотре асиметричне начине да се супротставе Кини у војном смислу. Циљ би требало да буде не пораз Кине у рату у Тајванском мореузу, већ да могућност рата изгледа претерано скупа за Пекинг. Сједињене Америчке Државе тада би могле да одрже своју репутацију међу својим савезницима држећи Тајван функционално независним све док Кина не постане либералније друштво. Најава Обаине администрације, почетком 2010. године, да ће Тајвану продати оружје у вредности од 6,4 милијарди долара у том смислу је од виталног значаја за позицију САД према Кини и Евроазији у целини.

Ни циљ трансформације Кине на домаћем плану није маштарија: милиони кинеских туриста који путују на Тајван виде њихове надахнуте политичке телевизијске емисије и субверзивне наслове у књижарама. Па ипак, помало је контрадикторно, демократска Кина могла би да буде још динамичнија велика сила него што је то репресивна Кина, у економском, а отуда и у војном смислу.

Поред тога што концентрише своје снаге на Тајван, Кинеска морнарица манифестује већу силу у Јужном кинеском мору, капији Кине ка Индијском океану и ка светском путу за превоз угљоводоника. Изазови пиратерије, радикалног ислама и успон морнарице Индије налазе се дуж тог пута,

укључујући готово уска грла кроз која велики део нафтних танкера и трговачких бродова Кине мора да прође. У погледу укупног стратешког значаја, Јужно кинеско море могло би да постане, као што неки кажу, „други Персијски залив“. Николас Спајкмен, научник и геополитичар из двадесетог века, приметио је да су се кроз читаву историју државе ангажовале у „периферној и прекоморској експанзији“ да стекну контролу над суседним морима. Грчка је настојала да успостави контролу над Егејским морем, Рим над Средоземним, Сједињене Америчке Државе над Карипским – и сада Кина над Јужним кинеским морем. Спајкмен је Карибе називао „америчким Медитераном“ да би подвукао његов значај за САД. Јужно кинеско море може да постане „азијски Медитеран“ и средиште политичке географије у наредним деценијама.

Азијски Медитеран

Постоји, међутим, противречност у самом средишту настојања Кине да манифестује силу на мору у „азијском Медитерану“ и шире. С једне стране, изгледа да је Кина усмерена ка спречавању лаког приступа америчким пловилима својим обалским морима. С друге стране, она још није у стању да заштити своје линије комуникација на мору, што би учинило сваки напад на неки амерички ратни брод узалудним, јер америчка морнарица може једноставно да одсече снабдевање Кине енергентима пресретањем кинеских бродова на Пацифику и у Индијском океану.

Зашто уопште покушавати да се онемогући приступ ако никада не намеравате да то спроведете? Према стручњаку за одбрану Жаклин Невмиер, Пекинг има за циљ да створи „тако повољан распоред снага“ да „заправо неће морати да употреби силу да би обезбедила своје интересе“. Презентовањем нових система наоружања, изградњом лучких објеката и места за пресретање обавештајних података у Пацифику и Индијском океану, пружајући војну помоћ приморским државама које се налазе између кинеске територије и Индијског океана – ниједан од тих потеза није тајна, сви представљају намерно приказивање моћи. Уместо да се отворено боре против Сједињених Америчких Држава, Кинези настоје да утичу на понашање САД управо тако

да се избегну конфронтације.

Ипак, изгледа да постоји јасна граница за неке од поморских активности Кине. Кина гради велику поморску базу на јужном рту острва Хајнан, директно у средишту Јужног кинеског мора, са подземним објектима у које би могло да смести до 20 подморница на нуклеарни и дизел-електрични погон. Ово је спровођење суверенитета над међународним водама у близини у стилу Монроове доктрине. Кина можда нема намеру да иде у рат са Сједињеним Америчким Државама данас или у будућности, али

мотиви се могу променити. Боље је уместо тога прати способности.

Тренутна безбедносна ситуација на рубовима Евроазије је суштински сложенија него у првим годинама после Другог светског рата. Како се амерички хегемонизам смањује и величина америчке морнарице опада или стагнира, а кинеска економија и војска расту, мултиполарност ће све више дефинисати односе моћи у Азији. Сједињене Америчке Државе обезбеђују Тајвану 114 противваздухопловних ракета *џајриот* и десетине напредних војних система за комуникацију. Кина гради подземна склоништа за подморнице на острву Хајнан и развија противбродске ракете. Јапан и Јужна Кореја и даље модернизују своје флоте. Индија гради велику морнарицу. Свака од тих држава настоји да подеси однос снага у своју корист.

То је разлог зашто то, што америчка министарка спољних послова Хилари Клинтон одбацује политику равнотеже моћи као реликт прошлости, преставља или неискреност или заблуду. У Азији се одвија трка у наоружању, а Сједињене Америчке Државе мораће да се суоче са овом реалношћу када буду знатно смањиле своје снаге у Авганистану и Ираку. Иако ниједна азијска држава нема никакав подстицај да иде у рат, опасност од погрешних процена у погледу односа снага ће се с временом повећавати са гомилањем ваздухопловних и поморских снага у региону (макар само кинеских и индијских). Тензије на копну могу да појачају тензије на мору: вакууми моћи које Кина сада попуњава, у догледно време ће је довести у неугодан контакт у најмању руку са Индијом и Русијом.

Некада празни простори постају претрпани људима, путевима, цевоводима, бродовима и ракетама. Политиколог са Јејла, Павле Брекен, упозорио је 1999. године на то да Азија постаје затворена географска целина која се суочава са кризом „собе“. Тај процес се од тада само наставља.

Дакле, могу ли Сједињене Америчке Државе да раде на очувању стабилности у Азији, заштите своје савезнике тамо и ограниче појаву Велике Кине уз избегавање сукоба са Пекингом? Балансирање на мору не

може бити довољно. Како ми је почетком ове године рекао један бивши високи индијски функционер, главни амерички савезници у Азији (као што су Индија, Јапан, Сингапур и Јужна Кореја) желе да америчка морнарица и ваздухопловне снаге САД делују у „договору“ са њиховим снагама – тако да ће Сједињене Америчке Државе чинити саставни део копненог и морског пејзажа Азије, а неће

бити само снага која вреба на далеком хоризонту. Постоји велика разлика између препирања са САД око права базирања, што Јапанци од недавно раде, и жеље да се америчке снаге потпуно повуку.

Супротстављање без конфронтације

Један план који кола у Пентагону тврди да Сједињене Америчке Државе могу да се „супротставе кинеској стратешкој моћи... без директне војне конфронтације“, са америчком флотом од 250 бродова (од 280 колико их сада има) и са 15 посто смањења трошкова одбране.

Овај план, који је осмислио пензионисани пуковник америчких marinaца Пет Герет, значајан је јер у евроазијску једначину уводи стратешки значај Океаније. Гуам и Каролина, Маршал, Северна Маријанска и Соломонова острва су све територије САД, комонвелти са одбрамбеним споразумима са Сједињеним Америчким Државама или независне државе које би вероватно биле отворене за такве споразуме. Океанија ће постајати све значајнија јер не само што је релативно близу источне Азије већ је и ван зоне у којој Кина жели да ускрати лак приступ америчким ратним бродовима. Гуам је удаљен само четири сата лета од Северне Кореје и два дана пловидбе од Тајвана. Било би мање провокативно да Сједињене Америчке Државе у будућности држе базе у Океанији него то што су држали тру-

пе у Јапану, Јужној Кореји и на Филипинима.

Ваздухопловна база *Андерсен*, на Гуаму, већ је углавном командна платформа са које САД манифестује своју јаку силу. Са 100.000 бомби и ракета и складиштем од 66 милиона галона горива за млазне авионе, то је највећи стратешки објекат америчких ваздухопловних снага за брзо реаговање на свету. Дуге линије *C-17 глобмајстера* и *F/A-18 хорнетса* испуњавају писте ове базе. Гуам је и место где је смештена америчка подморничка ескадрила и шири се као поморска база. И ова и оближња Северна Маријанска Острва су готово подједнако удаљена од Јапана и Малајског пролаза. А југозападни врх Океаније – наиме, приморска сидришта острва Ешмор и острвца Картје у власништву Аустралије и суседно приморје саме западне Аустралије (од Дарвина до Перта) – изворе од индонезанског архипелага ка Индијском океану. Тако би, према Геретовом плану, америчка морнарица и ваздухопловне снаге САД могли да искористе предност географије Океаније да створе „регионално присуство само по себи“ самим тим што се налазе „тек преко хоризонта“ од неформалне границе Велике Кине и главних путева транспорта Евроазије. (Израз „регионално присуство само по себи“ подсећа на израз „флота сама по себи“ британског поморског историчара сер Џулијана Корбета од пре сто година, који се односио на распршену групу бродова који могу брзо да се стопе у јединствену флоту, ако је потребно.)

Јачање америчког ваздушног и морског присуства у Океанији представљало би компромисни приступ између отпора Великој Кини по сваку цену и пристајања на будућност у којој би кинеска морнарица имала контролу над првим острвским ланцем. Овакав приступ обезбедио би да Кина плати велику цену за сваку врсту војне агресије против Тајвана. То би омогућило и Сједињеним Америчким Државама да прераспоре своје такозване наследне базе на првом острвском ланцу а ипак омогући америчким бродовима и авионима да наставе да патролирају у овој области.

Гаретов план предвиђа и драстичну експанзију америчке поморске активности у Индијском океану. Међутим, он не предвиђа проширење постојећих америчких војних база. Он подразумева ослањање на основне објекте у Андаманским острвима, Коморским, Малдивским острвима, на Маурицијусу, Рејуниону и Сејшелима (од којих неким директно или индиректно управљају Француска и Индија), као и на споразуме у области одбране са Брунејем, Малезијом и Сингапуром. То би обезбедило слободну пловидбу и неометан проток енергије широм Евроазије. Не наглашавајући значај постојећих америчких војних база у Јапану и Јужној

Кореји и ширења утицаја САД по Океанији, овај план би лако функционисао са „главним“ базама које је лако одредити као мету.

У сваком случају, власт САД на првом острвском ланцу почиње да слаби. Локално становништво постало је мање наклоњено присуству страних трупа у њиховој средини. А успон Кине чини да Пекинг постаје истовремено и застрашујући и привлачан – помешана осећања која могу да искомпликују билатералне односе САД са њиховим савезницима на Пацифику. Само је питање времена. Актуелна криза у америчко-јапанским односима – који ја настала због тога што неискључива Хатојамина влада жели да поново напише правила билатералних односа у своју корист иако то говори о развијању дубљих веза са Кином – требало је да се догоди много година раније. Још увек изузетно истакнута позиција Сједињених Америчких Држава у Тихом

океану представља застарело наслеђе Другог светског рата, у функцији разарања која су Кина, Јапан и Филипини претрпели током сукоба. Па ни присуство Сједињених Америчких Држава на Корејском полуострву, нусподукт рата који се завршио пре више од пола века, не траје вечно.

Велика Кина можда настаје у политичком, економском или војном смислу у Централној Азији, на Индијском океану, у југоисточној Азији и на западном Пацифику. Али, одмах иза ове нове области биће низ ратних бродова САД, многи можда са командом у Океанији у партнерству са поморским снагама из Индије, Јапана и других демократских земаља. А с временом, како буде расло поверење Кине, њене поморске снаге могу да развију мање територијални приступ и саме да буду увучене у велики регионални поморски савез.

У међувремену, вреди напоменути да, како је истакао политиколог Роберт Рос 1999. године, однос између САД и Кине у војном смислу биће стабилнији него што је однос између САД и Совјетског Савеза. Пре свега због географије Источне Азије. Током хладног рата, поморска сила САД сама није била довољна да се конфронтира Совјетском Савезу. Биле су потребне и значајне копнене снаге у Европи. Али, такве копнене снаге никада неће бити потребне око ивице Евроазије, јер чак и када се присуство копнених снага САД око граница Велике Кине смањи, америчка ратна морнарица ће и даље бити јача од кинеске морнарице.

Ипак, сама чињеница да економска и војна моћ Кине расте погоршаће америчко-кинеске тензије у наредним годинама. Да парафразирам Миршајмера, Сједињене Америчке Државе, хегемон на западној хемисфери, покушаће да спрече Кину да постане хегемон већег дела источне хемисфере. Ово би могла бити драма која ће обележити век. ■

Превела Гордана КУБУРА

Исламски тероризам у Босни и Херцеговини

Одбројавање за ново Бугојно

Пише
др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Активирањем експлозивне направе поред зграде Полицијске станице у Бугојну у БиХ, 27. јуна ове године, убијен је један полицајац и повређено више особа, а осумњичен нападач Харис Чаушевић, бежећи са места злочина, бацио је бомбу на полицијску патролу и лакше ранио пет полицајаца.

Прегледом информација у вези са тим терористичким нападом, посебно оних које су му претходили, могуће је констатовати да су босанско-херцеговачки обавештајци, не својом вољом, капитулирали пред терористима.

Довољно је упоредити чињенице о терористима и потенцијалним терористима које је изнео директор Обавештајно-безбедносне агенције (ОСА) БиХ Алвир Џуво с једне стране, и реакције неопрезних политичара БиХ о терористичкој претњи, са друге.

У БиХ, према извештају Алвира Џува, има више од 3.000 особа које у сваком тренутку могу починити терористички чин. Ради се о припадницима селефијског или вехабијског покрета који је ретроградан, ригидан и радикалан правац у исламу, чији поборници су екстремни, наметљиви и искључиви. Они сматрају оправданим насиље над непријатељима, муслиманима који не прихватају њихово учење о исламу и немуслиманима. Већина њих је неколико година у полицијској евиденцији. Међутим, не постоји политичка воља у БиХ да се њихово деловање сузбије.

Бошњачки политичари, интелектуалци од ауторитета, невладине организације и исламска заједница БиХ као јединствен фронт, морају да се јавно и јасно одреде према поборницима селефизма и вехабизма. Време је да „сви признамо да се ради о радикализму, те да радикално треба бити издвојено од вере“, казао је Џуво.

Подударне информације о потенцијалним терористима из-

нео је и директор Управе полиције Федерације БиХ Златко Милетић, да полиција успешно ради свој део посла, али код осталих институција нема политичке воље.

Главни државни тужилац Милорад Барашин упозорио је да припадници селефијског покрета не признају институције БиХ, управљају моторним возилима у путном саобраћају без возачких дозвола, не желе идентификациона документа и да на разне друге начине игноришу матичну државу.

Подаци у обимном полицијском досијеу Хариса Чаушевића и Насера Палисламовића, који су лишени слободе због сумње да су напали Полицијску станицу у Бугојну, указују на висок степен њихове индоктри-

нираности. Чаушевић је био идентификован као могући извршилац терористичког напада на простору БиХ. Испод слике на свом Facebook профилу написао је „Алах се спрема за победу“. Био је повезан са припадницима једне терористичке групе, против чијих чланова се води поступак пред судом у БиХ због сумње да су планирали терористичке нападе на више објеката.

Палисламовић је након хапшења својим понашањем потврдио наводе главног државног тужиоца БиХ. Он је одбио да устане пред судијом, објашњавајући да уколико то учини „престао би бити муслиман“ и захтевао удаљавање адвоката који му је додељен по службеној дужности, говорећи: „Утрпали сте ми овог човека без мог знања. Он мени не треба, мени је Алах довољан“.

Данас у мултиверској БиХ има респектабилан број поборника оваквог схватања ислама. Њихова је организованост солидна и не оскудевају у финансирању својих делатности. Успех обавештајаца у „обухвату“ те претње, због „несналажења“ других државних институција, доведен је у питање. То ће несумњиво потврдити неко „ново Бугојно“, нарочито ако не буду извучене адекватне поуке из постојеће ситуације. ■

Марке за шеријат

На подлози такве идеологије, правца екстремних исламских ставова чији поборници не скривају спремност да употребе и силу ради успостављања друштвеног поретка на нормама шеријата, створен је вехабијски покрет у БиХ (и на Балкану), који се несумњиво осећа способним да пређе на радикалније (терористичке) методе борбе. Реч је о транснационалном покрету који има стабилне изворе финансирања, на које држава нема одговор.

Јавна је тајна да вехабије нуде новчану помоћ од неколико стотина марака месечно потенцијалним присталицама, условљавајући је практицирањем ислама по њиховим начелима. Тај приступ финансирања обично иде од руке до руке па држава нема никакву контролу над њим. Добро осмишљеним легалним делатностима екстремисти „раде“ на индоктринацији осталих муслимана тако да неки од њих досегну ниво спремности на саможртвовање у терористичким акцијама.

Прстић на о

Са пушком у рукама, без дана школе, неухрањени и препуштени сами себи, спавајући под ведрим небом, неки дечаки и девојчице не играју се „рата“. Ратиште је њихово игралиште. Према проценама Уједињених нација, више од 300.000 малишана приморано је да се бори на неком од ратишта од Азије до Латинске Америке. Дечје руке чине и најбруталније злочине којима се доказују у суровом свету „великих“. Подаци са терена сведоче да је стварна бројка знатно већа од статистике УН. Сем деце која су насилно мобилисана, није занемарљив број малих војника „плаћеника“ који добијају новац у замену за услуге у рату.

Широм света, тренутно се воде борбе на безмало 30 ратишта, а у више од 20, према евиденцији Уједињених нација, међу борцима су и млађи од 18 година. У Конгу, Судану, Тајланду, Ираку, Авганистану и Мјанмару, деца предшколског узраста уче ратничке вештине и свакодневно учествују у најсуровијим борбама. Не прође дан да медији не извести о неком новом случају злоупотребе деце у рату, па је недавно откривено да се у Мјанмару десетогодишњаци регрутују као детектори и чистачи минских поља. У Етиопији, владајућа партија приморава децу средњошколског узраста да се „боре“ на сличан начин јуришајући преко минских поља у пограничном рату са Еритрејом. У Ираку, стотине деце, углавном испод 15 година, прикључило се „Садамовим лавићима“.. У Шри Ланки, младе „Тамил девојчице“, познатије као „птичице слободе“, трениране су да постану бомбаши самоубице. Са експлозивом залепљеним за тело на јавним местима оне су давале свој крвави једнократни допринос слободи. На северу Ирака десетогодишњи дечак дигао је себе у ваздух пошто је потрчао ка аутомобилу у коме се налазио шеф ирачке полиције. Мали нападач активирао је експлозив, али није успео да приђе довољно близу да би успешно обавио свој задатак.

Слични извештаји сведоче да су, без обзира на обуздавање крвавих сукоба на афричком континенту и сталне напоре на светском нивоу да се заустави регрутовање најмлађих, многи дечаки и девојчице на различите начине приморани да се боре у војскама широм планете.

барачу

У рат после пунолетства

Већ годинама трају међународни напори да се обустави ангажовање деце у ратовима. У фебруару 2007. године, 58 земаља потписало је „Париске принципе“, истовремено се обавезујући да ће спречавати регрутовање деце, али и помагати младим борцима да се врате нормалном животу.

Међу потписницима је и десет од 12 земаља у којима се, тврде УН, у великом обиму користе деца војници. Потписивање „Принципа“ уследило је десет година пошто су међународни стандарди први пут договорени у Кејптауну, када је узраст од 18 година постављен као најнижа граница пријема у оружане снаге.

У документу се наводи да је „дете војник“ свако лице млађе од 18 година које је део било које регуларне или нерегуларне оружане снаге или групе, укључујући куваре, носаче и курире, али и све оне који су придружени тим групама, осим чланова породице.

Та се дефиниција, такође, односи и на девојчице које су регрутоване ради пружања сексуалних услуга, али и за изнуђене бракове. Тим принципима су, стога, обухваћена сва деца у која учествују у ратним сукобима, а не само она која носе или су носила оружје.

Деца се шаљу у борбе обично онда када се број одраслих ратника, због погибија и рањавања, драстично смањи или када се рат разбукта. За малишане је потребно знатно мање хране, одеће и медикамената, а поред тога, углавном су у положају да не могу ни да захтевају више. Деца су, стога, знатно јефтинија од осталих војника. Осим тога, мале војнике је лакше индоктринирати, малтретирати, а многи међу њима немају личне исправе тако да се могу представити старијима но што јесу.

Деца могу да рукују лаким аутоматским оружјем, могу да кувају, носе опрему и залихе, па тако постају бесплатна радна снага. Употребљавају их и као шпијуне, доушнике, курире...

Најјефтинији војници

Паравојне снаге, поједине војске, герилске групе, али и неке владе, регрутују малишане предшколског узраста, свесни чињенице да њима могу лако да манипулишу. Начини регрутовања су бројни, а највећи број деце војника узима се из сиромашних региона, где је за њихове породице то једини начин да се прехране. У мање сиромашним крајевима, будући војници отимају се на путу до школа или на другим местима где се окупљају. Већина „деце војника“ не служе добровољно, а највише их је евидентирано у Африци. Тамо их има више од 100.000.

Побуњеничке вође углавном негирају да намерно отимају и злоупотребљавају децу. Поједини, попут исламских побуњеника на југу Филипина, тврде да они само регрутују мушкарце изашле из пубертета, а да малолетне регруте користе за задатке који нису у вези са борбом.

Казне за кршење конвенција

Дечија послушност се злоупотребљава до те мере да их је лако приморати да постану сексуални партнери војника, а посебан проблем представља регрутовање девојчица млађих од 18 година које сексуално зостављају њихови вршњаци.

Као додатни ризик, поред очигледних ризика учешћа у оружаном сукобу који важе и за одрасле, треба нагласити и да њихова недовољна зрелост малолетнике може повести у претеране ризике.

Специјални представник Уједињених нација за децу у оружаним конфликтима Лара Отуну у годишњем извештају напомиње да се „поглавице“ ратова окрећу ка искоришћавању деце због тога што су невини, подложни туђем утицају и лако их је импресионирати. Могуће их је, према њеним речима, „извајати“ у немилосрдни инструмент. Она додаје да су досадашње истраге показале да је психичка самоодбрана детета слабија од одраслог човека, односно да је дете могуће истренирати да чини ствари које би одрастао човек одбијао да уради.

Пушка која није играчка

Често се, као део иницијације у војне формације, младим борцима наређује да убијају заробљенике, а неретко и чланове породице. Према речима једног од побуњеничких вођа у Демократској Републици Конго, деца су послушни борци јер су млади и желе да се доказују. Они мисле, објашњава он, да је све то игра и због тога не осећају страх. Није ретко да их користе и за шпијунске послове, а, како каже, деца су успешна у прикупљању потребних информација, додајући да их шаљу дуж непријатељских линија јер на њих нико не сумња.

Када ојачају довољно да рукују пушком или полуаутоматским оружјем, обично око десете године, постају војници и учествују у директним сукобима. У исповестима ове деце, често се може чути да не прође ни месец дана да се ку-

Почетком 2007. године, Међународни суд за ратне злочине почињене у Сијера Леонеу осудио је на затворске казне тројицу лидера паравојних формација за низ злочина, укључујући и регрутовање деце током грађанског рата. То је први пут да је Међународни трибунал изрекао такву казну.

Један од ратних вођа из Конга такође се налази на суђењу у Међународном кривичном суду под оптужбом да је отимао децу како би се борила. Специјални суд у Сијера Леонеу подигао је 2003. године прве оптужнице због ангажовања деце војника. На листи оптужених налази се и бивши председник Либерije Чарлс Тејлор. На оптужници против Тејлора налази се и оптужба за ангажовање деце млађе од 15 година у војне формације у грађанском рату од 1991. до 2002. године.

У годишњем извештају Савету безбедности, генерални секретар Уједињених нација Бан Ки Мун навео је листу организација која регрутују децу, међу којима су сомалијска прелазна влада, оружане снаге Конга, војска Мјанмара и побуњеничке групе у Конгу, Мјанмару, Колумбији, Судану, Уганди и на Филипинима, затраживши том приликом од Савета безбедности УН да размотри оштрије мере против земаља и побуњеничких група које регрутују децу у оружане снаге и паравојне формације на та два континента.

хињско посуђе замени пушком АК-47 или чак Г3, а ношење и бацање ручних бомби постане део свакодневице.

О последицама недостатка обучености пре распоређивања у прве борбене линије сведоче извештаји из Бурундија и Конга, који показују да су мали борци често најтеже рањавани и да највише страдају.

У ситуацијама када нису директно ангажовани у борби, уобичајено је да се мали војници шаљу на осматрачнице, јер одрасли могу да се уоче на више од 15 метара удаљености, па су тако они неретко прве жртве у међусобним пу-

небом, на прашњавим подовима оронулих побуњеничких скровишта.

Младе мајке, међутим, нису поштеђене ратовања, јер ако је напад у току, након првог подоја са новорођенчетом на леђима и са пушком у рукама оне се прикључују побуњеничким саборцима. Неретко су девојчице жртве вршњака, дечака војника. Забележено је да су у више масакара у Алжиру, према речима очевидца, починиоци ових зверстава били углавном млађи од 16, 17 година, а на мети су им биле вршњакиње које су мучили и одсецали им делове тела, играјући се са њима.

Тинејџери ветерани

У извештају Коалиције за заустављање употребе деце војника (CSUCS) наводи се да су у последње три године деца војници учествовали у 22 конфликта широм света. Истиче се да је после завршетка ратова у Авганистану, Анголи и Сијера Леонеу демобилисано 40.000 деце војника, а 25.000 их је регрутовано у сукобима у Судану и Обали Слоноваче.

Након успостављања мира 2003. у Либерiji, земља је разоружала бројне војнике, међу њима и 11.000 малолетника. Деце војника данас највише има у Конгу, Колумбији, Индонезији, Непалу, Филипинима, Чеченији, на Блиском истоку. Званичници Уницефа такође упозоравају да се у сукобима у Дарфуру, у редовима свих зарађених страна, бори скоро шест хиљада малих војника, од којих су неки једва навршили 11 година. Иако судански закони и међународно право забрањују ангажовање деце у ратним сукобима, деца која носе оружје чест су призор, упозоравају борци за права малишана.

У многим земљама које су биле захваћене ратним сукобима, након успостављања примирја организовани су програми помоћи у процесу реинтеграције деце бивших учесника рата. Искуства сведоче о томе да је реч о сложеним и захтеваним пројектима, чији је најважнији циљ повратак малих ратника у породице. Програми збрињавају децу од изласка из јединица до коначног повратка кућама, а у међувремену борава у прихватилиштима. Ту се организују различите активности у намери да се она психолошки опораве и поново науче увелико заборављена правила понашања у свакодневном животу, почев од основних хигијенских навика до нормалног комуницирања са околином.

Она се, такође, описмењавају и уче основним рачунским операцијама, јер многи од њих немају ни дан школе, а важно је и да се науче или пак подсети на дечије игре које многа од њих нису знала. Истовремено, у овим центрима ради се и на трагању и проналажењу породица чија су деца отета. Становници у великом броју случајева нису наклоњени овим програмима, јер су многи од њих били виновници најстрашнијих злочина које они памте. С друге стране, деца војници су, углавном, неповерљива на почетку програма, али истовремено желе да се ипак врате кућама. У складу са тим, великом броју малишана било је потребно време да се навикну на да не морају да раде оно што су радила, али и да схвате да могу да се врате кућама и рачунају да ће им ипак бити опроштено оно што су током свог војевања учинила. Многи од њих су, у страху од потенцијалне освете и прогона, лагали о судбини своје породице или о свом пореклу.

Стручњаци који су се бавили проблемима ресоцијализације наглашавају да се у културама које негују традицију и обичаје са елементима испуљења грехова, као и обреде очишћења и опраштања, показао велики степен успешности у напорима да деца, бивши војници, буду прихваћени у својим породицама и окружењу из ког су потекли. ■

шкарањима. Поред тога, у „чисткама“ које се често спроводе против побуњеника, не узимајући у обзир године, „убијају се сви побуњеници који су стасали да носе пушку“.

Међу малолетним војницима, иако знатно мање од дечака, има и девојчица. У Либерiji 1997. године, неколико процената демобилисане деце војника чиниле су девојчице и младе жене. Оне се често приклањају побуњеничким фракцијама ради сопствене заштите, а за узврат, најчешће постају девојке побуњеничких вођа, односно „супруге из рата“, како себе често називају. Поред тога, ангажоване су у киднаповању других малишана, у отимању хране и намирница од сељака у окупираним местима. Оне које одбијају да се повинују овим захтевима, сурово су кажњаване и убијане, као упозорење другима. Девојчице и девојке суочавају се са опасностима од полно преносивих болести и нежељених трудноћа, па се порођаји неретко одвијају под ведрим

ИРАЧКЕ СНАГЕ МОГУ ОЧУВАТИ БЕЗБЕДНОСТ

Портпарол снага САД у Ираку Стивен Ланца изјавио је да су ирачка полиција и војска дорасли задатку одржавања безбедности у земљи пошто америчке борбене трупе заврше повлачење. Портпарол америчких снага је рекао да су ирачке снаге показале професионализам и велики напредак од 2003. године, али и вољу да се даље унапређују.

Ланца је додао ће у Ираку ситуација бити мирнија пошто се образује ирачка влада. У Ираку ће остати 50.000 припадника неборбених трупа САД које ће наставити да обучавају ирачке безбедносне снаге.

Портпарол америчке војске Ерик Блум рекао је да је последња америчка борбена бригада напустила Ирак и прешла у суседни Кувајт.

РУСИЈА НЕЋЕ ИСПОРУЧИТИ ИРАНУ УГОВОРЕНЕ РАКЕТЕ

Високи руски војни званичник Александер Фомин изјавио је да Русија због нових санкција Ирану, уведених у УН уз подршку Москве, неће испоручити тој земљи уговорено оружје. Русија би требало да према одредбама уговора из 2007. године Ира-

ну испоручи технолошки напредне одбрамбене ракете С-300.

Због сумњи да Иран развија нуклеарни програм ради прављења атомског оружја, Запад је затражио да се тој земљи не испоручује оружје. Фомин је рекао, не наводећи да је реч о С-300, да ће Русија прекинути испоруку „великих ракетних система“ у складу с последњим кругом санкција УН. Руска влада прошлог месеца саопштила је да су санкције спречиле продају ракета, али је Иран инсистирао да се нова ограничења не односе на постојеће уговоре. ■

РУСКЕ ГАРАНЦИЈЕ ЗА БЕЗБЕДНОСТ ЈЕРМЕНИЈЕ

Руска војна база остаће у Јерменији до 2044. године, у замену за додатне безбедносне гаранције, споразумели су се у Јеревану председници две земље, Дмитриј Медведев и Серж Саркисјан.

Председник Саркисјан изјавио је да се Москва обавезала да заштити безбедност Јерменије и обезбеди модерно наоружање за јерменску војску. Ранији споразум, из 1995. године, предвиђао је остатак руске базе у Јерменији до 2020. године.

Председник Јерменије је на конференцији за новинаре навео да је новим споразумом руској војсци дата већа слобода деловања. Споразумом из 1995. године, активност руске војске ограничена је на територију бившег Совјетског Савеза, док је новим споразумом то ограничење укинато. ■

ШТЕДЊА У АУСТРИЈСКОЈ ВОЈСЦИ

Скупа и велика блиндирана возила *Ћанцер* више се неће користити у аустријској војсци. Аустријски министар одбране одлучио је да стави ван употребе половину возног парка блиндираних возила, из економских разлога.

Ван употребе биће и 384 тенка, међу којима је 114 моћних *леопарда 2*. Они неће бити ни уништени нити продати и моћи ће да буду реактивирани у случају потребе, како је прописано Уставом ове земље. Министарство одбране принуђено је да због строгих мера штедње смањи за скоро половину своје трошкове, што би износило око 540 милиона евра. Садашњи буџет износи 1,2 милијарде евра.

Принуђен да примени оштре резове у свом буџету, Генералштаб је одлучио да жртвује своја скупа оклопна возила како не би био принуђен да смањи број регрута. „Под притиском празне кесе, потребно је отворено говорити“, потврдио је министар одбране Норберт Дарабош. ■

СВЕТСКО ПРВЕНСТВО У ПАДОБРАНСТВУ У ЦРНОЈ ГОРИ

За Светско падобранско првенство у Никшићу до сада се пријавило близу 30 националних репрезентација са око 300 такмичара. Такмичење падобранаца биће одржано у Никшићу, од 28. августа до 4. септембра, на реконструисаном аеродрому Капино Поље, на којем су падобранци своје вештине изводили још од тридесетих година.

На Капином Пољу боравио је црногорски министар одбране и председник Организационог одбора падобранског првенства Боро Вучинић. Он је оценио да је све спремно за светско такмичење падобранаца.

Нова аеродромска писта на Капином Пољу дуга је 1.450 а широка 30 метара. Постоји идеја да аеродром код Никшића буде ваздушна лука за приватне авионе богатих туриста који би долазили у Црну Гору и на подручје Дубровника. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Ракеташки на Шабли

Србија гради везе са својим окружењем, што је приоритет ма где се ми у скорој будућности налазили. На источној граници дешава се процес развоја блиских одбрамбених односа са Бугарском, што је у јавности скоро неиредно. Историја односа две државе обилује примерима међусобног конфронтирања за интересе великих сила. Додуше, мора се признати да је Србија једини агресивни рај предузела баш против Бугарске 1885. године, а тај конфликт послужио је хомогенизацији бугарске нације.

Током двадесетог века односи Србије и Бугарске прошли су кроз драматичне конфликти, али су у новије време односи две државе на одбрамбеном плану постали веома блиски.

Историја посебних одбрамбених веза Србије и Бугарске води у 1996. годину, у време када је Дејтонски документ тек почео да се примењује и када је тадашња СРЈ показала амбицију да се приближи НАТОу. Тада је чак и Слободан Милошевић причао о потреби да се уђе у Програм „Партнерство за мир“. У то време између СРЈ и Бугарске често су постојале делегације на високом нивоу. Акробатска група „Лешће звезде“ гостовала је на аеромишингу у Пловдиву. Бугарска се у једном тренутку озбиљно интересовала за набавку школског авиона „Ласта“. Онда је криза на Косову и Метохији привремено застала везе и отворила неугодна питања око чињенице да су авиони НАТОа користили ваздушни простор Бугарске током бомбардовања Србије.

После почетка демократизације Србије било је потребно да прође неко време да би се односи са источним суседом довели у пређашње стање. Повод за обнову сарадње 2005. године била је размена искуства око партиципације у Програму „Партнерство за мир“. Те године одржана је прва заједничка вежба, затим је 2007. уследила прва широкоскопна вежба Србије, Бугарске и Румуније под називом „Дунавска стража“, следиле су вежбе у бугарском симулационом центру у Чаралици, разни семинари, школовања...

И сада – гађање из ракетних система које симболично представља први излазак Србије

у модел сарадње какав се у оквиру НАТОа сироводи у борбеној обуци – свако даје оно што има и тражи оно што му треба. Бугарска има полигон, а Србија потребу да сироводи обуку ракетних батерија. Иако су везе Србије и Бугарске добросуседске и без формалног оквира евроатлантизма, мора да се укаже на то да се процедуре предвиђене у НАТОу користе у сваком војном облику сарадње две државе.

У прошлости су везе градили само полицајци на „високом нивоу“ и тако су одмах после Другог светског рата два лидера, Тито и Димитров, размањала чак и Балканску конфедерацију. Резолуција Информбироа срушила је тај пројекат и следиле су године блокаде источних граница Југославије, у којој се Бугарска и све како потрудила да покаже приврженост источном блоку. Чак и када су односи Београда и Москве доведени у ред, остале су локалне балканске тензије. Тако су, на пример, у нервозна хладноратовска времена на просору према Бугарској у више наврата делимично активирале јединице због неке агресивне изјаве полицајца са друге стране источне границе или због русинских вежби Варшавског пакта.

У будућности, регионални односи умногоме ће превазићи оквири националних граница одбрамбеног система на које смо навикли. Мораћемо да се привикнемо и на то да ће постепено да се створе здружене тактичке јединице или барем да се неки процеси обуке и одржавања интегришу, било са Бугарском било са неком другом од суседних држава. То ће бити једини начин да се реше неки проблеми одбрамбеног система, као што је на пример превисока цена високих технологија. Пример за то представља прејорука НАТОа да државе које немају финансијских средстава за набавку бар ескадриле савремених борбених авиона, учине преседан и одлуче се за набавку само одељења, а да се за одржавање удружи више држава са јојединачно скромним ресурсима. ■

Војска Србије
наредних дана
извешће борбену
обуку у Бугарској,
и то сложени
затак гађања
циљева у ваздушном
простору из
ракетних система
ПВО „нева“ и „куб“
са полигона Шабла
на обали Црног мора,
са нашим ракетама
и бугарским
лансерима

Симулације у проучавању физиономије савременог рата

Као у реалности

Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране Министарства одбране Србије покренуо је 2009. средњорочни пројекат – *Примена симулација у проучавању физиономије савременог рата*. Мотивација за истраживање такве проблематике проистекла је из делокруга рада Института – разрада теоријских и методолошких основа истраживања у домену безбедносних изазова, криза и оружаних сукоба, истраживање проблема истакнутих у стратегијским документима и праћење страних искустава.

Пише др Небојшо НИКОЛИЋ

Актуелност разматрања физиономије савременог ратовања проистиче из динамичке и измењене природе и садржаја текућих оружаних сукоба и нових задатака и мисија које се додељују оружаним снагама. Значај проучавања карактера будућих оружаних сукоба је у томе што пресудно утичу на одређивање структуре и састава оружаних снага, врсту обуке и припрема, доктрину употребе и начин опремања војних снага.

Од савремених оружаних снага захтева се агилност и способност мултифункцијског деловања у извршавању додељених мисија у распону од способности за класични оружани сукоб, до способности за мировне мисије, те деловања у ванредним ситуацијама. Агилност представља способност појединца, јединице или организације да ефикасно одговара на различите изазове у различитим окружењима сходно различитим мисијама. То је својство које проистиче из синергичког ефекта: робусности, флексибилности, прилагодљивости и иновативности.

Карактеристике савремених ратова као што су асиметричност, нелинеарност, динамичност, непредвидљивост, сложеност, релативна краткотрајност и висок интензитет, у великој мери ограничавају примену других метода при проучавању физиономије савременог ратовања. Управо у томе је компаративна предност симулација над осталим истраживачким методама.

Експериментисање

Симулација је начин приказа понашања реалног система или начина одвијања реалног процеса, путем експериментисања на моделу који је направљен тако да представља приказ реалног система или ситуације обухватајући оне аспекте који су од интереса за проучавање. Примена симулационих технологија у војној али и осталим областима одвија се на неколико основних праваца који се међусобно преплићу и условљавају: истраживања, развој НВО, обука, оперативна примена и образовање.

ПРИМЕНА

Основни предуслов за квалитетну примену симулација јесте постојање едукованог кадра. Едукација за област симулације је дуготрајан и захтеван процес који подразумева потпуно овладавање бар једним симулационим пакетом или програмским језиком као и предзнања из различитих области: информационих система, теорије вероватноће и статистике, операционих истраживања.

Војне примене симулација захтевају још један елемент – познавање проблематике функционисања војне организације засновано на релевантном практичном искуству у обављању различитих дужности у војним јединицама. Сарадња различитих организација у систему одбране и ван њега на заједничким пројектима може допринети ефикаснијем развоју сопствених капацитета за све видове примене симулација за војне потребе.

Симулација стохастичких процеса, симулација дискретних догађаја или Монте Карло симулација, синоними су за истраживачке или аналитичке симулације како их називају неки аутори. Генеа Монте Карло симулација и почетак развоја те дисциплине везују се за познати пројекат Менхетн краја Другог светског рата. Симулационо моделовање као методолошки научни приступ развијено је при проучавању реалних проблема који су такве сложености да их је тешко обрадити применом класичних научних метода и теорија. По правилу, то су феномени које одликује бар нека од следећих карактеристика: стохастичност, динамичност, структурна сложеност...

Управо војна област обилује таквим процесима, ситуацијама и системима. Уз то, симулационо моделовање јесте једини ефикасни квантитативни метод за моделовање и проучавање феномена који су врло скупи, опасни (рат, оружана борба) или једноставно још не постоје у реалности (нова организација јединица, нова доктрина употребе). Монте Карло симулације широко се примењују у истражи-

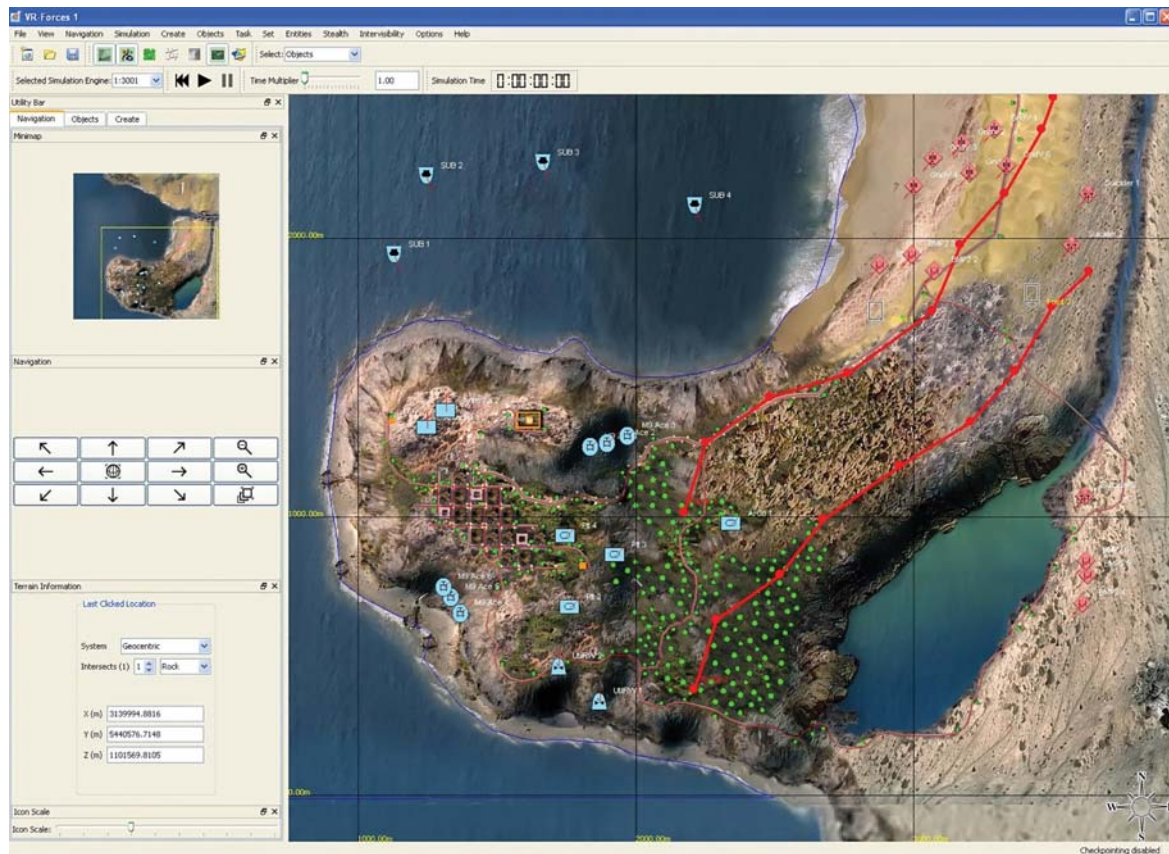
вању проблема из области логистике, моделовања борбених ситуација, процене ефикасности употребе наоружања, командовања и обраде информација.

У развоју наоружања и војне опреме користе се инжењерске методе моделовања и симулације. Један од новијих примера код нас јесу резултати тима професора Момчила Милиновића са Катедре за системе наоружања Машинског факултета. Они су управо завршили двогодишњи пројекат који је подржало Министарства за науку – „Развој симулационих софтверских и експерименталних модела за пројектовање и проверу ефикасности нових решења одбрамбених технологија система наоружања, муниције и војне опреме“. У процесу одлучивању о набавци НВО, уз методе вишекритеријумске анализе, користи се и симулација. На пример, примена симулационих пакета за обуку путем симулација у анализи и избору најбоље варијанте главног оружја у процесу модернизације борбених возила (истраживачки тим са америчке Војне академије Вест Поинт, 2004. године).

Примена симулација у војној обуци одавно је постала један од стандарда обуке у савременим оружаним снагама. За ту сврху формирају се центри за војну обуку симулацијом, који представљају нови елемент у организацијској структури војске. Предности примене симулација у обуци су следеће: јефтиније су од правих вежби, не захтевају велике полигоне, штеде време за обуку, затим, флексибилне и лако прилагодљиве за специфичне циљеве обуке, те дају могућност једновремене обуке виших и нижих командних нивоа. Добра вест за Војску Србије јесте чињеница да ће центри за обуку симулацијом ускоро бити у пуној функцији у оквиру Управе за обуку и доктрину Генералштаба и на Војној академији.

Оперативна примена симулација јесте највиши вид примене симулација који још није заживео у пуној мери, али је препознат његов потенцијал. Постоје примери који су на самој граници истраживачке и оперативне примене симулација у војној области, односно припадају и повезују оба правца. Један од новијих примера је рад Баракхона и групе аутора из 2007, у коме се разматрају проблем ешелонирања материјалних резерви и принципи дотура у циљу побољшања логистике за мрежноцентричне операције. Тај рад има изразито истраживачки карактер, али је оријентисан на оперативну примену и практичну имплементацију.

Мрежно организовање подразумева децентрализа-

цију и дисперзију у више мањих аутономних група које функционишу и комуницирају међусобно без строго централног руковођења. Протагонисти мрежног рата нису само државе, већ то могу бити и остали субјекти као што су криминалне, терористичке, нелегални трговци оружјем, људима...

Ројење

Децентрализоване аутономне ентитете повезују заједнички интереси, циљеви, доктрина и стратегија. Тај вид ратовања није нов, али је снажан замах добио развојем и широким употребом информационих технологија. Дисперзија смањује могућност да противник открије снаге, повећава способност преживљавања у сукобу, смањује величину губитака, збуњује противника одсуством „јасног“ распореда снага. Децентрализација омогућава брзину у размени информација и координацији за деловање. Аутономност омогућава иницијативу и креативност у одлучивању и деловању.

Карактер мрежног рата доводи у питање просторне, временске и друге одреднице класичне перцепције ратовања: нестаје граница између мира и рата, офанзиве и одбране, цивила и војника, затим, долази и до промена у примени закона и обичаја ратовања, а улоге, одговорности и задаци политичара, војника, полицајца, обавештајца и осталих учесника се преплићу.

Сворминг (swarming) или у слободном преводу „ројење“ јесте директна последица ширег концепта мрежно-центричног ратовања. За ауторе тог концепта сматрају се истраживачи из америчке корпорације RAND: Џон Арквил и Дејвид Ранфелд. Сворминг подразумева дејства децентрализованих, дисперзованих снага које се самосинхронизују и концентришу у тренутку напада на противника, а по завршетку се поново разилазе и настављају релативно аутономно деловање. Спона с класичним приступом јесте проналажење или стварање и искоришћење слабости противника. Сворминг карактерише супериорно праћење ситуације – јединице морају знати где је непријатељ и где су пријатељске јединице. Осим локације снага значајни су и остали елементи – намере, активности. Пожељна је и информациона супериорност у односу на противника.

Скривеност – тајност позиције и снага јесте животно важно јер су јединице лоциране у непријатељском окружењу. Сворминг карактерише и жилавост снага – боље компаративне способности у односу на противника, могућност доношења веће штете противнику него што он може остварити (већи домет или прецизност наоружања, те експлоатација екстерних ограничења противника условљених политичким, медијским и сличним факторима). Способност опкољавања и истовременост акција такође су значајне особине тог модела. Предуслови за њих јесу добра информациона и комуникациона повезаност, те јединство интереса и циљева.

Према речима професора Радомира Јанковића (Рачунарски факултет) који више година проучава симулацију сворминга, потенцијална употребна вредност тог концепта огледа се у идеји да се с мањим снагама може постићи више. О симулацији сворминга може се прочитати у студији „Примене симулација у проучавању физиономије савременог рата“ Института за стратегијска истраживања. ■

Изложба фотографија „Нестали животи“

Непознате судбине

Изложба фотографија „Нестали животи“, посвећена несталим лицима током ратова у бившој Југославији, отворена је недавно испред Уметничког павиљона „Цвијета Зузорић“ на Калемегдану, а том приликом представљена је и истоимена књига.

Покровитељи пројекта су Комисија за нестала лица Владе Србије и Међународни комитет Црвеног крста.

Књига „Нестали животи“ документује приче 15 породица које су уз своје најмилије изгубиле и део сопствених живота. Судбине тих људи забележили су британски фотограф Ник Данцигер и канадски писац Рори Меклин, добитници престижних међународних награда у области фотографије и документарног филма, односно књижевности и новинарства.

„Радећи као фоторепортер, био сам сведок сукоба који су се одвијали у региону. Као и после других ратова, људи мисле да је трагедија завршена у тренутку када се борбе окончају. Међутим, оно што је на овим просторима оставило снажан утисак је чињеница да се толико људи воде као нестали“, истакао је Ник Данцигер додајући да је у сусретима са њиховим породицама увидео са колико патње и бола они живе, без обзира на њихову националност и порекло.

„Не могу да упоређујем патњу и да кажем да неки пате више од других. Породице које трагају за неким својим чланом пате подједнако“, наглашава Данцигер.

Према подацима Међународног црвеног крста у ратовима на западном Балкану нестало је 34.775 људи. До сада је решена судбина 20.125 несталих, а породице и пријатељи, и после две деценије од сукоба, трагају за 14.650 особа, покушавајући да сазнају судбину својих најмилијих, да

Аутор фотографија
британски фотограф
Ник Данцигер

добију њихове посмртне остатке и достојанствено их сахране.

„Пре Београда изложба је била постављена у Лондону, где је интересовање било изузетно. Људи су реаговали на трагедију. Људи који не живе или не потичу из земаља у региону не знају ко је на фотографији из Србије, Босне, Хрватске и то су за њих обични људи. Тако и треба да буде“, поручује аутор фотографија додајући да су људи, док су гледали фотографије, мислили да би то могла да буде њихова сестра, мајка, ћерка или син...

Трагање за информацијама

„Годинама већ ове породице пролазе кроз пакао. Неизвесност у којој су принуђени да живе изазива дубоку патњу и оставља трајне ране. Иза хладне статистике стоје појединци, мушкарци, жене и деца чији животи су истргнути неизрецивим насиљем. Основно је питање људског достојанства и политичке одговорности да хиљаде породица које пате због овога добију информацију и подршку“, рекао је на отварању изложбе Пол-Анри Арни, шеф регионалне канцеларије Међународног комитета Црвеног крста.

Према његовим речима, садашњом брзином процеса, биће потребне 33 године да се реше сви преостали случајеви из сукоба на Косову, 22 године за жртве у Хрватској и 11 година за Босну и Херцеговину. „Расветљавање њихове судбине је обавеза свих нас. Породице имају право да знају шта се десило са њиховим најмилијим, али и право да знају ко је починио злочине над њима“, казао је Вељко Одаловић, председник Комисије за нестала лица Владе Републике Србије. Одаловић је подсетио да се један мали град од 15.000 људи и даље води као нестало.

„Породице несталих лица које окупља Координација српских удружења незадовољне су динамиком рада надлежних институција. Верујемо да је могло више да се уради деполитизацијом проблема и тражимо да се жртвама, без дискриминације, да исти третман“, рекла је Олгица Божанић, из Координације српских удружења несталих лица са простора бивше Југославије.

„Како је ово могло да се догоди у 20. веку и зашто да нас не учинимо више за ове породице – чини ми се да је размишљање на које их је изложба навела“, објашњава Данцигер. Он истиче да је било изузетно тешко направити селекцију прича и фото записа за књигу, имајући у виду специфичност балканског региона, али и број трагичних прича коју свака од ових породица може да исприча.

„Сматрам да судбине несталих које смо овим путем представили објективно осликавају проблематику несталих лица на овим просторима“, закључује Ник Данцигер.

Књига „Нестали животи“ преведена је на три језика, а изложба је јавности премијерно представљена у Лондону у јулу ове године. Након Београда, фотографије ће бити изложене у Сарајеву, Приштини, Мостару, Стразбуру, Бањалуци, Бриселу, Берну и Отави. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

Изложба Војног музеја

Раскош гардијских униформи

Изложбом „180 година Гарде у Србији” Војни музеј обележио је свој дан – 22. август, када је 1878. године кнез Милан потписао акт о формирању музеја. Било је то на владарев рођендан (10. августа по старом календару), а том приликом прочитан је и акт о независности Србије након Берлинског конгреса.

Аутор изложбе виши кустос Душанка Маричић успела је да приреди динамичну експозицију комбинујући гардијске униформе из различитих епоха са фотографијама на којима су гардисти са личним наоружањем.

Изложени музејски предмети из 19. и 20. века представљени су хронолошки и допуњени реконструкцијама и копијама предмета тамо где је то било неопходно. Изложбом доминирају гардијске униформе од првоустановљене 1859. године, преко карактеристичних за крај 19. и почетак 20. века, па све до савремених униформи. Посебно место заузима наоружање – композиција сачињена од оригиналних музејских предмета хладног и ватреног оружја.

Гардијске капе представљају значајан део униформе и истичу се својом лепотом. Ту су кепи – капа гардисте ордонанс официра из 1882. године и шапка краља Александра Првог Карађорђевића.

Поред униформи и оружја, и ликовни уметници оставили су траг, импресионирани изгледом гардиста. Поред портрета књаза Милоша, рад непознатог аутора, ту су и два акварела познатог уметника Карола Поп де Сатмарија и акварели Добросава–Добре Ђорђевића, који представљају гардијске униформе и истичу посебност опреме официра и редова припадника Гарде.

У централном делу Галерије Војног музеја доминирају гардијске заставе. Једна је сачувани оригинал из 1903. године и представља уникатни ручни рад, на којој се види раскошни таленат везиља које су је у злату извезле. Друга заставка је из 1956. године и представља југословенску гардијску заставу.

Изложбом је остварен спој традиције и садашњости и представљен развој Гарде у Србији кроз 180 година. ■

Иван МИЈАТОВИЋ

РЕЧИ И СИНТАГМЕ

Срамота

Пише
Зорица ЈАНКОВИЋ

Већ смо навикли да у говору јавних личности, пре свега политичара, чујемо одређене речи и синтагме, које су у том моменту у моди, односно „у топу“. Да се подсетимо, с временом је то била *штензија* (1989), па *шћа још шреба да се деси* (1990), *ничим изазване* (1992), *девасширање* (1997), *диверсификација* (1998), *кохабишација* (2003), *кредибилишети* (2006), *аилицирање* (2007), *лициирање* (2008). Од прошле године сви нешто *преиознају* и после тога имају *бенефиш*. Овог пролећа „у топу“ је *релаксација* (*релаксирани односи, релаксирана атмосфера, релаксиран пристиуи, релаксиран начин, релаксиран сшав*), а од недавно многи истичу да је за успех неопходна *синергија*.

Некако истовремено са бенефитом, релаксацијом и синергијом, место на „топ листи“ заузела је реч *срамота*. У Речнику српскохрватског језика (Матица српска, Нови Сад 1973) стоји да је *срамота* стање, положај који изазива презир, понижење; увреда; дубоко и јако осећање срама, стида; нечастан, сраман чин.

Због чега се ова стара српска реч, у ово време, све чешће код нас изговара? Изгледа да ћемо одговор на ово нимало једноставно питање, наћи у дефиницији датој у све више коришћеном (посећеном) Речнику сленга Vukajlija (www.vukajlija.com), где се каже да се реч *срамота* изговара „када, погођени неправдом, нисмо у могућности баш ништа да учинимо, сем да одиграмо на карту морала оног који нам чини неправду“.

И изгледа да је тако. Шта друго да кажемо када нам политичари једно говоре а друго раде, када до јуче угледне јавне личности (судије, тужиоце, градоначелнике, банке, лекаре, спортисте, манекене) видимо са лисицама на рукама, али и када спортске судије краду наш тим или репрезентацију.

Наравно, ова реч када је изговоре јавне личности има већу тежину. Тако је изјава председника Хрватске Иве Јосиповића: „Срамота је да криминалци сарађују боље од држава“, допринела напретку дела билатералних односа две суседне земље.

Али, јавно изговорена реч *срамота* све се више непримерено и неодговорно користи. Нема дана да се у ударним ТВ терминима и на насловним странама штампаних медија не пришивају квалификације као што су: то је *срамота* за државу, то је *срамота* за Србију, то је *срамота* за скупштину, то је *срамота* за српски народ...

На крају, позивам на одмереност у исказивању јавно изговорене речи. А што се тиче топ речи *срамота*, искористимо је да кажемо: није *срамота* питати, није *срамота* исказивати емоције, није *срамота* похвалити владу и није *срамота* изгубити утакмицу од Бразила. ■

Ауторка је историчар и кустос
Историјског музеја Србије

Пише: Крсман МИЛОШЕВИЋ

Срби у руском ратном плану

После пораза на Чегру и Делиграду, 1809. године, морал устаника био је на тешком испиту, баш као и Карађорђево поверење у Русе, изиграно неколико пута до тада. Промене у односима између Наполеона и Аустрије с једне стране и све изгледнији сукоб Русије и Турске с друге, навели су велике силе да поново обратe пажњу на Србе и Србију. Свака из свог интереса, наравно.

Неуобичајено блага зима 1809/10. рано је „измамила ратнике“ на бојно поље. Војни успеси Турске у претходној години будили су јој наду да ће, после више од пет година, решити проблем српског устанка. Порта је поново именовала Хуршид-пашу за румелијског, а Ибрахим-пашу за босанског везира, очекујући сигуран успех у предстојећим биткама. У Босни је спроведена масовна мобилизација. У ферману Ибрахим-паше се каже: „Жене и дјецу им заробите, покретну имовину поробите и поплачкајте, те тако гледајте да се та српска брига једном за увијек крају приведе.“

Иако збуњени неслогом својих главних старешина, посебно пореклог војводе Миленка Стојковића, Петра Добрњца и Хајдук-Вељка, који су били у отвореном сукобу са Карађорђем, српски устаници били су спремни да дочекају Турке. У постојећим околностима, с обзиром на веома изванредан рат између Турске и Русије, Руси су проценили да им Срби „могу бити од користи“ и донекле изменили политику према устаницима, које су 1809. године оставили на цедилу, заустављајући се на Дунаву. У ратној прокламацији упућеној 3. мар-

та, Багратион је обећао Србија „независност и блаженство”, ако се повежу с његовим трупама под командом генерала Исајева. Није избегао да Србе подсети да су „пролили много крви”, а нису решили свој проблем с Турцима.

Руска прокламација је доста утицала на Карађорђа. Иако су били незадовољни тадашњим вождовим приближавањем Француској и Аустрији, Руси су га јавно бранили и истицали његове огромне заслуге. Но, ипак, против њега је била уперена Багратионова замисао да се конзул Родофиникин, после бекства из Србије претходне године, супротно вождовој вољи, врати, а устаничка војска стави под команду генерала Исајева. Било како било, руска војска је 22. марта прешла Дунав и запосела Велико Острво, а Хајдук Вељко је ушао у Брзу Паланку. Ситуација се, међутим, ускоро мења, јер Руси убрзо напуштају Острво, а нешто касније долази и до промена у руском ратном плану и замене Багратиона са генералом Бантишем Каменским.

Промене у руској војсци

Нови командант руских трупа против Турака, гроф Каменски, извињавао се Карађорђу и Совјету због повлачења руских трупа са Дунава, уз обећање да ће их у мају вратити у Србију. Уместо, за Карађорђа непожељног Родофиникина, за „садејство” са Србима одређен је гроф Цукато, чиме је и коначно уклоњен Родофиникин. Сматра се да је на такву одлуку битно утицало војвода Милан Обреновић, али вожд није одмах о томе обавештен. У писму Карађорђу, 1. маја, Цукато је хвалио „ратоборност Срба” и обећао да ће упутити војну помоћ, прећи Дунав и спојити се с устаницима. Узгред, прекорео је устаничке старешине због неслоге, рекавши: „Знајте да су лична непријатељства највеће државе довеле до пропасти.”

Каменски је био опрезнији према Србима. Ипак, нестрпљиво је пожуривао српске вође да се „уклуче у рат”. Карађорђу се, међутим, пошто је водио преговоре с Аустријом, сада није журило. Његово неуобичајено ћутање и пасивност

УОЧИ НОВОГ СУКОБА

После пораза устаника 1809. године, враћање турске власти у Београдски пашалук, сматрали су Аустријанци, значило би удаљавање Карађорђа и устаничких вођа из Србије. Портини и аустријско виђење „српског питања” потпуно се подударало. Принц Метерних је обавестио цара (3. фебруара) да аустријским интересима одговара успостављање мира у Србији и „њено враћање под турску власт”. Када се све сумира, чита је разлика у држању Аустрије и Русије према ситуацији у Србији. Руси су, очекујући сукоб с Турцима, дошли у Србију и преко свог дипломате правили планове о њеном уређењу, док су Аустријанци прижељкивали смиривање Србије. Карађорђе је био уважаван од Аустрије, али у крајњем исходу, ако би Монархија била гарант потчињености Србије Турској, он би из тих планова био искључен.

Карађорђе Пећровић

ужурбано обнављали опустошену територију и погранична утврђења која су тешко страдала претходне године. Скоро све прекоморавске нахије биле су попаљене, опустошене и поробљене, па су се огромне масе избеглица нашле у Шумадији, у Јагодинској и Крагујевачкој, а делом у Смедеревској и Београдској нахији. Све у свему, било је неколико десетина хиљада душа, чак и из делова Прокупљанске, Нишке, Лесковачке, Врањске и Пиротске нахије, са Софијског поља и Загорја, одакле их је провео Хајдук Вељко.

И Руси и Турци предано су се припремали за наставак рата. Бројне и врло јаке војне снаге запоселе су борбене положаје око Дунава, где се налазило много насеља са јаким утврђењима. Разуме се, било је важно овладати тим страте-

изазвали су сумњу код грофа Цуката, који је већ израдио ратни план за Србију, имајући у виду и руске ратне циљеве. Од Карађорђа је 8. маја тражио 6.000 војника, односно лево крило српских снага, које би се спојило с руским трупама и дејствовало на простору између Мораве и Тимока, према Нишу. Тим заједничким трупама командовао би генерал Цукато. Другим делом српских снага командовао би Карађорђе у „централном простору”, између Мораве и Колубаре, док би трећи део српских снага, између Колубаре и Дрине, штитио границу према Босни.

Опрезни Карађорђе

Тих дана, када су Руси понајвише радили на „активирању” Срба за наставак рата, Карађорђе је био у тајним преговорима са аустријским бароном и генералом Симбшеном. Није спорно, после пораза на Делиграду и Чегру 1909. године, вођа Устанка, први пут од Збора у Орашцу, није био спреман да олако уђе у нове сукобе с Турцима. Али, у интересу Руса, било је хитно измирење устаничких вођа и укључивање Србије у рат против Турака. Зато је на Народној скупштини (13. маја) Карађорђе био приморан да се одрекне „заштите” од Аустрије, уз услов да се скине са њега свака одговорност ако би их Руси поново „обманули и оставили”.

До лета 1810. Срби су журбано обнављали опустошену територију и погранична утврђења која су тешко страдала претходне године. Скоро све прекоморавске нахије биле су попаљене, опустошене и поробљене, па су се огромне масе избеглица нашле у Шумадији, у Јагодинској и Крагујевачкој, а делом у Смедеревској и Београдској нахији. Све у свему, било је неколико десетина хиљада душа, чак и из делова Прокупљанске, Нишке, Лесковачке, Врањске и Пиротске нахије, са Софијског поља и Загорја, одакле их је провео Хајдук Вељко.

И Руси и Турци предано су се припремали за наставак рата. Бројне и врло јаке војне снаге запоселе су борбене положаје око Дунава, где се налазило много насеља са јаким утврђењима. Разуме се, било је важно овладати тим страте-

шким објектима, пошто је унутрашњи део Бугарске био сиромашан са тврђавама. Учешће Срба у рату било је од интереса за обе стране. За Русе, јер се тиме јачало њихово десно крило, а за Турке – јер су на свом левом крилу имали опробаног и живог противника, који би могао да их угрози с бока.

Позивајући српске устанике у рат, Руси су их, више него раније, обилато снабдели ратним материјалом и новцем. Од пролећа 1810. руске заставе вијориле су се дуж скоро целе Србије, стизало је наоружање и војна опрема, поправљени топови су упућивани у Тополу, одакле их је вожд плански усмеравао на ратишта. И свој двор у Тополи утврдио је палисадама (пољским утврђењима) на којима се налазило 12 топова.

Карађорђе, ипак, није журио у спајању устаничких снага са Русима. Нервозни и нестрпљиви Цукато молио га је 27. маја да „што пре упути војску“, јер од помоћи Срба зависи његов положај. „Ако наш преузвишени владар не узме учешћа у судбини Србије, главни командант неће ширити десно крило до Ваших граница“, упозоравао је вожда. Повремено, тада нестрпљиви Цукато, с правом је сумњао у вождову искреност. Вождово писмо генералу Симбшену, две недеље касније (11. јуна), то недвосмислено потврђује. „Тако ми до данас наше војске на граници нисмо поставили, него се онако владамо, како што су нама Ваша екселенција обзнанили и по ономе се држимо, а турским пашама једнако одписујемо да ми с њима боја или војне имати нећемо.“ Тим садржајем писма он је директно „открио“ одакле су стизале сугестије за очито оклевање, али је обмануо и Симбшена, пошто је ипак отпочео да упућује војску на ратишта.

Офанзива на Дунаву

Према раније поменутом плану, устаничке снаге распооређене су на три операцијске просторије: источни део у селу Тополници у Поречкој реци, средишњи у Делиграду, западни у Лозници. Овога пута, занемарен је фронт према Рашкој и Црној Гори. Тек у другој половини маја Карађорђе је наредио да се појачају граничне јединице, истурањем само половине својих снага.

А онда, не оклевајући, гроф и генерал Каменски отпочео је снажну офанзиву на Дунаву и након ефектне победе над Пеливан-пашом, упутио је Србима трећу прокламацију (11. јуна). Обавештавајући их о својим победама, преклињао их је да напакон „буду сложни“ и отпочну планирана ратна дејства. У тој прокламацији он каже: „Похитите дакле и ви, храбри Срби, наша верна браћо и сојузници...“. Још важније би-

НЕСЛОГА

Неслога међу главним устаничким вођама, праћена отвореним отпором према Карађорђу, била је и даље камен спотицања. Сем Стојковића, Петра Добрњца и неких других, страховит отпор пружао је и Милоје Петровић. Иако је био веома имућан и имао „лепе дворове“ у Остружници, он се тешко мирио са вождовом одлуком о његовом „привременом“ удаљавању са државних функција. Веома разочаран и осветољубив, подстицао је узнемирани народ на непослушност према Сими Марковићу, Марку Катићу и Карађорђу.

Због општег народног незадовољства изазваног увођењем „ратног пореза“, најтрагичније је прошао Марко Катић. Он и кнез Сима су у Рогачи покушали да „утишају“ побуњенике, али су они у „општем метежу“ убили Марка Катића и везали кнеза Симу. Вожд је једва смирио ту побуну, кнеза Симу ослободио, а Милоје Петровић је, бојећи се казне, 25. фебруара пребегао у Аустрију. На упорно вождово инсистирање, аустријски гранични органи су га 13. априла предали војводи Луки Лазаревићу у Шапцу, где је два дана касније погубљен. Глава тог „богатог, а немирног команданта“ била је изложена испред Београдске цркве, као опомена за непокорност вожду.

Турцима су нанели пораз у селу Видрувцу код Прахова (23. јуна), а пет дана касније заузети су турски шанчеви око Брзе Паланке, након чега се предао турски гарнизон. Током вођења борби, Цукато је задивила храброст и способност српских устаника, а посебно јуначко и храбро држање Хајдук Вељка.

Јачање Карађорђа

У пролеће 1810. Карађорђе је дуже време боравио у Тополи. Цукато је тражио да он иде на ратиште и „утврди се у Ђуприји и Делиграду“. Пошто није претила непосредна ратна опасност од Босне, било је потребе да се снаге из средишњег дела Србије што пре споје са онима према Крајини и Дунаву. Вожд је 30. јуна стигао у Делиград, а већ сутрадан нашао се пред Бањом, коју су устаници држали у окружењу. Баш у тренутку припреме за напад, вожд је добио писмо Совјета којим га обавештавају о „покрету аустријских трупа“ према северној граници. Немајући избора, одмах је потражио савет од Цуката, а одговор је добио тек у трећем писму, после шест дана. У том писму Цукато га је „уверавао“ да има наређење да „општи само са њим и Совјетом“. Још значајнија је била заповест коју је добио од „надлежних Руса“, где се каже „за утврдити Вас на високом месту достоинства на којем се Ви находите“. Тим чином Руси су, у тињању сукобу Карађорђа с Добрњцем и Стојковићем, напокон, потпуно и отворено стали на његову страну.

У поменутом писму Цукато се љутио на Совјет што је повукао део устаничких снага са источног ратишта. „Будући да сам послат овамо искључиво ради Вашег интереса, Ваша војска, која се овде налази, зависиће од мојих непосредних наређења“, био је одлучан руски командант. Том приликом од Карађорђа је тражио да што чешће „упада у Бугарску“,

ле су усмене поруке које је Карађорђу донео архимандрит Филипковић. У вождовом одговору Каменском (26. јуна) приметно је умерено незадовољство што руски командант није знао за „велике српске невоље“ које је донело штетно деловање дипломате Родофиникина. Па, ипак, као што је то чињено и у ранијим сличним приликама, прокламација је благовремено упућена у све цркве, манастире и градове ради „обзнане народу“. Више није било времена за оклевање.

Устаничке снаге за садејство са Русима, предвођене војводом Петром Добрњцем, имале су око 4.500 пешака и 1.500 коњаника. Са Русима су се спојиле 17. јуна на Великом Острву. Том приликом извршено је опкољавање Брзе Паланке, Кладова и Прахова. Заједничким снага-

не би ли их дигао на устанак и олакшао борбе око Неготина и Прахова, где су Турци прешли у офанзиву. Да би вожда још више охрабрио и ојачао, упутио му је Хајдук-Вељка са 25 Козака.

Дефанзива Турака

Гледано у целини, Турци су се тада одлучили за одбрамбени рат. Чврсто су држали добро утврђене градове и мирно чекали непријатеља на тврђавским и шанчаним бедемима. И заиста, борба са бројним градским посадама на Дунаву није била једноставна ни за снажне руске трупе. До почетка јула на ратиште су упућене све расположиве српске снаге, па први пут устаницима није остала ни нужна резерва. Карађорђе је 29. јула уверавао Цуката да је ратовање у 1809. исцрпело устанике и да они више нису у стању да се ангажују као раније. Народ је „изнемогао“ и почео да „сумња“ у успех Устанка. „Део народа радије би се предао Турцима, него што би се борио против њих.“ Те искрене вождове речи потврђују озбиљну клонулоост Устанка и кризу која их је водила коначном слому 1813. године.

Са временске дистанце од два века поуздано се може тврдити да су руски генерали Цукато и Исајев били веома ода ни Србима и Карађорђу. Цукато је добро знао да су устаничке снаге просторно веома разбацане, па су и због тога свуда недовољно јаке. У начелу, ко хоће све да брани, тај није у могућности ништа да одбрани. Због тога је, као искусни војни стратег, вожда саветовао да реалније концентрише своје снаге. „Ово је савет пријатеља који Вас искрено воли“, писао је Цукато вожду. Дакако, вожд је знао да су његове снаге раштркане, али је поучен искуством из 1809, када су Турци без већих потешкоћа обилазили српске шанчеве и продирали у унутрашњост, он ослабио посаде и ојачао линије између њих. Реално, вожд није ни имао одакле да створи резерву. „Наша војска, која је чувала ова места, делом је изгинула на Каменици, делом се налази код Вас, а они који су у резерви, распоређени су по границама... Ја сам са хиљаду људи остао у Ђуприји; то је цео мој резервни корпус против 20 или 30 хиљада Турака“, жалио се Карађорђе Цукату (12. августа).

Као и у многим случајевима раније, Турци су показали лукавство, вештину и упорност у одбрани. На Петровдан, турским снагама у Бањи стигла је помоћ од 4.000 војника, три топа и једног мерзера. Устаници, са вождом на челу, тукли су се три сата, али нису спречили спајање турских снага. Сутрадан је стигао и Хајдук Вељко са четом козака. У наставку борбе Хајдук Вељко је рањен, а устаници поражени уз око 1.500 погинулих. Та победа Турака дочекана је у Цариграду с огромним одушевљењем и одмах „обзнањена“ у целом Царству. Када се опоравио, Хајдук Вељко се са преживелим козацима јавио Цукату, коме је био потребан као добар познавалац Крајине, терена, путева и народа. Карађорђу је упућена нова чета козака, почасних телохранитеља и козачки пук под командом коњичког капетана Никича, иначе, родом из Срема.

Миленка Сшојковић

Цукато и Карађорђе су добили поуздане извештаје да се Турци, са огромним трупама од 36.000 војника, припремају за напад на српско-руске снаге. Крајем јула кладовски гарнизон извео је „испад“ против устаничких снага, али је враћен уз велике губитке. Но, убрзо, под Праховом 2. августа вођена је велика битка у којој су Турци потучени (око 500 мртвих и 600 рањених), док су српско-руски губици износили 47 погинулих и 72 рањена борца. До поновне битке дошло је наредног дана у којој су српско-руске снаге однеле победу, остављајући на бојном пољу својих 37 погинулих и 64 рањених бораца. Тиме је прекинута турска офанзивна преоћ у делу Крајине на Дунаву, па су Турци били приморани да пређу у дефанзиву. И Кладово је капитулирало 2. августа. Вук бележи како је Петар Добрињац, поставши „управитељ“ Кладова, био „веома гостољубив према руским официрима“, који су код њега „једнако и ручавали и вечеравали и чај пили...“. Цукато је са простора Прахова и Неготина упутио према Нишу „летећу јединицу“ под командом генерала Орурка, како би тамо некако смањио огроман притисак на устаничке снаге.

Цукато је капитулирало 2. августа. Вук бележи како је Петар Добрињац, поставши „управитељ“ Кладова, био „веома гостољубив према руским официрима“, који су код њега „једнако и ручавали и вечеравали и чај пили...“. Цукато је са простора Прахова и Неготина упутио према Нишу „летећу јединицу“ под командом генерала Орурка, како би тамо некако смањио огроман притисак на устаничке снаге.

Јунаштво устаника

У тадашњим тешким данима српског војевања, Карађорђе је уз помоћ Руса с великим напорима одржавао борбени дух устаника источне Србије. Они су постепено „враћали“ ранију борбеност и храброст, при чему је Хајдук Вељко био непревазиђен. У освајању Прахова (1810), за исказану храброст, генерал Каменски га је одликовао златном медаљом и поклонио му сабљу са позаћеним балчаком, на којој су биле угравиране речи: „За храброст“. И вожд је веома ценио Хајдук-Вељка. У једном периоду за саветника му је послао Стевана Живковића, плашећи се да Вељко „због претеране храбрости, војску у лудо не упропасти“. Дакако, и друге старешине и устаници су одушевљавали Русе. Атанасије Чарапић, командант Грочанске нахије, побратим Хајдук-Вељков, храбро је погинуо код Прахова (23. августа). Баш у то време, погинуо је и војвода Милош Поцерац, вождов миљеник. Он је на другом крају Србије, у Поцерини, гонио злогласног хајдука Прела.

Када је црногорски владика Петар Први (1784–1830) тих дана био обавештен да су Руси стигли у Србију, одмах је упутио свог изасланика Симеона Орловића да се састане с Карађорђем и Цукатом. Владици се журило да се „сједини са Србијом“ и „осигура везу“ са Русима. Но, од претходне године, после свог похода у Стари Влах, Карађорђе није више био загрејан за ту идеју. Сем тога, ни ратним планом није била предвиђена успостава јединства с Црном Гором. Главнина устаничких снага била је упућена према Нишу. Ипак, вожд је обећао владици да ће по повлачењу турских трупа у зимовнике „поћи к њему“, па „или заједно да живимо, или да заједно мремо“. Везу са владиком препустио је војводи Милану Обреновићу, српском депутату при руској војсци. ■

(Наставља се у следећем броју)

Срби на рекама

Херојска одбрана

**Прошло је 69 година
од априлског рата
и херојске погибије
готово целокупне
посаде монитора Драва,
која је до последњег
даха бранила не само
свој брод, већ и
достојанство најмлађег
рода српске војске
– морнарице**

Иако је организовање војних јединица на нашим рекама отпочело још у средњем веку, са тзв. „шајкашима“, који су бранили границу аустријске царевине од Турака, током 19. и почетком 20. века, Срби нису имали своју посебну јединицу за борбе на води. За превозење и изненадне нападе у подручју око река користили су постојећа пловна средства.

Почетак Првог светског рата дочекан је без речне флотиле, али се потреба за таквом јединицом показала већ са првим дејствима рата 1914. године, када су аустроугарски монитори несметано бомбардовали и рушили Београд. Организовање српске речне ратне флотиле отпочело је након потпуног пораза непријатељских офанзива крајем 1914. године и повлачења непријатеља преко Саве и Дунава. Сле-

деће године, уз помоћ савезника, убрзано се радило на формирању и опремању Речне флотиле, јединице са искључивом наменом за ограничена дејства на фронту око Београда.

У саставу Српске флотиле током Првог светског рата налазили су се и дејствовали оклопљени брод *Тимок*, оклопни чамци *Јагар*, *Далмација* и *Босна*, брзи моторни чамци *Победа*, *Свети Ђорђе* и *Слобода* (са руском посадом), више шлепова и чамаца, те придодати енглески торпедни чамац са енглеском посадом. Овако импровизирана Речна флотила изводила је борбена дејства од 6. до 9. октобра 1915, у којима су скоро сви бродови били оштећени, а након повлачења копнених снага посаде су их уништили.

Речна ратна флотила у Београду 1939. године

Завршетком Првог светског рата, Аустроугарска флота предата је Краљевини СХС, тако су се у саставу Речне флотиле наша четири монитора: *Драва*, *Варгар*, *Морава* и *Сава*. Уочи Другог светског рата Речна ратна флотила Краљевске морнарице имала је три реморкера *Цер*, *Шабац* и *Сисак*, два стражарска чамца на Охридском језеру *Граничар* и *Сџражар*, јахту *Драгор* и неколико пописних бродова.

Прекоманда

Кишни 8. децембар 1940. донео је младом официру Краљевске морнарице Александру Берићу вест о прекоманди, која ће га одвојити од две нераздвајне љубави – породице и мора. Супруга Вера и син Иван испраћали су га до тада много пута, накратко и са осећањима поузданог повратка, али овога пута то је била прекоманда, а не пловидба са упловљењем у матичну луку. Поручник бојног брода прве класе сада је у рукама имао наредбу о премештају из Боке Которске, са минополагача *Малинска*, којим је командовао, у базу Речне флотиле у Новом Саду, на место команданта монитора *Драва*.

Примопредаја дужности команданта *Драве* обављена је у Текији 12. децембра 1940. године. Тих дана посада брода традиционално је припремала морнарску славу, Светог Николу, заштитника помораца, бродара и свих путника, коју су свечано прославили са мештанима. Након само десет дана од примопредаје дужности, 23. децембра, први пут монитор је испловио под командом новог команданта Александра Берића. Најава зиме условила је пребазирање *Драве* у чукарички зимовник.

Пред новим командантом нашли су се велики изазови, јер му је било много тога непознато: брод, посада, река... Боравак брода у зимовнику био је веома динамичан, извршена је смена чланова посаде, поручник бојног брода друге класе Бруно Шегвић постављен је на дужност првог официра а поручник фрегате Сулејман Шековић за другог официра. Обављени су ремонтни радови на машинама, а на инсистирање команданта на предњој куполи монтиран је противавионски митраљез.

Те зимске месеце на броду нови командант искористио је и да стекне

Александар Берић командант монитора „Драва“

До последњег тренутка

Својим храбрим и херојским држањем посада је учинила велики подвиг. Тешку трагедију монитора преживело је само десет чланова јуначке посаде: наредници Раде Милојевић, Карло Банух, Милоје Милојевић, Иван Ковачић, Милош Мунџас, Иван Доратић поднаредници Мирослав Шурдиловић, Милисав Мојсилов, Лео Пинтарић и морнар Каменко Петров, који су каснијим казивањима пренели голготу *Драве*.

Командант монитора *Драва* остао је са својим бродом до последњег тренутка. Поручник бојног брода прве класе Александар Берић завршио је часно своју командантску дужност и поздрављајући државну заставу испунио дату официрску реч да брод неће предати у руке непријатељу. Беживотно тело 35-годишњег официра, хероја априлског рата, пронашли су сељани Белегиша, 90 км низводно од потонућа брода и сахранили га на сеоском гробљу, где и данас почива.

мишљење о сваком члану посаде, прелиставајући њихова досијеа и разговарајући са свима понаособ. Новоукрцани морнари брзо се зближе на броду, након неколико дана стекне се утисак као да се познају одавно. Новог команданта одликовале су сталоженост и строгаћа, али су присност и правичност убрзо преовладавали његовом

личношћу због чега је, за кратко време, стекао поштовање свих и постао омиљен међу посадом.

У освиту рата

Након двомесечног боравка у зимовнику *Драва* је пребазирана за Нови Сад, одакле је почетком марта, након снабдевања горивом и муницијом, пућена према Ердуту, на обезбеђење Богојевског моста. Тих дана изводила се интензивна обука са артиљерцима на топовима, вежбали су највише на противавионским топовима и митраљезима, јер је било јасно да *Драви* највећа опасност прети са неба, од авијације. Посебна пажња била је посвећена и психолошкој припреми посаде за рат.

Током мартовских протеста широм земље против приступања Тројном пакту, посада *Драве* добила је наређење да исплови из Ердута за Бездан. Тада је било сасвим очигледно да је рат неизбежан. Касно поподне 27. марта, монитор је испловио из Ердута ка Бездану и усидрио се на 1.425. пловном километру реке Дунав, у близини царинског пристана. Тада су изведене последње припреме за довођење брода у највиши степен приправности и спремности за борбу. *Драва* је својим доласком у Бездан и патролирањем омогућила заштиту према граници, контролисала је пловне објекте и објекте дуж обале, јер су активности извиђачких снага непријатеља биле све учесталије. То се нарочито односило на изузетно појачано непријатељско извиђање из ваздуха, због чега је монитор непрестано мењао своју позицију, а током ноћи између 4. и 5. априла наређено је да се брод маскира а вез промени уз десну обалу реке у густо врбак. Ова мера је постигла жељени ефекат. Због успешне камуфлаже, авиони нису успевали да примете и да утврде позицију брода.

Шестог априла у 4 часа ујутру, радио-телеграфиста примио је отворени телеграм: „Рат је почео. Поступите по наређењу.“ Командант *Драве* наредио је узбуну и на збору саопштио посади да се земља налази у ратном стању и да им је задатак спречавање уласка непријатељских бродова на сопствену територију и пружање артиљеријске подршке копненим снагама у захвату реке.

Монитор Драва

Речни монитор Драва био је савременије градње, у флотну листу уведен је 1923. године. Витални делови монитора били су оклопљени челиком дебљине до 30 мм. Бројао је посаду од 89 чланова, депласман од 536 тона, дужину 80 м, ширину 12 м, газ од 1,3 до 1,7 м, брзину од 24 км/ч. Палуба монитора била је специјално израђена са закошењем, која је требало да штити од авионских бомби. Наоружање на броду чинили су: три хаубице 120 мм у куполама на крми и двоцевни топ од 120 мм на прамцу, два противавионска двоцевна топа 66 мм, тешки противавионски митраљез 20 мм и седам митраљеза од 7.9 мм, а за погонско гориво је користио нафту и лож-уље.

Прва дејства Драве отпочела су око 9 часова, када је непријатељски извиђачки авион отворио митраљеску ватру, након чега су се интензивирали напади из ваздуха у ниском лету. Командант је применио тактику мењања позиције брода након сваког напада, што је чинио изузетно вешто, тако да су авиони све чешће испаливали рафале насумице уз обалу. Умешност и обученост артиљераца са монитора брзо се показала, погођени авиони маневрисали су и повлачили се пред густом и прецизном ватром бродске артиљерије, што је било видљиво по црном трагу који су остављали за собом.

Осмог априла настао је прекид везе брода са базом флотиле у Новом Саду, веза није могла да се успостави ни са Командом Морнарице у Земуну а ни са Министарством војске и морнарице, што није пољуљало посаду Драве у намери да настави са одлучним отпором. Ту одлучност нису поколебале ни издаја Хрватске која се прогласила државом, ни неповољне вести са свих фронта, ни појава петоколонаша, који су наводили нападе авијације преко ручних радио-станица, јављајући позицију брода и кретање копнених трупа.

Упркос свему, Драва је све своје потенцијале усмерила на извршење постављених задатака. Тако је 10. априла брод пребазиран на леву обалу Дунава у Бездану, на царинско пристаниште, одакле је наредног дана, током јутарњих часова, пружао подршку за пребацивање трупа из Батине у Бездан, обасипајући баражном ватром налете авиона, приликом којих је успео да уништи два а многе да оштети.

Након тих окршаја командант и посада су се уверили да су авиони полетали са неког аеродрома у близини границе, на основу чега је донета одлука о бомбардовању аеродрома код Мохача.

Извиђачу на брду изнад Батине, на успостављеној осматрачкој станици, са које је осматрана река до мађарске границе, издато је наређење да коригује артиљеријску ватру. Након извршеног прорачуна и под окриљем мрака, монитор је заплывио уз Дунав и

отворио артиљеријску ватру. Испалењено је преко тридесет плотуна (око 150-180 граната), а извиђач је светлосним сигнаlima јављао да гранате погађају циљ.

Артиљеријски официр поручник фрегате Шеховић био је послат на осматрачницу, ради што боље корекције ватре. Након повратка на монитор потврдио је успешност гранатирања и рапортирао команданту да су најмање четири авиона потпуно уништена током напада. На крају, напад је постигао циљ, авиони више нису полетали са тог аеродрома, а код посаде је створио изузетно осећање поноса на постигнути успех.

Без наредбе о повлачењу

Међутим, вести са радио-станица биле су више него тужне, непријатељске трупе напредовале су на свим

фронтовима, српска војска је била у расулу. Након саветовања са својим официрима командант Берић је донео одлуку, коју је на сазваном збору саопштио постројеној посади: „... Не знам шта нам доноси сутрашњи дан и да ли ћемо уопште остати живи. Ја сам брод примио и нећу га предати непријатељу у руке. Ко од вас хоће са брода, може ићи. Разрешавам га заклетве.”

Наредба од 11. априла о повлачењу бродова флотиле ка Београду није стигла до монитора Драва. Иако није примио то наређење, командант монитора написао је следећу заповест: „Испловити по могућности за Нови Сад. У случају да је град пао у руке непријатеља, домоћи се Фрушке горе. По искрцавању посаде Драву потпуно уништити, да је непријатељ не би користио...”

Заповест је прочитана и око 23 часа монитор је кренуо према Новом Саду.

На броду се налазило 70 чланова посаде и један војник пешадица који је укрцан тог дана. Просечна старост била је око 23 године. Пловидба до Богојевског моста текла је нормално и за

Čin, prezime i ime, odlikovanja	Rođen	Rang	Specijalizacija	Грана сл. лет. звања, школе лет.	Примедба
Keser S. Franjo ♂	31. 3. 08.	6. 9. 35. T			
Marković M. Mihailo ♂	28. 6. 08.	6. 9. 35. M			ž
Jeremić Lj. Konstantin	3. 6. 07.	6. 9. 35. T O			
Rankov S. Jovan ZRS	26. 9. 06.	6. 9. 35. M O			ž
Živković R. Ivan	11. 12. 07.	6. 9. 35. T P			ž
Osterc A. Ivan	23. 4. 07.	6. 9. 35. T O			ž
Lapčević D. Predrag	18. 9. 07.	6. 9. 35. H			
Menčak V. Adolf	24. 1. 08.	6. 9. 35. T			ž
Podkrajšek M. Matija ♂	26. 6. 08.	31. 12. 35. V			
Berić I. Aleksandar ♂, ZRS	13. 6. 06.	1. 4. 36. T O			ž
Mihelić T. Tomislav ZRS	22. 2. 07.	1. 4. 36. V		vhi	
Lubec E. Oto	24. 11. 06.	1. 4. 36. T O			ž
Paulinić A. Albin ♂	10. 2. 07.	1. 4. 36. V		vhi	ž
Nikolić M. Borivoj	25. 8. 09.	1. 4. 36. M			
Popov V. Arkadije	17. 11. 06.	1. 4. 36. V		vhi	ž

Списак сџарешина 1937. године

то време на брод се укрцало 15 минера из минерско-баражне групе, који су се повукли испред непријатеља из Апатина. Након два сата застоја, препрека је уклоњена и монитор је наставио вожњу низводно.

Задржавање због прављења пролаза испод моста било је кобно. Наиме, Немци су обавештени о задржавању брода код Богојевског моста, а јутро 12. априла освануло је ведро и омогућило је добро извиђање из ваздуха. Већ у 7:15 часова, појавио се један немачки извиђачки авион, који је приметио пркосни монитор. На Драви је дата узбуна „Пази ваздух!”, а на јарбол је раширена државна застава. Убрзо су се појавиле четири групе од по три авиона типа штука, који су кружили у широком кругу изнад Драве, а затим су један за другим почели да се обрушавају на брод и засипају га митраљеским мецима и бомбама.

Први налет авиона одвијао се из правца прамца и са велике висине. На брод је бачено преко тридесет авиобомби и испалено небројено митраљеских рафала, који су пљуштали по палуби као киша.

Али, штуке нису постигле очекивани успех. Возећи цик-цак, Драва је из-

Официрска част

Александар Берић је рођен 13. јуна 1906. године у Новом Бечеју. Судбина му је одредила да се након дугог низа година проведених на Јадрану, примакне службом родном месту и рекама Тиси и Дунаву, преко чијих чари се одлучио за морнарички позив.

Током службе одликован је златном медаљом за ревносну службу и медаљом за војничке врлине, а постхумно са још два ордена: јула 1942. године орденом Карађорђевог звезде са мачевима IV степена, а априла 2002. године медаљом части.

У списку активних официра Краљевске морнарице из 1937. године уписано је да су му специјалности торпедо и бојни отрови.

Велики, племенит и храбар, остао је на монитору Драва до последњег тренутка вршећи часно командантску дужност. Поздрављајући заставу потонуо је заједно са својим бродом.

бегавала бомбе, па су Немци, ускоро, поновили напад. Други налет био је кобан за три немачка авиона, која су се, након што су погођена противавионском паљбом, суновратила у Дунав. Снажна артиљеријска ватра проредила је налете авиона, али је убрзо, због страдања многих артиљераца, и она ослабила. Уследили су нови погоци бомби, прво у леви бок брода, па редом према прамцу и на крају у крмени део, што је изазвало продор воде у унутрашње просторије и простор погонских стројева и онемогућило покретање брода. Монитор је почео да тоне. На сваком делу палубе лежали су мртви и тешко рањени чланови посаде.

Посада није напуштала брод, већ се повлачила према још непотопљеном прамцу, све док командант монитора није наредио евакуацију. Тридесет минута трајала је борба против ескадриле немачких штука.

У 8:00 часова 12. априла 1941, на 1.287. пловном километру реке Дунав, потонуо је монитор Драва. Брод је поделио херојску судбину са 76 чланова посаде и укрцаних лица и однео их са собом на дно Дунава. ■

Драган СПАСОЈЕВИЋ

37. Međunarodni sajam

112 EXPO

Zaštita od požara, poplava, zemljotresa, hemijskih akcidenata
REAGOVANJE U VANREDNIM SITUACIJAMA

SAFETY & HEALTH

BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

VANREDNE SITUACIJE

(Sistemi i oprema za reagovanje u vanrednim situacijama)
Oprema za sistem 112 - za reagovanje u vanrednim situacijama
Vozila i oprema za vatrogasno spasilačke intervencije
Sistemi za zaštitu od požara - gašenje
Vozila i oprema za delovanje u prisustvu opasnih materija
Oprema i plovila za spasilačke intervencije u slučaju poplava
Oprema za spasilačke intervencije u slučaju zemljotresa
Oprema za spasilačke intervencije na visini i sa nepristupačnih mesta
PREVENTIVNA ZAŠTITA U GRADNJI OBJEKATA
Sistemi za rano otkrivanje i dojavu požara i gasa
Građevinski konstruktivni elementi i premazi otporni na požar
BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU
HITNO MEDICINSKO ZBRINJAVANJE

Generalni pokrovitelj:

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Sektor za vanredne situacije

14 - 17. septembar 2010.

Pokrovitelj:

Ministarstvo rada i socijalne politike
Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, Mob: +38163 205-599, Fax: +38111 3615-298, e-mail: 112@sajam.rs

www.beogradskisajam.rs

BEOGRADSKI SAJAM
Jedno mesto, ceo svet

jugohemija
specijalni programi

- Promet kontrolisanom robom
- Izvoz proizvoda NVO
- Konsalting

Jugohemija a.d.
Sektor specijalnih programa
Resavska 29
11000 Beograd
Tel: (011) 3234 017
Fax: (011) 3232 617
www.jugohemija.com

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-15. августа

Православни

3. септембар – Свештеномученик Рафаило Шишатовачки

4. септембар – Свети мученик Агатоник, свештеномученик Горазд Чешки

8. септембар – Свети мученици Адријан и Наталија

11. септембар – Усековање главе Светог Јована Крститеља

12. септембар – Пренос моштију светог Александра Невског

14. септембар – Преподобни Симеон Столпник – црквена Нова година

Римокатолички

8. септембар – Рођење Блажене Дјевце Марије – Мала Госпа

14. септембар – Узвишење Светог Крижа

Јеврејски

9. септембар – Рош ашана

Исламски

9. септембар – Бајрам

УСЕКОВАЊЕ ГЛАВЕ СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА

У време цара Ирода Антипе, сина старог Ирода, убице витлејемске деце, проповедао је у Галилеји свети Јован Крститељ. Пошто је цар отерао своју закониту жену и узео жену свога живог брата Филипа Иродијаду, свети Јован устао је против тог безакоња и због тога dospео у тамницу.

На једној свечаности, занесен игром Иродијадине кћери Саломије, цар јој обећа да ће јој испунити сваку жељу. Она је, по наговору своје зле мајке затражила светитељеву главу, а пијани цар јој је испунио жељу и посекао светог Јована. Ученици светог Јована узели су ноћу његово тело и часно га сахранили, а бесна Иродијада је избола иглом језик Јованов и главу закопала на неко нечисто место. Ускоро је све те злотворе стигла заслужена казна па су скончали свој живот у беди и понижењу.

Смрт Јована Крститеља збила се пред Пасху, а празновање 29. августа (11. септембра по новом календару) установљено је зато што је тога дана освећена црква коју су над Јовановим моштима у Севастии, подигли цар Константин и царица Јелена. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. септембар

Почетак „персоналне године“ у војсци, дан када се спроводе и сумирају најважније активности у тој области. Тај датум се у Војсци Србије обележава као Дан кадровске службе.

2. септембар 1945.

Потписивањем капитулације представника јапанских оружаних снага на америчком ратном броду у Токијском заливу, завршен је Други светски рат.

3. септембар 1806.

У сукобу на Делиграду српски устаници под командом војводе Карађорђа однели победу над турским снагама.

4. септембар 1963.

Умро је француски државник и финансијски стручњак Робер Шуман. Творац је плана на основу којег су 1952. године Белгија, Холандија, Луксембург, Западна Немачка, Италија и Француска формирале Европску заједницу за угљ и челик, претечу Европске уније.

8. септембар 1904.

У Саборној цркви у Београду крунисан краљ Петар Први Карађорђевић. У пратњи краља, краљевића престолонаследника Ђорђа и краљевића Александра, били су њихови ађутанти и сви официри Главног штаба на коњима.

12. септембар 1916.

Почела офанзива српске војске на Кајмакчалану. Завршена је

3. октобра 1916. када је Дринска дивизија, ојачана пуковима Дунавске дивизије, овлада Кајмакчаланом.

14. септембар 1885.

Министар војни пуковник Јован Петровић прописао је наредбу о Главном интендантству и администрацији Врховног штаба. У Војсци Србије овај дан обележава се као Дан интендантске службе.

14. септембар 1918.

Почела артиљеријска припрема за пробој Солунског фрон-

та и трајала до сутрадан у 5.30 часова, када је отпочео одлучујући јуриш за пробој фронта. Овај датум се у Војсци Србије обележава као Дан артиљерије.

14. септембар 1955.

Наређењем врховног команданта оружаних снага ФНРЈ формирана је војна полиција Југословенске народне армије. Овај дан се у Војсци Србије обележава као Дан војне полиције и Дан безбедносне службе.

15. септембар 1891.

У барутани „Обилићево“ код Крушевца почела је производња бездимног барута, значајна за даљи развој војне индустрије у Србији. Овај датум се у Војсци Србије обележава као Дан техничке службе.

15. септембар 1908.

Краљ Петар Карађорђевић издао Указ о формирању саобраћајне службе. Овај дан се у Војсци Србије обележава као Дан саобраћајне службе. ■

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

Снежана Станчетић, референт
за физичко вежбање у Првој бригади

На челу спортског строја

Актуелна ветеранска атлетска шампионка Балкана у дисциплинама трчања на 200 и 400 метара, са још увек необореним рекордом постављеним 2006. у Атини и овогодишња ветеранска рекордерка Србије у трчању на 100 и 400 метара, у раду са професионалним припадницима Прве бригаде остварује запажене резултате у њиховој физичкој оспособљености

Финиш за измирско злато

Већ 22 године Снежана Станчетић је професор физичке културе и референт за физичко вежбање у војсци. Сада у Првој бригади КоВ води бригу о физичкој оспособљености, кондицији и, у оквиру тога, здрављу старешина и војника.

Као референт за физичку обуку запослила се 1989. године у новосадској касарни „Транцамент“ у тадашњем артиљеријско-ракетном пуку ПВО, касније бригади Новосадског корпуса, где су њена стручност, упорност и жеља да побољша физичку кондицију припадника јединице дошли до пуног изражаја.

Ни резултати на личном такмичарском плану ништа мање нису заостајали. Напротив. Снежана је, најпре као члан државне атлетске репрезентације, касније као члан ветеранске атлетске државне репрезентације, учествовала на светским, европским и балканским првенствима. У част њених победа на атлетским стазама, често се на јарболу, уз интонирање химне, вијорила државна застава.

Свакодневно вежбање

Некада су часови физичке обуке за старешине одржавани једном недељно, касније два пута, што се показало недовољно. По Снежаниним речима, за одржавање физичке припремљености професионалног састава потребна су три часа, али је за подизање физичке припремљености потребно свакодневно бављење планским физичким активностима у трајању од најмање једног часа, што се у Првој бригади, по наређењу Команде КоВ, од скора и примењује и већ даје позитивне резултате.

Оваквим ангажовањем референта за физичку вежбање задовољан је и бригадни генерал Ђокица Петровић, командант бригаде. Понајвише радује чињеница да је превладала свест о неопходности бављења спортом и рекреацијом.

Тако је било и прошле године у Измиру у Турској, на Балканском првенству у атлетици за ветеране, и то два пута, за два Снежанина злата – у дисциплинама трчање на 200 и 400 метара.

На овогодишњем Првенству Србије у атлетици за ветеране одржаном у Војној академији без проблема је „оверила“ злато у трчању на 100 и 200 метара.

Поред тренинга и такмичења, Снежанина главна преокупација је да у раду са професионалним саставом Прве бригаде реализује и стручно унапреди све захтевније стандарде војничке професије.

Као признати спортски стручњак са дугогодишњим искуством у Војсци, Снежана је и члан тима за израду новог *Уџишћива* за физичко вежбање.

С обзиром на то да се оцена физичке способности професионалних војника „високо котира“ на лествици елемената службене оцене, многи ће, захваљујући баш Снежанином ангажовању, здравије живети, успешније обављати своје дужности и брже се кретати лествицом професионалног успеха и напредовања у каријери. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

ПРВО МЕСТО ЗА „НЕБЕСКЕ ВИДРЕ“

Од 13. до 15. августа у Суботици је одржано 56. државно првенство у класичним падобранским дисциплинама и Отворено првенство Србије на коме је учествовало седам екипа из Србије и по једна из Мађарске и Републике Српске.

Падобранска екипа Војске Србије „Небеске видре“ (вођа екипе потпуковник Слободан Јовановић, капетан Горан Стојановић и заставници Мирољуб Јанићијевић, Синиша Мишић и Драган Ђурчић) освојила је том приликом прво место у дисциплини скок на циљ, а у генералном пласману другу позицију.

У појединачној конкуренцији, припадница 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде наше војске заставник Радмила Ђурић понела је вицешампионску титулу у конкуренцији жена, док је заставнику Мирољубу Јанићијевићу припало треће место у дисциплини скок на циљ. ■ З. М.

ВОЈНА ЕКИПА НА СВЕТСКОМ ПРВЕНСТВУ У ОРИЈЕНТИРИНГУ

У Норвешком граду Хеистадмоену од 17. до 21. августа одржано је Светско војно првенство у оријентирингу. Учешће на првенству узеле су војне репрезентације 24 земље у мушкој и женској конкуренцији. Такмичење је одржано у три дисциплине: средње, дуге стазе и штафетна трка.

На средњој стази наш најуспешнији такмичар био је старији водник Игор Вуковић, док је на дугој стази најуспешнији био поручник Жељко Ђорић. У штафетној трци побе-

дила је екипа Француске, док су наше две екипе заузеле 26. и 36. место.

У свеукупном пласману наша репрезентација заузела је 18. место. Првопласирана је репрезентација Оружаних снага Норвешке.

У репрезентацији Министарства одбране и Војске Србије били су капетани Милован Милић и Синиша Савић, поручници Слободан Ивковић и Жељко Ђорић, потпоручници Милан Ковачевић и Драган Докмановић и старији водник Игор Вуковић.

Вођа делегације био је пуковник Бранко Бошковић, а тренер екипе професор Младен Ђорић. ■ Г. ЧЕГАР

Са извиђачима на обронцима Кучајских планина

Таборска живост

Извиђачи из Београда, Петровца на Млави, Лепосавића и Лешка (Косово и Метохија) боравили су у дивљини природе, под шаторима, у Ждрелу на улазу у Горњачку клисуру

Већ у седам изјутра пиштаљка дежурног извиђача означава време буђења. Другог јутра то чини гитара у рукама малих мајстора музике. И тако редом... Намештање кревета, умивање... Јутарња физкултура. Смотра... Да шатори буду уредни, униформа испеглана и комплетна, да се установи ко се како осећа, има ли какве проблеме...

Подизање на јарбол државне заставе, уз химну „Боже правде“. Требало је чути тај хор младих.

А онда – занимање. Баш као у војсци. Правац природа. Тамо ће малишане старији научити које су биљке јестиве, а које не. Уловиће и по коју животињу. А онда у табору, дежурни у кухињи спремиће ручак.

– Овде више нема гадљивих. Клинци и клинцеze једу пржене мравље ларве и скакавце као највећу послатицу. Ни бубе им нису више одвратне – вели старешина табора Александар Јанковић, тридесетогодишњи рендген техничар из Петровца на Млави.

– На табору ми се изнад свега допало другарство, свиделе су ми се разноврсне извиђачке игре, а природа је као у бајци – истиче Стефан Радосављевић, ученик седмог разреда из Лешка (Космет).

На полигону спретности је као у кошници. Бројне вештачке и природне препреке. Лете извиђачи, пентрају се, прескачу, вешто користе конопце... Екипа у којој Косоварка Јована Ацковић са Косова осваја прво место.

На табору свакодневни рад прате четири педагога.

– Овде се највише примењује метод игре. Деца самостално извршавају задатке, извештавају о томе, а ми их нематеријално награђујемо, чиме их подстичемо да приљезније раде – вели педагог Сања Љубомировић.

Прва помоћ, кретање у природи уз помоћ нарочитих знакова, оријентација уз помоћ карте и бусоле, сигнализација, такмичење у везивању чворова, брзом подизању и спуштању шатора...

У госте извиђачима дошли параглајдисти. Небо затворила крила...

Алпинисти показују вештине верања, преласка с врха на врх брда уз помоћ конопца и чекрка.

– Збор! – реско одјекује команда.

Спуштање заставе...

Сви, у ставу мирно, певају Химну ватри...

Онда програм. Највише је посла за квартет гитара по којима зналачки пребирају Душан Стојановић, Катарина Јонкић, Мина Ристић и Чубрило Лукић. Актуелне скичеве припремила је позоришна трупа коју предводи студент глуме Јелисавета Карацић.

А онда из педесетак грла заори се балада „Таборске ноћи дивно сте сјале“...

У два по поноћи тихо, да не пробуде пчелице и полетарце, из табора се извлаче сви старији од 12 година. Ноћна оријентација... Пут кроз мрклу ноћ... Успон на врх планине Вукан (825 м). Тамо доживљавају, кажу, најлепше свитање. Дува ветар... Види се велики део Србије.

Следеће ноћи на стражи, од два до четири изјутра, били су Јован Ружић и Александар Димитријевић, ученици седмог и осмог разреда основне школе. Чували су миран сан својих другарица и другова.

– Није баш пријатно у мрклој ноћи. Имамо батерије, али стално негде и нешто шушка. У једном часу чули смо као да неко хода по суварцима. Када смо уперили батерију имали смо шта да видимо, био је то велики јеж – вели Јован.

Сутрадан ујутру кроз шаторско насеље, не обраћајући пажњу на извиђаче, продефиловао је дивљи зец, понашајући се безмало као његов питом сабрат.

Није лако било положити одређене „вештине“, „летове“, „вештарства“ и „звезде“.

– Овде је слично као када је војска на логоровању. Наши старији извиђачи сви су одреда били примерни војници – напомиње Александар Димитријевић.

За два дана нова авантура: клинци и клинцеze израђују сплавове од камионских гума, дасака и конопаца... Спуст низ набујалу Млаву. Уз пут су, колико се могло, очистили корито реке.

Извиђачима је природа други дом, у којем се изврсно сналазе. Тамо више нема маминих маза. Није то више ни петогодишњи Милош Цвијановић, најмлађи учесник табора. ■

Звонимир ПЕШИЋ

°celsius
apoteka

Prepoznatljiv lanac apoteka Celsius danas čini preko osamdeset zaposlenih u sedamnaest apoteka širom Srbije.

Naše apoteke su locirane u Beogradu, Novom Sadu, Pančevu, Čačku, Kikindi, Kruševcu, Užicu, Kraljevu i Zrenjaninu.

Saradnja sa Fondom SOVO omogućava vojnim osiguranicima da u svim apotekama "Celsius" preuzmu lekove uz recept izdat od strane vojnih zdravstvenih ustanova.

Asortiman naših maloprodajnih objekata obuhvata veliki broj lekova domaćih i stranih proizvođača, OTC proizvoda, pomoćnih lekovitih sredstava, medicinske kozmetike i aparata.

www.celsius.rs

Министарство одбране Републике Србије
Сектор за људске ресурсе
Управа за кадрове

Расписује

КОНКУРС

за попуну радних места у Војномедицинској академији Београд, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос:

А) НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ:

1. лекар – специјалиста радиологије – један (1) извршилац;
2. лекар – специјалиста интерне медицине – три (3) извршиоца;
3. дипломирани фармацеут – специјалиста фармакоинформатике – један (1) извршилац,
4. дипломирани фармацеут медицински биохемичар – четири (4) извршиоца,
5. дипломирани фармацеут општи смер – два (2) извршиоца,
6. самостални истраживач – један (1) извршилац,
7. самостални истраживач – један (1) извршилац,
8. дипломирани правник – два (2) извршиоца,
9. виши медицински техничар општег смера – пет (5) извршилаца,
10. виши радиолошки техничар – три (3) извршиоца,
11. виши лабораторијски техничар – четири (4) извршиоца,
12. виши физиотерапеут – два (2) извршиоца,
13. медицински техничар општег смера – двадесет (20) извршилаца,
14. медицински техничар лабораторијског смера – три (3) извршиоца,
15. фармацеутски техничар – један (1) извршилац,
16. послужилац болесника – петнаест (15) извршилаца,
17. оператер за обраду и унос података – четири (4) извршиоца,
18. механичар – три (3) извршиоца,
19. инсталатер водовода и канализације – један (1) извршилац,
20. референт за заштиту од пожара – један (1) извршилац,
21. електромеханичар за медицинска електронска средства – један (1) извршилац,
22. манипулант – два (2) извршиоца,
23. монтер централног грејања – један (1) извршилац,
24. метролог – један (1) извршилац,
25. помоћни радник – један (1) извршилац,
26. електроинсталатер-диспечер – један (1) извршилац и
27. перионичар-пеглар – два (2) извршиоца.

Б) НА ОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ:

28. лекар – специјалиста неурологије – два (2) извршиоца,
29. медицински техничар општег смера – тридесет пет (35) извршилаца.

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ПРИЈЕМ У СЛУЖБУ ЗА СВА РАДНА МЕСТА:

- да је кандидат пунолетан,
- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да кандидату раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци,
- да је кандидат регулисао војни рок под оружјем (за кандидате мушког пола),
- да је кандидат здравствено способан за службу у Војсци Србије.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ПРИЈЕМ У СЛУЖБУ НА ОДРЕЂЕНО РАДНО МЕСТО:

- за радно место на редном броју 1): завршен медицински факултет и специјализација из радиологије;
 - за радно место на редном броју 2): завршен медицински факултет и специјализација из интерне медицине;
 - за радно место на редном броју 3): завршен фармацеутски факултет и специјализација из фармакоинформатике;
 - за радно место на редном броју 4): завршен фармацеутски факултет - смер медицинска биохемија, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 5): завршеним фармацеутски факултет - општи смер, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 6): завршен електротехнички факултет - општи смер,
 - за радно место на редном броју 7): завршен електротехнички факултет - смер биомедицински инжењеринг, познавање енглеског језика, рада на рачунару, пожељно искуство у раду у нуклеарној медицини,
 - за радно место на редном броју 8): завршен правни факултет,
 - за радно место на редном броју 9): завршена виша медицинска школа или висока медицинска школа струковних студија - општи смер, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 10): завршена виша медицинска школа или висока медицинска школа струковних студија - смер радиолошки техничар, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 11): завршена виша медицинска школа или висока медицинска школа струковних студија - смер лабораторијски техничар, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 12): завршена виша медицинска школа или висока медицинска школа струковних студија - смер физиотерапеут, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 13) и 29): завршена средња медицинска школа - општи смер положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 14): завршена средња медицинска школа - смер лабораторијски техничар, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 15): завршена средња фармацеутска школа - смер фармацеутски техничар, положен стручни испит;
 - за радно место на редном броју 16), 22), 25) и 27): завршена основна школа;
 - за радно место на редном броју 17): завршена средња школа у четворогодишњем трајању, познавање рада на рачунару;
 - за радно место на редном броју 18): завршен ВКВ машинбравар, предност имају кандидати са положеним стручним испитом за компресористу;
 - за радно место на редном броју 19): завршена школа за КВ раднике за инсталатере водовода и канализације;
 - за радно место на редном броју 20): завршен факултет заштите на раду - смер заштита од пожара;
 - радно место на редном броју 21): завршена средња електротехничка школа - смер медицинска техника;
 - за радно место на редном броју 23): ВКВ образовање машинског усмерења и положен испит за заваривача, уз одговарајући сертификат као доказ о положеном испиту;
 - за радно место на редном броју 24): завршен Електротехнички факултет;
 - за радно место на редном броју 26): завршена виша електротехничка школа или ВКВ образовање електро усмерења - смер аутоматика и
 - за радно место на редном броју 28): завршен медицински факултет и специјализација из неурологије, положен стручни испит.
- Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, предност има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и и уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера.

Сва примљена лица, која се први пут примају у службу у Војномедицинску академију, подлежу пробном раду у трајању од 6 (шест) месеци. Пробни рад прати њихов претпостављени, који ће по окончању истог надлежном руководиоцу дати писано мишљење о томе да ли је примљени војни службеник задовољио на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

1. CV или кратку аутобиографију,
2. уверење о држављанству Републике Србије - не старије од шест (6) месеци,
3. извод из матичне књиге рођених - не старији од шест (6) месеци,
4. диплома или фотокопија дипломе о завршеној школи - факултету,
5. уверење о положеном стручном испиту,
6. потврда о регулисаној војној обавези под оружјем - за кандидате мушког пола,
7. уверење државног органа у којем је кандидат био у служби да му радни однос у државном органу није престајао због теже повреде дужности из радног односа,
8. уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест (6) месеци - не старије од шест (6) месеци,
9. уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности - не старије од шест (6) месеци,
10. доказ о претходном радном искуству (фотокопија радне књижице).

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Сви докази о испуњености услова за пријем достављају се као оригинали или оверене фотокопије.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурисали. Са свим кандидатима међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршиће њихово рангирање према критеријумима које је одобрио начелник Управе за кадрове.

Позив за разговор и сва писмена достављају се кандидату на адресу коју кандидат наведе у пријави на јавни конкурс.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће обавештени сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву на конкурс, са приложеним доказима о испуњености услова, доставити на адресу: **Војномедицинска академија, Београд, Црнотравска 17, са назнаком: „За конкурс за пријем у службу“**, поштом препоручено или лично на деловодству Војномедицинске академије (пети спрат).

У пријави на конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на коју се кандидату достављају обавештења, број телефона, радно место на које се кандидат пријављује, досадашње радно и стручно искуство кандидата и подаци о посебним знањима и вештинама.

Крајњи рок за подношење пријава је 16. септембар 2010. године.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, биће одбачене без права на жалбу.

Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс: војни службеник Јасмина Петровић, телефон 011/3608-756. ■

Правни савети о стамбеним питањима

Желим да откупим двособан стан у Нишу, па ме интересује која су ми документа потребна за откуп и како се утврђује откупна цена стана?

Откупна цена стана се утврђује по одредбама Закона о становању Републике Србије, односно обрачунава се на начин: просечна бруто плата у Србији, пута површина стана.

Станови који су старији, имају умањење по 1% за сваку годину старости, плус умањење 0,5% по основу сваке године радног стажа закупца стана, при чему се збраја и радни стаж брачног друга, без обзира на то да ли ради у Министарству одбране, тако да је максимално умањење откупне цене стана до 50%.

Што се тиче докумената потребних за откуп стана, потребно је да се обратите Војнограђевинском центру „Београд“ Управе за инфраструктуру, као надлежној за решавање по питањима откупа стана. ■

МАЛИ ОГЛАС

У Дому пензионера у Сомбору, Првوماјски булевар 66, дана 2. октобра 2010. године, у 12,00 часова одржаће се 3. дружење ветерана некадашње 12. механизоване бригаде. Контакт телефони: Марија Сеферовић 062/323-330 или 011/3433-028 и Саво Дринић 063/2645-705.

ГЛАС РУСИЈЕ

Можете слушати сваког дана у 6.00h, 18.30h и 22.00h на таласима **РАДИО „НОВОСТИ“**

Партнери:

Радио „ДЕЛТА“ - Нови Сад	89,5 FM
Радио „КРУШЕВАЦ“	93,2 FM
Радио „ПОЖАРЕВАЦ“	106,2 FM
Радио „ГЛАС“ - Ниш	92,0 FM
Радио „ШУМАДИЈА“ - Аранђеловац	98,9 FM

104,7 FM

радио **НОВОСТИ**

LIVE streaming @ www.radionovosti.com

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА АНТОЛОГИЈСКА СИЦИЛИЈАНКА

Велимировић Д. –
Љубојевић Љ.
Југославија
(шампионат), 1972.

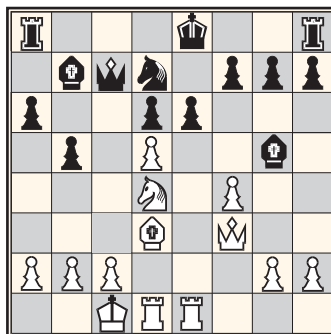
Најбољи српски велемајстор Љубомир Љубојевић, како то многи мисле, примењује Сицилијанску одбрану против – према општем уверењу – најбољег српског нападача Драшка Велимировића. Очекивана је оштра борба, али и дискусија о популарном систему одбране. Напад је и овога пута био успешнији од одбране, а партија ушла у антологију шаховског стваралаштва.

1.e4 ц5 2.Сф3 д6 3.д4 цхд4
4.Схд4 Сф6 5.Сц3 а6 6.Лг5 е6
7.ф4 Ле7 8.Дф3 Дц7 9.0-0 Сбд7
10.Лд3 б5 11.Тхе1 Лб7 12.Сд5
Схд5

На 12...ехд5 13.Сф5!

13.ехг5 Лх7

13...Лхг5? 14.Дхг5 ехг5 15.Тхе7+
Кф8 16.Лф5 Тг8 17.Ле6+

Бели: Кц1, Дф3, Тг1, Те1, Лг3, Сг4,
а2, б2, ц2, г5, ф4, г2, х2

Црни: Ке8, Дц7, Та8, Тх8, Лб7, Лг5,
Сг7, а6, б5, г6, е6, ф7, г7, х7

14.Тхе6+! фхе6 15.Схе6?! Да5?

Боље је 15...Дб6! 16.Дх5+ г6
17.Дхг5 (17.Лхг6+ Ке7 18.Дхг5+
Сф6+) 17...Де3+ 18.Кб1 Кф7+
(18...Се5?! 19.Дф6 Сф7 20.Сг7+=).
Али, после боја...

16.Дх5+ г6 17.Дхг5! 17...Тг8
18.Тд2!+ Сф8 19.Схф8 Дд8 20.Схх7
Дхг5 21.фхг5 Кф7 22.Сф6 Тх8 23.г3
Лц8 24.х4 Лф5 25.Лхф5 гхф5 26.х5
Та7 27.Тф2

1-0

ЗАНИМАЈИВОСТИ

НЕДОСТИЖАН РЕКОРД

Хозе Раул Капабланка је изгубио само 34 партије током своје каријере од 1909. до 1939. године. Био је непоражен од 10. фебруара 1916. до 21. марта 1924. године.

ЦРНИ И БЕЛИ

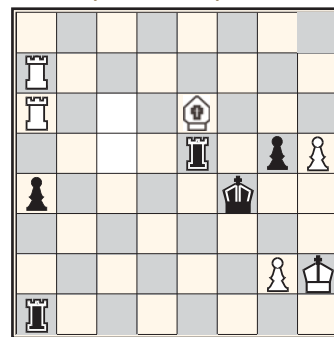
Велемајстор Ефим Богољубов био је свестан предности првог потеза у шаху. „Када сам бели, добијам партију јер сам бели,” приметио је једном. „А кад сам црни добијам јер сам Богољубов!”

МАЈКА И ЋЕРКА

Велемајстор Елена Абрамовна Фаталибекова, рођена 1947. године, ћерка је Олге Николаевне Рубцове (1909 – 1994), која је у раздобљу од 1956. до 1958. године била светска шампионка. То је јединствен случај да мајка и ћерка имају највеће шаховско звање.

ПРОБЛЕМ

Донер – Шпавард, 1961.

Бели: Кх2, Та6, Та7, Ле6, г2, х5

Црни: Кф4, Та1, Те5, а4, г5

Црни на потезу.

Могло се очекивати да се црни преда пошто има фигуру мање, а својим последњим потезом Тха7 бели је запретио да му узме пешака са шахом. Али...

1...Тх1!!

Славни Донер је предао, јер после неизбежног 2.Кх1 долази неодбрањиво 2...Кг3 са матом.

Припремио

Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
20																				
22											21									
24																				
26																				
29																				
33																				
36																				
39																				
43																				
46																				
48																				
50																				

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: акумулирање, Каракорум, радикалист, доминантна, аналитика, ноталист, Ер, порадити, мајорица, ПСК, сиввати, јамарица, Боро, китити, кумовање, невени, изићи, лавитина, нађећи, Јаси, насипати, пате-рик, ЕЦЕ, баратати, Лазарево, зи, помпари, Јета канал, Ија Арелина, накаралити, кангатино, морски чекић.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

20. Чарајући подстаћи ватру, 21. Врста кита, 22. Трљати се папуном, 23. Браћа из романа Фјодора Достојевског, 24. Непроводници електричне струје, 25. Српска глумица, 26. Речи које једнако гласе а различито значе, истозвучнице, 27. Поплочавати каменом (стр.), 28. Лична заменица, 29. Непосредни сведоци, 30. Руковати неким уређајем, 32. Олимпијске игре (скр.), 33. Болесна страст за нечим, 34. Преваром привући, 35. Вођа Илинденског устанка, Никола, 36. Врста морске рибе, комарча (мн.), 37. Ломити, преламати, 38. Навика, обичај, 39. Потврдна речца, 41. Стављати самар на товарну животињу, 42. Неодговоран, 43. Грчка телекомуникациона компанија, 44. Заједница коју чине родитељи и деца, 45. Зелено растиње, 46. Кинђурити се, китити се, 47. Први падеж (грам.), 48. Становник Осаонице, 49. Неталентовани, 50. Петронијева имењакиња, 51. Српска оперска дива, мецосопран.

УСПРАВНО:

1. Популарни музички састав („Ја волим само себе“), 2. Изгубити веру у нешто, 3. Упозорење, 4. Једно од чула, 5. Мушко име, Ананија, 6. Мала рата, 7. Делови молекула, 8. Пољска физичарка и хемичарка, Марија, 9. Староримски новчићи, 10. Показна заменица, ове, 11. Ступити у рат, 12. Бацати урок на неког, 13. Гатати, врачати, 14. Градитељи виолина из Кремоне, 15. Женско име, Татјана, Тања одмила, 16. Позади, страга, 17. Француски сликар, Жан Батист Кампиј, 18. Бивши италијански скијаш, 19. Фолк певачица, 21. Српски математичар, Јован, 23. Мале мараме, 25. Врста украсног грма или мањег дрвета (мн.), 27. Служавка у азијским храмовима, 28. Они који живе на тавану, 30. Навитак, 31. Мали камен, каменчић, 32. Реткост (лат.), 34. Седлари, ременари, 35. Роман Мари Агу, 37. Место код Вуковара, 38. Чудовиште, 40. Бивша немачка клизачица, Кристине, 41. Пинин имењак, 42. Области, подручја, 44. Страно женско име, Лора, 45. Француски физичар, Луј, 47. Ауто-ознака Ниша.

Najbolji deo dana

BEOGRAD DOBRO JUTRO

www.studiob.rs

1. Međunarodni sajam

Tehnička i fizička zaštita.
Korporativna bezbednost.
Inteligentna zgrada.
Bezbednost u saobraćaju.
Informaciona bezbednost - sBIT

SISTEMI TEHNIČKE ZAŠTITE - Signalna instalacija, pasivna i aktivna oprema. CCTV, IP, alarmi, udaljeni alarmni nadzor, kontrola pristupa i evidencija radnog vremena, sigurnosna rasveta, audio-razglasni sistemi, uređaji i oprema za neprekidno napajanje.

INTELEKTNJA ZGRADA - Centralizovana upravljačka infrastruktura objekata, kontrola i zaštita. Integrirani sistemi za bezbednost, nadzor i upravljanje svim vitalnim funkcijama savremenih poslovnih i rezidencijalnih (stambenih) objekata.

FIZIČKA ZAŠTITA - Oružje i prateća lična oprema za izvršioce fizičkog obezbeđenja. Zaštitna odeća i obuća za izvršioce fizičkog obezbeđenja. Menadžment vrednostima. Specijalna blindirana vozila i specijalna oprema za transport novca. Usluge transporta vrednosti i fizičkog obezbeđenja. Menadžment iz kontrolnog centra. Detektivske usluge.

BEZBEDNOST U SAOBRAĆAJU - Specijalna oprema za bezbednost u saobraćaju (radari, kamere,...). Oprema i automatizovani sistemi za parkirališta i parkinge. Specijalna vozila za bezbednost u saobraćaju. Oprema za javnu saobraćajnu infrastrukturu (svetlosna signalizacija, oznake, zvučna signalizacija, rampe, integrirani sistemi bezbednosti železničkog i vazdušnog saobraćaja ...i sl). Oprema za kontrolu lica i prtljaga.

INFORMACIONA BEZBEDNOST I UPRAVLJANJE PODACIMA (sBIT) - Smart kartice. Bankarska oprema. ATM. Rešenja za bezbedne elektronske platne transakcije. Bezbednost na Internetu. Bezbednost LAN, WAN mreža. Integrirane (SW/HW) bezbedne IT platforme za banke i velike poslovne korisnike. Arhiviranje podataka i upravljanje dokumentima (EDMS). Integrirane (SW/HW) IT rešenja za elektronsku trgovinu i e-upravu.

15 - 18. septembar 2010.

Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, Mob: +38163 205-599, Fax: +38111 3615-298, e-mail: isec@sajam.rs

www.beogradskisajam.rs

 BEOGRADSKI SAJAM
Jedno mesto, ceo svet

Официрска сабља и парадни бодежи кроз време и свечаности

Status Stil

ОБЕЗБЕДИТЕ ЗА СЕБЕ И ПОТОМКЕ ОФИЦИРСКУ САБЉУ!

Сабља је документ вашег часног професије и подсећа потомке да сте постојали у једној епохи и бавили професијом коју је требало заслужити, одслужити и необесчаштити.

Кажу, живећи производимо успомене, а колико брзо живимо толико брзо их и бришемо ...

**ОФИЦИРСКОМ САБЉОМ
и ПАРАДНИМ БОДЕЖИМА**
ушито се са својом професијом у породично наслеђе.

Парадни бодежи

- коинени
- ваздухопловни
- морнарички

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем – стандардну • посребрену • позлаћену сабљу
– парадни бодаж (заокружити)

Име и презиме: _____

Адреса наручиоца: _____

ЈМБГ _____ Телефон: _____

Попуните наручбеницу и пошаљите на адресу:
„Статус Stil“, 11080 Земун, Ул. Градски парк 2

Тел: +381(0)11 316-2-488; +381(0)11 377-15-22, моб: 060/676-88-01

Web: www.statusstil.com

E-mail: office@statusstil.com

20 месечних рата

цене сабљи

- стандардна ... 57.000,00 + ПДВ
- посребрена ... 61.000,00 + ПДВ
- позлаћена 65.000,00 + ПДВ

парадних бодаж

- позлаћен 39.000,00 + ПДВ
- посребрен..... 35.000,00 + ПДВ